

1 § Aktuell debatt: Äldrevården

*Aktuell debatt:
Äldrevården*

Anf. 1 GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Kammarkolleger! När jag i går besökte ett äldreboende i Ljusdal möttes jag som vanligt av engagerade, kompetenta och trevliga undersköterskor och annan personal som varje dag gör sitt bästa för att ge de pensionärer som får sin omsorg där en meningsfull tid, en värdig omvårdnad och en god vardag.

De berättade om tävlingen som kommunen har i att göra matstunden lite mer gemytlig, hur man försöker skapa tid för att ge de äldre möjlighet att komma ut när de vill och hur man ibland lyckas trola med knäna för att någon gång kunna sitta tillsammans med någon av pensionärerna vid odlingslotten som en av undersköterskorna fått dit.

Men man berättade också hur svårt det var att få till just det där, att hinna med, att kunna gå hem och känna att man gett allt det man vill ge. Man berättade om stressen och oron. På natten var de på det boendet två i personalen på 43 omsorgstagare. Jag frågade: Vad gör man när någon är på väg ut, när det ringer i rum på alla tre våningarna samtidigt, när någon är sjuk eller orolig? När det var som värst, svarade man, kunde man ringa till boendet intill och låna en av deras personal. Men då visste man att en där blev ensam kvar med 18 omsorgstagare.

År 2003 sade två av tio anhöriga att det fanns för lite personal i äldreomsorgen. År 2011 säger åtta av tio samma sak. Många äldre får aldrig komma ut på promenad, ha ett längre samtal med en vuxen människa eller vara med och laga sin mat. En del fräntas inte bara det som ger dem livskvalitet utan berövas också sin grundläggande värdighet. Fruktansvärda uppgifter har den senaste tiden framkommit om äldre som vanvårdats på sina boenden.

Vi vill därför att regeringen tar fram en lagstiftning som ålägger varje kommun att komplettera de riktlinjer för bemanning som Socialstyrelsen arbetar fram med egna miniminivåer om bemanning i äldreboenden och andra biståndsbedömda boenden.

Den bärande frågan i denna debatt under en och en halv timme är: Kommer allianspartierna att stödja vårt initiativ för en god bemanning i äldreomsorgen?

Anf. 2 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Jag har de senaste veckorna fått många brev från äldre personer som känner stor oro. De är oroliga över den äldreomsorg som de sett målas upp i medierna. Jag delar deras oro, och jag tar deras brev på största allvar. Vanvård eller missförhållanden i äldreomsorgen kan aldrig accepteras. Allt ska göras för att motarbeta det och säkra systemen.

De som är äldre har levt långa strävsamma liv. De har varit med och byggt upp vår välfärd och vårt land, och vi är skyldiga dem en äldreomsorg med god kvalitet var de än bor. Man ska kunna känna sig trygg med att bli gammal i vårt land.

Kommunerna som är huvudansvariga måste sköta uppföljning och kontroll bättre. Den statliga tillsynen ska slå ned hårt om verksamheten inte håller måttet. Brister kan uppträda i både offentlig och privat driven verksamhet – det har vi sett. Men vinster ska inte kunna föras till skatteparadis utomlands. Och regeringen ska fortsätta att utveckla system för uppföljning och upptäckt av brister.

Fru talman! Varje dag får ca 300 000 äldre insatser från hemtjänsten eller i särskilt boende i vårt land. Vi är ett av de länder i Europa som lägger mest resurser ekonomiskt till äldreomsorgen – 3,5 procent av bnp. Ändå är vi inte nöjda med den kvalitet vi har.

Klarar den svenska äldreomsorgen sitt uppdrag? Bilden är inte entydig. Det finns olika bilder av äldreomsorgen.

Precis som vi hörde tidigare från Gustav finns det många äldre som är nöjda med den vård och omsorg de får. Socialstyrelsen konstaterade detta i går. Det får jag också många brev om från äldre, från anhöriga och från personal som skriver och vill berätta att just där de bor, just där de är, tycker de att omsorgen är god.

En annan bild är avslöjandena om vanvård och misskötsel. Har upphandlingarna pressats så hårt i pris och varit så otydliga om kvalitetskrav att vi nu har systematiska kvalitetsbrister? Regeringen ska reda ut om det finns systematik i de fall som avslöjats under hösten. Fram till denna höst har ingenting pekats på att enskilda utförare bistår med en sämre äldreomsorg, men blotta misstanken gör att varje sten ska vändas på. Varje tänkbar brist ska vara föremål för vår uppmärksamhet och om behov finns åtgärdas.

En tredje bild är att de mest sjuka äldre ofta får en sämre vård och omsorg. Personer i hög ålder med många komplicerade hälsoproblem riskerar att hamna i ett virrvarr av olika insatser utan samordning, och de har svårt att göra sina röster hörda.

I går presenterade därför regeringen en ny överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting om utvecklingen av vården och omsorgen om de mest sjuka äldre. Det ska vara en samordnad vård med en helhetssyn på människan. Under mandatperioden avsätter vi 4 miljarder kronor för att äldreomsorg och hälso- och sjukvård överallt i Sverige ska bilda en mjuk famn kring den äldre som behöver stöd. Det är en unikt stor satsning till äldre som ofta inte kan höja sina röster själva.

En fråga som är nära sammankopplad med äldreomsorgens kvalitet är bemanning och kompetens hos medarbetarna. Personalen är verkligen hjältar i äldreomsorgen. Det är inte alltid ett lätt arbete. Det fordras kompetens på en mängd olika områden.

För första gången har vi nu ett allmänt råd från Socialstyrelsen som lägger fast vilken kompetens som behövs. Nästa år startar Omvårdnadslyftet med en satsning på 1 miljard kronor från regeringen. 110 kommuner har anmält intresse för att ge personalen inom äldreomsorgen ett kompetenslyft. De vet att personalens kompetens är en viktig del för att vården ska bli bra.

Vi vet också att antalet personer har betydelse för kvaliteten. Inte minst Socialstyrelsens tillsyn nattetid visar att det finns brister i svensk äldreomsorg. Insatserna i äldreomsorgen måste baseras på de äldres olika, individuella behov, och så sker inte i tillräcklig omfattning i dag. Vid biståndsbedömningen får man ofta bara rätt och slätt en plats på äldreboendet. Då blir det svårt att bedöma hur mycket personal som går åt för att fylla uppgiften och säkra den goda kvaliteten. En äldre person kan behöva både en dusch och en hand att hålla i, och kanske vill man göra ett toalettbesök i stället för att bära blöjor.

Socialstyrelsen arbetar nu på vårt uppdrag med att titta på bemanningsfrågorna, och min förhoppning är att vi kan ha ett bra underlag för att säkra den goda kvaliteten utifrån de äldres behov. Vi kommer att arbeta vidare med frågan.

Fru talman! Demokrati förutsätter solidaritet – solidaritet mellan generationer, solidaritet mellan människor i vårt land. Äldreomsorgen är ett uttryck för denna solidaritet, och höstens händelser visar att vi ska ha förpliktelser mot varandra och en omsorg som rymmer värme, trygghet och kvalitet.

I detta anförande instämde Anders Andersson och Roland Utbult (båda KD).

Anf. 3 GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack, statsrådet!

I Sverige har vi lovat varandra att ta hand om varandra när vi behöver varandra. Det är ett slags generationskontrakt. De som har plats i äldreomsorgen i dag är de människor som har byggt Sverige till det land det är och gett oss som debatterar här i dag de möjligheter som vi har i livet.

Vår del av kontraktet blir att använda dessa möjligheter till att fortsätta bygga ett gott samhälle där vi självklart tar hand om gårdagens hjältar då skröpligheten sätter in.

I Sverige blir många allt äldre men också allt friskare. Potentialen för ett rikt och aktivt liv i ganska många år efter pensionen har egentligen aldrig varit större än i dag. Den som har nått pensionsåldern har också ofta mycket kvar att ge som handledare på sin gamla arbetsplats eller i det föreningsliv som blomstrar av seniorers kraft.

Problemen man diskuterar uppstår först när vi börjar betrakta äldre som förbrukade och misslyckas med att ta till vara de erfarenheter och den energi som varje människa bär på.

Att vi har en äldreomsorg som man kan känna sig trygg med är viktigt inte bara för dem som har ett vårdbehov. Tryggheten är viktig också för den äldre som fortfarande har kraft kvar att ge i arbetslivet eller föreningslivet. Tryggheten ger modet att vara aktiv. På det sättet har vi inte en äldreomsorg bara för att ta väl hand om dem som i dag är i behov av den utan för att vi alla ska kunna känna trygghet inför ålderdomen.

Ett underlag från riksdagens utredningstjänst visar att bemanningen i kommunal och privat omsorg har minskat med 1½ procent mellan 2002 och 2010. Det är 2 600 årsarbeten som har försvunnit, trots att antalet personer över 80 år ökade med 5 procent under samma tidsperiod.

Det är säkert att förenkla saken att hävda att det är privatiseringen i sig som har orsakat krisen i äldreomsorgen. Däremot kan vi se hur nedskärningar och minskade resurser under flera år har lett till sämre kvalitet.

Självklart ska inte riskkapitalbolag kunna flytta svenska skattepengar till skatteparadis i stället för att ge den vård och den omsorg som vi har betalat för. Och det är viktigt med regler mot skatteparadis och räntesnurror och inget fel på utredningar om skillnader mellan privat och offentligt. Men det går inte att utreda fram mer personal.

Ansvar för äldreomsorgen ligger på kommunal nivå. Men vi ska gemensamt i Sverige kunna garantera värdig omsorg till alla, oavsett vilken kommun man blir gammal i. Det är därför Socialstyrelsen har fått i uppdrag att arbeta fram kvalitetskrav för bemanningen i demensvården. Det kan enligt Socialstyrelsen handla om sådant som att bemanningen ska vara tillräcklig för att ingen sjuk ska lämnas ensam under någon del av dygnet.

Däremot har Socialstyrelsen valt bort att arbeta fram riktlinjer som reglerar krav på vilket exakt antal personal per vårdtagare det bör finnas inom äldreomsorgen. Man har varit orolig för att den typen av minimikrav riskerar att bli en norm och att kommuner eller privata vårdgivare aldrig anställer fler än vad minimikraven reglerar.

Det kan finnas en sådan risk med att ange nationella exakta personalnivåer. Samtidigt: Om det i slutändan är en bedömningsfråga om äldreomsorgen lever upp till dessa riktlinjer riskerar vi att få en äldreomsorg som sviker dem som behöver den allra bäst, de som själva inte kan påtala missförhållanden och de som saknar anhöriga som ställer krav.

Därför kräver vi att varje kommun ska komplettera de nationella kvalitetsriktlinjerna med egna, mätbara miniminivåer om bemanning i äldreomsorgen och i andra biståndsbedömda boenden som exempelvis kan precisera antal personal per omsorgstagare. De äldre och de anhöriga har rätt att veta vilken bemanning som gäller, och ingen politiker eller privat utförare ska kunna skära ned i skymundan.

Vi behöver mer personal. Vi behöver självklart också personal som får möjlighet att utvecklas och ha rätt kompetens för sitt viktiga jobb. I dag finns det en akut brist på specialutbildade sjuksköterskor med kunskaper om äldre människors särskilda behov.

Bristen beror på att det på många sätt är en ekonomisk förlust för sjuksköterskor att vidareutbilda sig. Ibland får de betala utbildningen själv, och när de sedan börjar arbeta igen ses de som nya på arbetsplatsen och får ibland gå in med lägre lön än vad de hade före specialistutbildningen. Enligt Vårdförbundet tar det i genomsnitt 19 år för en grundutbildad sjuksköterska att tjäna in en specialistutbildning.

I all upphandling bör det därför anges kompetenskrav på personal, och personalens vidareutbildning bör säkras genom kollektivavtal.

Regeringen säger här och sade i går att man vill satsa på värdighet, välbefinnande, trygghet och kompetensutveckling för personalen. Problemet är bara att det aldrig kan bli någon värdig vård om det inte finns

personal som kan ge den värdiga vården. Bemanningen är på det sättet avgörande. Det finns en rent fysisk begränsning här. Inget värdegrundsarbete i världen kan göra så att en ensam person klarar det lyft som kräver två. Det går inte att fortbilda sig till fyra händer i stället för två.

I dag ställs personalen inom äldreomsorgen ofta inför helt omöjliga val. Ska jag göra det där lyftet som behöver göras för att ge god omsorg själv, trots att reglerna förbjuder det, eller ska jag behöva ringa till boendet intill och hoppas att någon kommer springande hit och lämnar 18 omsorgstagare med en ensam personal, som det var på boendet jag besökte i går?

Vi har i socialutskottet tagit initiativ till krav på minimibemanning i äldreomsorgen. Maria Larsson svarade inte i sitt första inlägg på om regeringens partier kommer att stödja det. Jag hoppas på mer svar från Alliansens övriga företrädare.

I detta anförande instämde Agneta Luttröpp (MP).

Anf. 4 LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Sverige är ett av de länder i världen där människor blir äldst, där män och kvinnor lever längst. Det är positivt och ett tecken på ett framgångsrikt välfärdssamhälle.

I takt med att allt fler blir allt äldre drabbas också allt fler av sjukdom, inte minst demenssjukdom. Allt fler får också omfattande vårdbehov vid livets slut. Men vad är ett långt liv egentligen värt om man går med en gnagande oroskänsla i magen över huruvida man verkligen får tillräcklig och god hjälp, omsorg och vård den dag man själv behöver det?

Vi står här i dag därför att vi den senaste tiden fått ta del av skakande bilder från en äldreomsorg som jag inte tror att vi trodde fanns, avslöjanden som har skakat svenska folket djupt och som inte är värdigt ett välfärdssamhälle som Sverige. Det som har hänt är oförsvarbart, oacceptabelt, oanständigt – jag vet inte riktigt vilka ord som egentligen räcker till för att beskriva det.

Det finns naturligtvis också en massa bra äldreomsorg runt om i vårt land. Men de brister som har uppdagats under hösten måste tas på allra största allvar.

Fru talman! En synpunkt som jag har mött otaliga gånger den senaste tiden är: Nu måste ni politiker se till att ställa tuffa kvalitetskrav för att få ut mesta möjliga verksamhet av de skattemedel som vi gemensamt avsätter och stoppa vinstutdelningen till skatteparadis. Se till att de resurser som vi har avsatt till äldreomsorg också går till äldreomsorg!

Det finns ett fundamentalt fel i synen på äldreomsorg som har att göra med valfrihetstänkandet, tanken att det är de äldres val – att äldre väljer och väljer bort – som utgör en kvalitetskontroll. Om det hade varit en fungerande modell för kvalitet hade vi inte haft kvalitetsprogram med dåliga program som vi har sett också i friskolornas spår.

Detsamma gäller äldreomsorgen, även om skälen är något annorlunda. Det är en svår process för en svag, gammal och sjuk människa att välja nytt hemtjänstbolag, och det är en ren utopi att tro att äldre i särskilt boende väljer ett nytt boende.

Det är bra och viktigt att valmöjligheten finns, men kvalitetskontrollen måste ske på annat håll.

Det är allvarligt när det inte finns någon självkontroll som gör att verksamheten själv slår larm när omsorgen inte håller godtagbar standard. Det är väldigt allvarligt när kommunen inte kontrollerar i tillräcklig omfattning om verksamheten håller kvalitet, och det är allvarligt när uppdragen och kravspecifikationerna är så allmänt hållna att det nästan inte går att underkänna någon verksamhet trots stora brister. Och det är allvarligt när Socialstyrelsens kontroll inte har sådan omfattning att man fångar upp den typen av missförhållanden.

Fru talman! Hela samhället och inte minst regeringen måste självkritiskt utvärdera: Hur kunde det gå så här snett? Men kanske ännu viktigare är: Hur går vi nu vidare? Hur ser vi till att det som har hänt leder till en förändring, till en äldreomsorg av god kvalitet som vi alla kan vara stolta över?

Det nationella ansvaret måste öka, och vi måste inse att vi har långsiktigt arbete framför oss med den äldre i centrum.

Fru talman! Jag tänker mycket på den väg som förskolan har gått, från dyr barnpassning för ett fåtal, en arbetsmarknad där kvinnor kunde hoppa in några timmar och där lönen i huvudsak var ett tillskott till familjeekonomin. Jag tänker på hur den barnpassningen har utvecklats till en internationellt omtalad verksamhet med heltidsanställd och utbildad personal, läroplan och maxtaxa och i ständigt topp när föräldrarna själva får tycka till.

Äldreomsorgen började på ungefär samma sätt. Kvinnor fick möjlighet att komma ut på arbetsmarknaden några timmar här och där, och lönen var därefter. Men sedan skiljer sig utvecklingen.

Utbildningsbehoven i äldreomsorgen är tydliga. Resurserna har minskat över tiden. En nationell kvalitetsplan för verksamheten finns inte. Varje kommun sätter upp sina mål. 62- och 71-procentstjänsterna är fortfarande dominerande. Och anhöriga, främst döttrarna, tar ett stort ansvar för sina gamla föräldrar.

Fru talman! Socialdemokraterna menar att det är dags att utforma samlade nationella kvalitetskriterier för att styra mot mer likvärdighet inom äldreomsorg vad avser kvalitet, inte för att vara taskig mot kommunerna utan med omtanke om de äldre som behöver vård och omsorg för att klara vardagen och sin livssituation.

Om verksamheten ska utvecklas och personalen ska kunna möta de allt sjukare äldre med olika demenssjukdomar och kroniska tillstånd, och inte minst en generation som är van vid att ställa krav och få leverans, krävs det ett kunskapslyft för hela äldreomsorgen.

Inom äldreomsorgen vill vi införa en lägsta kompetensnivå för att man alls ska få arbeta med sköra äldre. Det är ett ansvarsfullt och viktigt jobb som inte vem som helst kan anförtros.

Vi vill göra det möjligt för undersköterskor att gå vidare och specialisera sig, till exempel till rehabiliteringsundersköterska eller demensundersköterska. Det är specialiseringar som borde vara nationella.

Det behövs också fler specialistutbildade sjuksköterskor som arbetar med äldre och sköra patienter, och det behövs fler geriatriker för att tillgången ska bli lika god för äldre, oavsett var i landet de bor.

Geriatrisk, gerontologisk och demenskunskap borde ingå i samtliga grundutbildningar inom vård och omsorg. Kanske är det också dags för en särskild äldremyndighet, en myndighet som tydligt understöder kvalitetsutveckling och utövar tillsyn, en myndighet med tydligt fokus på äldresituationen och äldrepolitiken. För Socialstyrelsen har i dag många och omfattande tillsynsuppdrag. De tvingas till ständiga prioriteringar mellan angelägna uppgifter.

Fru talman! Chefskap, ledningssystem och uppföljningsarbete är några faktorer bland många som påverkar äldreomsorgen. Men med tanke på både kvaliteten och den demografiska utvecklingen är det också dags att välja en säkrad välfärd framför stora skattesänkningar.

I detta anförande instämde Lennart Axelsson och Björn von Sydow (båda S).

Anf. 5 MARGARETA B KJELLIN (M):

Fru talman! Jag har besökt mängder av äldreboenden, både som vårdlärare och som politiker med ansvar för äldreomsorgen.

Jag har besökt äldreboenden där man möter personal och pensionärer som är glada, välmående, stimulerade och nöjda. Det är boenden där man möts av en fräsch doft, där det finns blommor och sinnenas trädgård. Personalen berättar om utevistelser, sociala aktiviteter, tv-spel och fredagsmys. Det är god mat, välmående äldre och personal som trivs på sitt jobb.

Men jag har också mött berättelser om ställen där man passar på att ge frukostfilen när de äldre sitter på toaletten. Det finns urinvägsinfektioner och trycksår. Doften på de ställena är inte lika fräsch. Det är ofta arbetsplatser där man ofta byter personal. Och cheferna växlar hela tiden.

Vi känner alla till tv-berättelser om demenssjuka som är uppe ensamma och inlåsta nattetid och om felmedicinerade och undernärda människor.

Är det här något nytt? Har detta uppstått under den här mandatperioden? Nej, vi vet alla att det inte är så. Scenarierna jag beskriver finns tyvärr inom både privat driven äldreomsorg och kommunalt driven äldreomsorg.

Fru talman! Låt oss vara överens om att vanvård aldrig är acceptabelt – aldrig någonsin! Inte heller tycker jag att det är acceptabelt att vinster inom vården inte beskattas i Sverige utan förs utomlands. Det tycker jag är oanständigt.

Låt oss också vara överens om att både god och dålig äldreomsorg förekommer i kommuner av olika politisk färg! Det förekommer med röd ledning och med blå ledning. Det har förekommit under socialdemokratisk regering, och vi har sett det nu under den nuvarande regeringen.

Vi kan se i de nationella jämförelserna att det förekommer olika former av mindre bra vård och till och med dålig vård. Men det finns också mycket bra vård. Ingen kommun, skulle jag vilja påstå, är helt vit eller helt svart. Det verkar som att det finns både goda och dåliga verksamheter inom alla kommuner.

Jag möter också äldre som inte vill något hellre än att få en plats på ett äldreboende, äldre som efter år 2002 möttes av åtgärden kvarboende i hemmet. Det var en trend som spred sig som en löpeld i kommunerna,

både med röd och med blå ledning. Då undrar jag: Var fanns era protester då? Jag kan säga att jag protesterade i min kommunala verksamhet på den tiden.

Tanken var säkert god till att börja med, men det har gått för långt. Det erkände tidigare ansvarig person, Ylva Johansson, i kammaren vid ett tillfälle. Det inträdde en period när man lade ned äldreboenden på löpande band. I dag hade vi behövt de här boendena. Vi hade behövt dem för att motverka undernäring, ensamhet och brist på sociala aktiviteter och mental stimulans – tillstånd som leder till demensliknande besvär för den äldre som bor kvar hemma.

Jag funderar igen: Vilka protester har vi hört från oppositionen när det gäller ensamheten i hemmet?

I dag finns det för få platser inom vård- och omsorgsboenden. Det finns för få platser inom trygghetsboenden. Det betyder att det är många personer som är utsatta för risk i olika former. Det är ett problem som vi inte får blunda för nu när det fokuseras mycket på vård- och omsorgsboenden.

Kommunerna måste följa upp detta och se till att det inte blir människor kvar i det ordinära boendet som utvecklar demens och inte har tillräcklig tillsyn. Då undrar jag: Ser ni alla dem som bor kvar hemma, eller ser ni bara vård- och omsorgsboenden?

Jag har ställt frågan till många undersköterskor, både dem jag har utbildat och andra, om det var bättre förr. Det är samstämmiga svar. Det är ett rungande nej. Då fanns det duschdagar och lavemangsdagar. Alla drogs över en kam. Inga individuella behov tillgodosågs. Det gick så långt att man till och med köpte in *ett rouge*. Alla damer fick samma rouge, vare sig de ville ha det eller inte. Alla sprejades med samma parfym. Personalen tyckte att det luktade gott. Men ville de äldre ha det? Nej.

Så såg det ut när jag började jobba. Då fanns det nationella regler som man skulle följa. Är det dit Socialdemokraterna vill tillbaka med nationella riktlinjer för en likvärdig äldreomsorg? Jag säger: Tack och lov att vi har lämnat den tiden!

När vi hör oppositionens upprördhet funderar jag över en sak: Vilken skillnad vill ni göra? Vi har hört Miljöpartiet. De vill ha bemanningskrav och kompetenskrav, men vi ser inga resurser, och vi ser inga andra förslag. Bemanning räcker inte. Det måste också finnas kompetens. Men jag återkommer till det i ett senare skede.

(Applåder)

Anf. 6 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Fru talman! Vanvård kan aldrig ursäktas. Missförhållanden och dålig kvalitet inom äldreomsorgen är oacceptabelt och måste åtgärdas. Samtidigt måste vi bli bättre på att lyfta fram de ställen där det fungerar väl och lyfta fram just framgångsfaktorerna, precis som Margareta B Kjellin tog upp alldeles nyss.

Jag kan konstatera att vanvård rapporterats från kommunalt drivna äldreboenden och från enskilt drivna äldreboenden. Jag kan konstatera att vanvård rapporterats från borgerligt styrda kommuner och från socialdemokratiskt styrda kommuner. Det finns inte heller något direkt samband mellan höga kostnader och hög kvalitet och låga kostnader och låg kvali-

tet. Man lurar sig själv om man säger att bristerna enbart kan åtgärdas med mer resurser eller förutbestämda siffror för bemanning. Det är andra faktorer som också måste tas med i sammanhanget.

Det handlar om synen på äldre. Vi ser tyvärr många exempel på att äldre diskrimineras i vårt land. Det finns en ålderism som stämplar äldre människor, som om äldre människor inte är en resurs i samhället. Äldre ses som ett kollektiv, inte som individer. Den kärlek som vi ger våra barn under de första levnadsåren borde vi alla ge äldre människor under deras sista år.

Så är det inte i vårt samhälle. Vi måste ändra synen på äldre människor. Riksdagen tog häromåret ett viktigt beslut om en värdegrund och en värdighetsgaranti. Nu satsas det 90 miljoner på att få ut denna värdegrund och göra den till en ryggmärksreflex hos alla som arbetar med och för människor i vården. Jag vet att intresset är stort från kommunerna att få del av de här pengarna och genomföra utbildningen.

Förhoppningsvis får vi också snart en lag mot åldersdiskriminering. Man kan fråga sig om det ska behövas, men jo, det behövs. En sådan lag kommer inte att kosta något, men den signalerar att det inte är acceptabelt att diskriminera människor på grund av ålder.

Hur är det då i vården? Tyvärr ser vi att äldre får sämre behandling när det gäller olika tumörsjukdomar. Läkemedel som används mest av den äldre gruppen är inte testade och undersökta på äldre människor. Det här är saker och ting som vi måste åtgärda, och en sådan lag kan vara viktig i sammanhanget.

När det gäller kvalitetsbristerna är de tyvärr många. Lars-Erik Holm, generaldirektör i Socialstyrelsen, redogjorde för det under gårdagens utfrågning. Han tog upp lex Sarah- och lex Maria-anmälningarna, och han kunde inte se någon skillnad mellan kommunalt och enskilt drivna äldreboenden. Anmälningar kommer från båda hållen. Socialstyrelsen kommer att analysera de här fallen närmare. Vi har ju en patientsäkerhetslag nu som riktar in sig på systemfelen, och det här blir en viktig analys.

Vi har också fått de öppna jämförelserna, brukarundersökningen, och i går fick vi ta del av dem. Undersökningen visade att många ändå är nöjda med den vård och omsorg de får, men den grupp som är sjukast, de som har mest hälsoproblem, visade tydligt att de var mindre nöjda med vården och omsorgen och inte minst det sociala innehållet i vardagen. Det ska vara roligt att vakna varje morgon. Jag mötte tyvärr en äldre dam på ett äldreboende som sade: I min aftonbön ber jag att jag ska slippa vakna i morgon. Det är ju hemskt. En annan dam sade: Vid frukosten längtar jag till kvällsnyheterna. Också det är ett uttryck för en torftig vardag på det boende hon fått.

Det finns mycket att göra åt detta, till exempel när det gäller det måltiderna som betyder så oerhört mycket för det sociala innehållet. Jag kommer i mitt nästa inlägg att ta upp en rad andra saker som vi bör åtgärda och som inte behöver kosta så mycket pengar. Jag kommer också att ta upp att det finns felanvända resurser i vården och omsorgen som skulle kunna användas på ett mycket bättre sätt.

(Applåder)

*Aktuell debatt:
Äldrevården*

Anf. 7 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Det är bra att vi här i kammaren tar oss tid att diskutera hur de äldre har det i dag och hur de har det den dag de behöver vård och omsorg.

I går ordnade socialutskottet en hearing på samma tema. Vi fick då en väldigt bra beskrivning av hur situationen faktiskt ser ut. Min allra tydligaste bild från gårdagen är att skillnaderna är orimligt stora. Det är också min erfarenhet efter att ha besökt ett stort antal äldreboenden.

Socialstyrelsens generaldirektör beskrev hur det i vissa kommuner var 8 procent av de äldre som var ordinerade olämpliga läkemedel medan det i andra kommuner var så mycket som 25 procent. I vissa kommuner var 85 procent nöjda med att personalen tog hänsyn till åsikter eller önskemål medan andelen i andra kommuner var så låg som 25 procent. I vissa kommuner var det bara 10 procent av de äldre som upplevde att de kunde få en pratstund med personalen medan det i andra kommuner var så många som 85 procent.

Det här, fru talman, är helt orimliga skillnader, och skillnaderna beror inte på om det är en privat eller en kommunal utförare.

Vi kan vara överens om några saker. För det första: Vanvård måste fördömas. För det andra: Vinster ska inte smusslas undan utan beskattas. För det tredje: Meddelarskyddet ska gälla också i de privata boendena.

Men för mig och Centerpartiet är den allra viktigaste reformen i äldreomsorgen att vi myndigförklarar de äldre och även deras anhöriga. Ingen kan förklara för mig varför livet ska behöva ändras från en dag till en annan för den som är 75 år och månaden innan har fått besluta allt om sitt liv men som när stroken kommer förvandlas till en vårdtagare och fråntas rätten att själv bestämma.

Ingen äldre med behov av samhällets stöd ska behöva utstå detta. Alla kommuner måste bli skyldiga att ge makten till de äldre genom att införa lagen om valfrihetssystem i äldreomsorgen. Det är en i grunden ideologisk fråga som av er i partierna till vänster ofta beskrivs som att man tvingar kommunerna att privatisera äldreomsorgen. I min värld handlar det i stället om att ge värdighet och självbestämmande till de äldre och deras anhöriga.

Erfarenheten från alla de kommuner som infört LOV är att det inte betyder att de äldre snabbt byter från kommunal hemtjänst till privat. De stannar kvar i den kommunala hemtjänsten, men maktförhållandena förändras. Plötsligt kommer den äldres behov och önskingar i centrum, inte organisationens och personalens behov. Den gamles rätt att bestämma över sitt liv är för mig och Centerpartiet långt viktigare än kommunpolitikernas rätt att bestämma över sin äldreomsorgsförvaltning.

Den allra viktigaste kvalitetskontrollen är nämligen att ge de äldre och deras anhöriga rätten att välja bort den hemtjänst och det äldreboende som inte erbjuder kvalitet. Det betyder dock inte att kommuner och stat frånhänder sig sitt ansvar. Här har väldigt mycket gjorts, men det finns väldigt mycket mer att göra. Det visar inte minst det som har hänt under den senaste tiden.

Före 2006 fanns inga undersökningar om vad äldre och deras anhöriga faktiskt tyckte om äldreomsorgen. Det finns i dag, och det ger värdefull information. Tyvärr är den bara nedbrytbar per kommun och inte per

enhet. Även om de visar på stora skillnader måste de här undersökningarna utvecklas så att vårdgivare kan jämföras och också enheter.

Före 2006 låg den statliga tillsynen utspridd på 21 länsstyrelser helt utan möjlighet till samordning. I dag är den samordnad hos Socialstyrelsen med möjlighet till skarpa och samordnade insatser. Den nattliga räd som Socialstyrelsen gjorde, där man kunde konstatera att det på sex av tio demensboende nattetid var så att det saknades personal och de dementa låstes in, är möjlig att göra i dag. Det var inte möjligt före 2006.

Men tillsynen måste bli skarpare, och Socialstyrelsen måste också använda möjligheten att helt stänga enheter där det förekommer vanvård.

Före 2006 fanns det över huvud taget inga öppna jämförelser mellan kommunerna. De stora skillnaderna mellan kommuner som redovisades under gårdagens hearing som kommer att leda till förbättringar fanns det före 2006 ingen möjlighet att ta fram. Att mäta och påvisa skillnader är en oerhört viktig drivkraft i att förbättra kvaliteten i den svenska äldreomsorgen.

Vid gårdagens hearing berättade Socialstyrelsens generaldirektör att myndigheten dessutom aldrig tidigare haft så många regeringsuppdrag som alla syftar till en högre kvalitet på svensk äldreomsorg. Men det finns mycket kvar att göra. Den största bristen vi ser i dag är vården och omsorgen om de mest sjuka äldre. En ögonblicksbild, även den från gårdagens hearing, är att det i vissa kommuner är 80 procent av de äldre som får bedömning av smärta och vid behov behandling under den sista veckan i livet. Men i många kommuner får de döende över huvud taget ingen adekvat smärtbehandling. Den stora satsning som regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting i går presenterade är oerhört efterlängtat.

Fru talman! Vi har en skyldighet mot våra äldre. Det är att aldrig någonsin förtrötts i arbetet med att förbättra vården och omsorgen av dem som har byggt vårt land. Steg har tagits, men det är väldigt mycket som återstår att göra.

(Applåder)

Anf. 8 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! Jag är glad att vi har den här debatten i dag om en så viktig sak som äldreomsorgen.

Ska man våga bli gammal? Det finns många i dag som funderar på vilken äldreomsorg man kommer att få när man blir äldre och inte längre klarar sig själv. Den frågan är berättigad, och det är inte konstigt efter alla de skandaler som har framkommit i medierna den senaste tiden. Jag menar att det inte är något vi ska vara förvånade över att detta har framkommit nu. Försämringar och neddragningar inom svensk äldreomsorg har pågått under många år. I dag är det lite av ett lotteri vilken kvalitet det är på den vård och omsorg man får på ålderns höst.

Skillnaderna är mycket stora. Det kan bero på vilken kommun du råkar bo i eller rent av i vilken stadsdel. Ett äldreboende i Piteå låste in demenssjuka på natten därför att det saknades personal. Tyvärr var inte detta en engångsföreteelse. När Socialstyrelsen gjorde oanmäld tillsyn på cirka hundra demensboenden i landet visade det sig att det var så lite personal på sex av tio boenden att de var tvungna att låsa in de dementa under natten utan tillsyn.

Vi vet också att det finns många som klagar på kvaliteten på den mat som de får. I går fick vi höra från Socialstyrelsen att i en del av kommunerna är bara ca 10 procent mycket nöjda med hur maten smakar.

Dessutom är det många äldre på äldreboenden som har alltför lite att göra på dagarna. I 200 av landets kommuner har man satt upp mål för hur ofta gemensamma aktiviteter ska finnas på äldreboendet. Men inte ens hälften av de kommuner som ingår i landstingets databas når upp till de målen. Även de nationella brukarundersökningarna för äldreomsorgen visar tydligt att social samvaro och social aktivitet var områden som de äldre var mest missnöjda med.

Vi sverigedemokrater har varnat för den här utvecklingen under många år, och vi ser mycket allvarligt på att landets äldreboenden riskerar att bli en förvaringsplats där de äldre blir passiva och riskerar att bli deprimerade. Vi vet också att många inte får komma ut tillräckligt ofta och att gamla tvingas gå till sängs alldeles för tidigt på kvällen. Detta är oacceptabelt, och denna utveckling måste vändas omgående.

På tio år har över 27 000 vårdplatser försvunnit från äldreboenden i Sverige. Det innebär att antalet vårdplatser har skurits ned med nästan en fjärdedel. Samtidigt har de äldre i genomsnitt mindre hemtjänsttid nu än för tio år sedan. Dessutom blir de äldre allt fler. Detta innebär att man har skjutit över ansvaret på de anhöriga. Denna utveckling är skrämmande och visar brist på respekt för de äldre som har varit med och byggt upp den välfärd som vi har i Sverige i dag.

Fru talman! Efter att ha arbetat i 25 år inom den verksamhet som vi debatterar i dag tänker jag ofta på alla de äldre som jag har träffat under alla dessa år, så mycket kunskap och så mycket värme. Jag minns särskilt en dam som inte finns med oss längre. Vi kan kalla henne Linnea. Hon var 92 år när jag träffade henne. När jag träffade henne första gången hade hon bott på ett äldreboende i cirka ett år. Var gång jag träffade henne var hon mer och mer nedstämd.

En dag bestämde jag mig för att fråga varför hon var ledsen och nedstämd hela tiden. Hon svarade mig: Hur tror du att det känns att aldrig känna sig behövd och inte få bestämma över sitt eget liv bara för att man har blivit gammal, att behöva sitta framför en tv i dagrummet från morgon till kväll på grund av att personalen har fullt upp med att ta hand om andra som är sjukare än jag själv? Hur tror du det känns att inte komma ut i friska luften, höra fågelkvitter och känna doften av blommor? Även om jag har blivit gammal har jag fortfarande behov och känslor. Det är bara mitt skal som har blivit gammalt. Jag är fortfarande den nyfikna flickan som jag alltid har varit här inne, och så pekade hon på sitt hjärta. Jag tänkte mycket på de ord som Linnea sade när jag gick hem från jobbet den kvällen.

Jag är helt övertygad om att vi måste ändra vårt synsätt när det gäller de äldre. För att uppnå god kvalitet i äldreomsorgen krävs ett ändrat synsätt på de äldres rätt till självbestämmande och till en meningsfull tillvaro. De äldre har precis samma rätt till ett meningsfullt liv som alla vi här inne. Det är inte värdigt ett land som Sverige att behandla den äldre generationen på det här viset.

Fortsätter den här utvecklingen finns det faktiskt en stor risk att vi får en upprättelseceremoni också för de äldre i Sverige.

Anf. 9 EVA OLOFSSON (V):

Fru talman! Utan en medicinskt ansvarig sjuksköterska med civilkurage, utan läkarna på Trygg Hälsa som riskerade avtal och inkomster när de påpekade att det fanns stora brister i den medicinska vården på det av Carema drivna äldreboendet Koppargården i Vällingby, utan anhöriga som öppet lyfte fram sin kritik, anställda som hörde av sig anonymt och en aktiv mediebevakning tror jag inte att debatten i dag hade ägt rum. Jag är stolt över alla de personer som har bidragit till detta.

Att äldre har vanvårdats medan cheferna fick bonus och personalen inte ens hade tillgång till de mest elementära hygienartiklar utan fick springa runt och leta efter blöjor, tvättlappar och handskar har lett till en folkstorm. I och med det försvann chefernas bonus.

Risikkapitalbolagen Triton och KKR gick i veckan ut med en stor helsidesannons i en rad tidningar – hur mycket det kostar kan jag inte riktigt räkna ut – och bad om ursäkt. De lovade att skatta för den vinst de gör på äldreomsorgen i Sverige i vårt land framöver. Men räcker verkligen det? Jag skulle vilja ställa den frågan till alla er som har varit uppe i talarstolen och sagt att nu är det bra med det här. Ska inte alla pengar som vi genom skatter sätter av till äldreomsorgen verkligen gå till äldreomsorgens verksamhet? Den frågan skulle jag också vilja ställa till Per Ramhorn från Sverigedemokraterna som över huvud taget inte nämnde den frågan i sitt inlägg.

De stora vinsterna gör de här risikkapitalbolagen när de säljer vårdföretag som Carema efter fyra fem år, för längre är de inte intresserade av att driva verksamheten. Ett kraschat varumärke blir i det sammanhanget en ekonomisk katastrof.

För det här finns också ett stort ansvar hos den borgerliga regeringen och borgerliga kommunpolitiker som har drivit på en privatisering i hisnande fart. Med tillgång till skattemedel men låg kontroll och reglering har svensk äldreomsorg blivit attraktiv för risikkapitalbolag. Och som jag sade förut, från Sverigedemokraterna är det märkvärdigt tyst.

Vi är mycket tydliga från Vänsterpartiet. Vinstdrivna privata företag hör inte hemma i äldreomsorgen. Alla skattepengar behövs till en äldreomsorg med krympande resurser. Äldre människors behov av vård och omsorg ska inte vara en handelsvara. Personalens arbetsvillkor ska inte vara en bricka i spelet. Det är på personalen det går att tjäna pengar. Vinstdrivna vårdföretag har lägre personalbemanning, fler deltid och timanställningar.

Låt mig påminna om att Carema inte är det enda privata företag som har varit i blåsväder. På Vintertullens äldreboende på Söder slog sjuksköterskeleverna från Ersta-Sköndal larm om kränkande behandling. De äldre vågade inte larma för de var rädda att bli utskällda. När de ville gå på toaletten uppmanades de att kissa i blöjan.

Det var redan 2008 som Attendo Care vann kontraktet på Vintertullen genom att ligga 12 miljoner och 27 tjänster lägre än sina konkurrenter. Sedan dess har det varit en ständigt återkommande diskussion om och kritik av hur äldreomsorgen har fungerat på Vintertullen. Men först nu 2011, eller egentligen 2012, kommer avtalet att avslutas.

Det är väldigt sällan som äldre byter äldreboende, men desperata anhöriga flyttade en del av sina föräldrar till det kommunalt drivna Katarnagården och fick uppleva hur Attendo Care gick in i upphandlingen där.

*Aktuell debatt:
Äldrevården*

Med gemensamma krafter och tusen namn i namninsamlingen har detta stoppats. Katarinagården kommer i alla fall ett tag till att drivas kommunalt.

Vi har redan hört här, och det är sant, att det finns kränkningar på kommunala äldreboenden också. Och självklart finns det privata som fungerar mycket bättre än Vintertullen och Koppargården. Men när en i personalen tvingade in uppkräkt mat i munnen på en kvinna på ett äldreboende i Norrköping reagerade politikerna snabbt. Den personen arbetar inte kvar i äldreomsorgen. Nya tydligare regler togs fram om hur man skulle hantera sådant, och hela Norrköpings äldreomsorg diskuterade bemötande och värdegrund. Men missförhållandena på Vintertullens äldreboende har pågått i årtal.

När man ser resultatet av vinstintressena är det magstarkt att Maria Larsson och regeringen är beredda att tvinga kommuner som Göteborg, Malmö, Norrköping, Eskilstuna och många i norra Sverige att marknadsanpassa sin äldreomsorg och släppa in företag som Carema och Attendo Care med hjälp av nationell tvångslagstiftning som lagen om valfrihet. Återigen hänger Sverigedemokraterna på. Varför, frågar jag mig. Är det här speciellt folkhemskt och socialkonservativt?

Varför inte låta min hemstad Göteborg, som har flyttat makten till de äldre och undersköterskorna att själva lägga upp hur de använder hemtjänstens tid, fortsätta att jobba så? Göteborg har som första storstad undertecknat avtal med Kommunal om rätt till heltid. De äldre i Göteborg är alls inte mer missnöjda än vad man är i Stockholm med hemtjänsten – snarare tvärtom.

Äldreomsorgens brister försvinner inte med privatisering. Det behövs betydligt mer. Det har ni rätt i. En sak som behövs är tydliga riktlinjer för bemanning, att man tydligt talar om vilken tid som behövs för att det ska vara en bra äldreomsorg, för att äldre inte ska behöva bära blöjor i stället för att få hjälp till toaletten, för att det ska finnas tid till lugna situationer när det är dags att äta. Vi vill därför ha dessa riktlinjer. Men jag börjar undra vad Moderaterna och Folkpartiet vill. Vi öronmärker pengar för att det här ska bli verklighet i kommunerna. Vi gör en tioårig satsning på kompetenshöjning och kompletterande utbildningsvikariat. Det skulle lyfta upp äldreomsorgen och ge bättre arbetsvillkor. Det är äldreomsorgens personal värd.

Anf. 10 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Jag träffade Gunhild, en charmant dam på 83 år, som hade varit pianolärare hela sitt liv. Hon sade: Jag vill inte bli betraktad som en åldring. Jag vill bli betraktad och bemött som den person jag faktiskt är. Jag spelar fortfarande piano mycket bra trots att jag sitter i rullstol, men det är sällan någon ber mig.

När Gunhild får spela piano mår hon bra. När Einar får tillåtelse att ta med sig sin älskade katt till äldreboendet mår han bra. Detta händer också i vårt land i äldreomsorgen i dag.

Just det här handlar värdegrunden om. Det är den värdegrund som vi kristdemokrater så länge har arbetat för och som är lag från och med i år. Värdegrunden innebär att hela äldreomsorgen inriktas på att äldre får leva ett värdigt liv och att välbefinnande kan uppstå. Det är olika för oss vad välbefinnande är. Därför måste varje äldres levnadsberättelse, erfa-

renheter och önskemål vara utgångspunkten för hur omsorgen utformas. Den äldre ska uppleva både trygghet och meningsfullhet. Äldreomsorg kan aldrig handla bara om mediciner och omläggning av bensår. Den måste också handla om att livet ska vara rikt och roligt så länge det varar.

Människan är inte bara kropp utan också själ. I biståndsbedömningen har det tagits för lite hänsyn till det. I äldreomsorgen har det tagits för lite hänsyn till det.

Nu är värdegrunden på plats. Den kan ge värme i husen, i äldreboendena. Det finns ett stort intresse från personalens sida. 600 utbildningsplatser om värdegrunden är fyllda inför vårterminen. 233 kommuner har börjat arbeta med värdighetsgarantier för att göra kött och blod av värdegrunden. Det finns ett färskt allmänt råd från Socialstyrelsen om hur man kan arbeta.

Värdegrunden innebär ett helt nytt sätt att tänka och se på de äldre och deras behov. Den driver på kvalitetsarbetet, och vi kan ta spjörn mot värdegrunden när vi skriver förslaget om parboendegaranti som vi snart hoppas leverera till riksdagen. Det handlar om rätten att få bo tillsammans, också när ett par har olika vårdbehov. Det är klart att välbefinnandet är avhängigt om man får bo med sin käresta eller inte.

Värdegrunden har varit omdiskuterad. Någon har kallat den en hyllvärmare. Jag menar att den senaste tidens händelser visar tydligt på behovet av ett värdegrundsarbete på varenda äldreboende. Jag påstår att värdegrunden kan vara det viktigaste som har hänt svensk äldreomsorg på decennier. När den tillämpas överallt i vårt land får vi ett bra vaccin mot vanvård.

Sedan ska värdegrunden kompletteras med föreskrifter för bemanning och med kompetenslyft för personal. Vi har på gång en specialisering, Lena Hallengren. Den inkluderas i omvårdnadslyftet. Det ska vara ett omfattande program för de mest sjuka äldre de närmaste åren. Men tro inte att man kan komma åt problemen inom äldreomsorgen med ett enda förslag, ett alexanderhugg som löser problemen. Regeringen har insett att vi behöver arbeta på många fronter. Vad är oppositionens recept? Inga särskilda pengar finns i budgeten mer än hos Vänsterpartiet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anders Andersson (KD).

Anf. 11 GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Det talas en hel del om kontroll i debatten. Visst är det viktigt att skärpa kontrollen av äldreomsorgen. Det visar skandalerna. Socialstyrelsen är en stor myndighet med många ansvarsområden och har uppenbarligen inte fullt ut klarat av sitt nuvarande kontrolluppdrag. Det finns exempel på vad man kan göra i ett sådant fall, nämligen när Skolinpektionen lyftes ut ur Skolverket blev det bättre kvalitet på tillsynen i skolan.

Vi måste nog göra något liknande nu. De äldre är inte mindre värda än de unga. De ska också kunna förvänta sig en oberoende kvalitetsgranskning. Vi vill skapa en äldreinspektion, en myndighet som lyfts ur Socialstyrelsen, och som på ett strukturerat sätt kontrollerar kvaliteten på våra äldreboenden med stickprovskontroller vid oanmälda besök.

En äldreinspektion ska också kunna utveckla kvalitetskriterier och göra öppna jämförelser som tydligt omfattar en uppföljning av privat såväl som offentligt driven äldreomsorg. Ett särskilt larmnummer kan kopplas till äldreinspektionen dit äldre, anhöriga och personal kan ringa och påtala missförhållanden. De ska veta att de alltid blir tagna på allvar och alltid når fram till rätt instans. Det ska inte behöva vara den anhörige som sett någonting, misstänker någonting och är orolig för någonting som ska behöva ta reda på vilken myndighet eller vilka strukturer i den kommunala organisationen man behöver kontakta. Det ska finnas ett tydligt nummer att ringa till.

Men kontroll har man så klart inte för att försöka rätta till missförhållanden i efterhand. Kontrollen har man för att se till att missförhållanden aldrig uppstår. Då måste man komplettera kontrollen med att det finns tillräckligt med personal från första början för att omsorgen ska bli värdig. Jag upprepar därför i debatten gång på gång kraven på ökad bemanning, tillräckligt med personal för att ge alla äldre i omsorgen en värdig behandling, möjlighet till delaktighet i sin vardag och meningsfull tid. Med vårt krav får alla anhöriga och äldre veta hur mycket personal de kan förvänta sig på äldreboendena i kommunen, privata såväl som kommunala. Ingen politiker eller privat utförare kan skära ned på personalen med mindre än att kommunen fattar ett aktivt beslut att sänka personaltätheten och är beredd att möta sina medborgare i en debatt om beslutet.

Jag har frågat Alliansens företrädare om de är beredda att ställa upp på det krav vi har väckt i socialutskottet, men jag har inte fått svar. I stället säger regeringen att man vill arbeta med värdegrunden, att man vill satsa pengar på en förbättrad värdegrund.

Hur ska det värdegrundsarbete gå till som ger en undersköterska kraft att själv klara av de lyft som kräver två, som gör att man vågar öppna dörrarna och tala med äldre som vill gå upp på natten snarare än att övermedicinera vid för låg bemanning?

I dag ställs personalen på många äldreboenden inför omöjliga val. Vårdighet måste handla om att kunna utföra en bra vård och att personal på ett svenskt äldreboende aldrig ska behöva välja mellan vilken person som ska få duscha, vem som ska lyftas eller vem som ska bytas på.

Den typen av vårdighet kan bara uppstå om det finns tillräckligt med personal inom äldreomsorgen.

Det grundläggande problemet i svensk äldreomsorg är nog inte personalens värdegrund utan kanske snarare politikens värdegrund. Man har skurit ned så kraftigt i personalstyrkan att vi nu tvingas se skandaler som skadar hela vårt förtroende för omsorgen och tryggheten inför ålderdomen. Sedan är man inte beredd att satsa det som krävs för att reparera den skada som är gjord. I stället skyller man indirekt på personalen. Kanske skulle det behövas ett värdegrundsarbete också i Regeringskansliet.

De pengar man nu tillsätter kommer tyvärr inte att gå till personal. Det är tillfälliga miljarder, och få kommuner vågar anställa med tillfälliga resurser och anslag från regeringen som riskerar att försvinna nästa år. Därför behöver vi mer generella anslag till kommunerna, vilket vi anslår, och krav på minimibemanning inom äldreomsorgen. Vad säger

I detta anförande instämde Agneta Luttröpp (MP).

Anf. 12 LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det är många som har nämnt gårdagens hearing, som socialutskottet ordnade. Det framkom då tydligt från flera talare hur otillräcklig bemanningen är på många håll i dagens äldreomsorg. Jag menar inte att personalen är otillräcklig i sina ambitioner och i sin strävan att erbjuda god omsorg, men personalen ges otillräckliga möjligheter att organisera den vård och den omsorg som de skulle vilja ge och som vi i samhället förväntar oss.

Alltför många saknar tillräcklig utbildning. För få erbjuds kontinuerlig fortbildning i yrket. Det är allt färre geriatriskplatser i landstingen, och det finns för få specialister på äldre och deras sjukdomar. Som flera talare har sagt före mig är även antalet personal otillräckligt. Bemanningen är avgörande för att visa de äldre respekt och ge förutsättningar för att fungera så självständigt som det bara är möjligt. Det är på många håll en smått anorektisk verksamhet vi kan se.

Hur kan vi annars förklara personalens egna berättelser om hur de tvingas spola av de äldre i stället för att hjälpa dem att duscha, hur de får sätta på en blöja i stället för att hjälpa till med toalettbesök och hur de snabbt sätter på kläderna i stället för att hjälpa till att sätta på strumpbyxor och knäppa skjortan, trots att många äldre skulle klara detta med lite hjälp? Hur ofta de äldre får komma utomhus och när de kommer upp på morgonen är också tydligt kopplat till den aktuella bemanningen.

Fru talman! Det är därför oerhört glädjande att det trots regeringens motstånd snart kommer riktlinjer för bemanningen och demensvården. Förhoppningsvis kommer liknande, bindande regler för hela äldreomsorgen tack vare ännu ett initiativ från Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet. Här har de borgerliga partierna ännu inte bekänt färg. Varför inte ta tillfället i dagens debatt? Anslut er till förslaget!

Regeringen talar gärna och varmt om valfrihet och menar då LOV, lagen om valfrihet. Det gäller privata utförares rätt att etablera verksamhet och få betalt av kommunen. Jag tycker att den borgerliga regeringen med detta reducerar valfrihet och inflytande till en fråga om att välja hemtjänst från antingen en kommunal eller privat utförare, och hotet från regeringen tycker jag är obehagligt tydligt i den senaste budgetpropositionen: Om ni inte inför LOV lagstiftar vi.

Jag tycker att det är en olycklig prestige i denna fråga, och det är fel tänkt. Det hade i stället varit insiktsfullt om statsrådet efter allt som hänt hade skickat en signal till landets alla kommuner och sagt: Det spelar ingen roll om ni bedriver äldreomsorgen i offentlig regi, om ni handlar upp den eller inför LOV. Det avgör ni. Huvuduppgiften för alla är att åstadkomma verksamhet av hög kvalitet.

Fru talman! Socialdemokraternas politik tar i stället sin utgångspunkt i att även äldre som behöver hjälp från hemtjänsten eller på äldreboendet har samma rätt som andra att bestämma över sitt liv och sin vardag. Äldre ska ha verklig valfrihet och i högre grad än i dag kunna bestämma vad de vill ha utfört på sina hemtjänsttimmar. Möjligheten att påverka sin

*Aktuell debatt:
Äldrevården*

vardag ska förstås också finnas på äldreboendet. Så grundläggande saker som att kunna välja mellan olika maträtter, bestämma när man ska stiga upp och lägga sig och att komma utomhus kan tyckas som självklarheter, men vi vet alla att så inte är fallet i dag.

En annan aspekt av valfrihet och oberoende jag gärna vill nämna är boendet. Möjligheten att bo så länge man vill och orkar i sin hemmiljö är grundläggande. Pendeln har dock slagit över när antalet platser på särskilt boende minskar trots allt fler äldre, och när äldreboendet inte längre upplevs som ett valbart alternativ för den som är relativt pigg men vill finnas i ett socialt sammanhang och slippa ensamheten.

Fru talman! Det är ett dåligt tecken vi alla ska ta till oss att det ska krävas 80-sidiga kravspecifikationer för att de som driver äldreomsorg ska göra det med god kvalitet. Räcker det ens med 80 sidor för att förhindra vinstmaximering med oetiska riktlinjer och utdelning via skatteparadis? Räcker det med 80 sidor för att få omtanke om och respekt för den enskilde?

I detta anförande instämde Lennart Axelsson och Björn von Sydow (båda S) samt Agneta Luttröpp (MP).

Anf. 13 MARGARETA B KJELLIN (M):

Fru talman! I 30 år har jag arbetat som vårdlärare. Jag har utbildat undersköterskor att bedriva en god äldreomsorg. Jag har haft visioner för hur det ska se ut och var man ska få den goda kvaliteten. Det bästa jag har sett i den vägen var faktiskt ett litet, privat äldreboende i Mellanfjärden i Nordanstig. De hade bara elva platser. Det var helt fantastiskt. Jag skulle önska att varenda en av mina elever hade fått göra sin praktik där. Tyvärr ville den röda kommunen inte köpa platser, så det stället finns inte kvar längre.

Det som drabbar mina elever när de kommer ut och jobbar i verksamheten är dock bristen på tydliga kvalitetskriterier också när man kommer till den kommunala äldreomsorgen. Här har jag varit politiskt aktiv kommunalt. Jag vet om de diskussioner vi har haft om vad kvalitet är. Därför tycker jag att det är så fantastiskt med LOV. Revolution, säger jag – eller relovution! Det är nämligen fantastiskt – för första gången måste kommunen sätta upp kvalitetskriterier och verkligen tala om vad den vill. Det är så lätt att blanda ihop detta med lagen om offentlig upphandling, men det är inte vad det är. I stället ska man sätta upp dessa kvalitetskriterier.

Det vanligaste jag har mött kommunalt är att man har gjort en självskattning över verksamheten och sagt: Vi har nog en bra äldreomsorg. Det är nog en 4:a kanske, eller en 5:a ibland.

Aldrig har man sagt vad kvalitet är. Är kvalitet nolltolerans mot trycksår och urinvägsinfektioner? Ska alla få möjlighet till läkemedelsgenomgångar? Får man den mat man behöver, och får man välja vad man vill ha? När och hur ofta får man duscha, och på vilket sätt? När finns det tillgång till olika aktiviteter, och hur ofta finns det? Detta är kvalitetskriterier man kan precisera. LOV gör det möjligt och trycker på för att man ska göra detta. Därför är det så viktigt att man genomför detta. Därför är det så sorgligt att oppositionen inte vill acceptera att man ska ha kvali-

tetskriterier av detta slag utan säger nej till LOV. Vilka kvalitetskriterier vill ni prioritera?

När det gäller tillsynen är det helt tydligt: Kommunen har ansvar att tillsyna både den egna och den privat drivna äldreomsorgen, oavsett vem som driver den. Den är nämligen finansierad med skattepengar. Socialstyrelsen sade i går att det brister, och SKL sade att de har sett att det brister i tillsynen och att det måste göras något. Nu har man i Socialstyrelsen börjat med att få det helhetsgrepp över landet som var så väldigt värdefullt.

Det ville inte ni ha när vi genomförde detta. Jag undrar: Hur tycker ni att tillsynen ska ske? Ska privat drivna och kommunalt drivna tillsynas på samma sätt? Vad har ni haft för tidigare ambitioner när det gäller tillsynen av äldreomsorgen?

Jag skulle vilja säga att vi måste hjälpas åt att få kommunerna att verkligen ta ett ansvar för att tillsyna på ett bra sätt. Jag tycker också att det är väldigt värdefullt att vi har utökat lex Sarah så att även riskerna för missförhållanden ger rätt att anmäla.

Nu är det samma myndighet som tillsynar sjukvård och kommunal äldreomsorg. Den åtgärden motsatte ni er. Vi skulle uppskatta väldigt mycket från majoritetssidan om ni verkligen tog ställning. Vi ville redan i valet 2006 ha en enskild tillsynsmyndighet, för det skulle vara en riktig styrka. Jag är alltså glad att Miljöpartiet har nappat på vårt gamla förslag. (Applåder)

Anf. 14 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Fru talman! Till Gustav Fridolin vill jag säga: Folkpartiet vill ha en tillsynsmyndighet som tar hela bredden, inte bara äldreomsorg utan sjukvård, funktionsnedsatta och så vidare.

Till Eva Olofsson: Det är oacceptabelt hur skatteplaneringen har skett. Det pågår nu ett arbete för att täppa till det hålet.

Tillbaka till det som jag sade att jag skulle ta upp här. När det gäller resurserna visade Mats Thorslund en skrämmande siffra och hur det blir om vi ingenting gör för att använda resurserna på bästa sätt. Först och främst gäller det naturligtvis att försöka förebygga att ohälsa onödigtvis uppträder under åldrandet. Nästa år är EU:s år för aktivt åldrande. Då har vi verkligen chansen att få ut all den kunskap vi har om hur man kan förebygga ohälsa på äldre dar med skadeförebyggande insatser, att inte röka och så vidare.

Sedan finns det andra resurser som används felaktigt. Vi fick i går siffran 3–14 procent som går till undvikbar sjukvård. Det är mycket pengar. Det är inte heller bra för äldre människor att åka till akuten och där kanske få insatser som inte kan betraktas som ingrepp utan övergrepp, någonting som den äldre kanske inte vill ha eller har nytta av. Så mycket som möjligt av sjukvården bör ges i boendena. Det har Inga-Lill Rahm Hallberg visat väldigt tydligt i Skåne. Sjukvården ska komma till den äldre när slutet närmar sig.

Vi har många gånger här i kammaren tagit upp den felaktiga läkemedelsanvändningen. Läkemedelsverkets gd sade för lite sedan att den felaktiga läkemedelsanvändningen kostar minst 10 miljarder om året, sannolikt betydligt mer. Här finns också resurser att hämta samtidigt som man ger den äldre bättre livskvalitet om behandlingen blir den rätta. I går

Prot. 2011/12:50
16 december

*Aktuell debatt:
Äldrevården*

fick jag siffran att 2 procent av hälso- och sjukvårdens resurser går till behandling av sår som skulle kunna behandlas effektivare och också förebyggas.

Ja, det är mycket som kan göras, och allt hinner jag inte ta upp här. Men jag vill naturligtvis lyfta fram att kommunerna har ett ansvar för att i sina avtal ta upp vilken kvalitet som boendena måste ha och sedan följa upp det. Här har det brustit. Upphandling är ett område där man måste bli mycket bättre.

Primärvården är väldigt frånvarande i äldreomsorgen. Läkare i internmedicin, geriatrik och allmänmedicin har lyft fram att varje multisjuk äldre måste få ett team omkring sig som tillsammans gör upp vad vederbörande behöver, och det behövs en dirigent i teamet som samordnar resurserna så att rehabilitering hakar vid när vederbörande lämnar sjukhuset och så vidare.

Det saknas ett helhetsperspektiv när det gäller vården och omsorgen för den äldre.

Anf. 15 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Oppositionen har tyvärr hamnat helt snett i den här debatten. Att det på sina håll finns kvalitetsbrister i svensk äldreomsorg är uppenbart. Men lyssnar man på vänsterpartierna tycks det finnas två enkla förklaringar till det, för det första att det finns privat äldreomsorg som dessutom, hemska tanke, ibland går med vinst och för det andra att staten inte har fastställt hur minimibemanningen ska se ut på landets äldreboenden.

Nu har dessutom Gustav Fridolin, fru talman, presenterat ett nytt revolutionerande förslag, nämligen att vi, hör och häpna, ska få en helt ny myndighet som ska råda bot på problemen. Jag vill bara upplysa Gustav Fridolin om att på den tiden då han hade möjlighet att påverka politiken, före 2006, var tillsynen uppdelad på 21 olika länsstyrelser med ett mycket mediokert resultat. Nu är den koncentrerad till Socialstyrelsen, en enhetlig tillsyn som gör exakt det som Gustav Fridolin har efterfrågat. Det är möjligt att det ska bli en ny myndighet så småningom, men Gustav Fridolin blir svaret skyldig varför det ska vara en så revolutionerande skillnad i att enhetschefen för Socialstyrelsens tillsynsenhet plötsligt får titeln generaldirektör.

För övrigt är slutsatsen från vänsterpartierna att om vi bara kan förbjuda privat äldreomsorg och dessutom låta den kloka staten fastställa hur många som behöver arbeta på Lillviks demensboende i Sandviken kommer allt att bli frid och fröjd. Inget kan vara mer fel. Oppositionens recept kommer att leda åt rakt motsatt håll.

Det vi behöver är fler företag inom välfärdssektorn som kan erbjuda konkurrens med kvalitet som instrument och som kan ge individen möjlighet att välja. Det är där vi ökar kvaliteten. Vi borde välkomna människor som vill starta företag som erbjuder hemtjänst. Vi borde välkomna att människor vill investera sina pengar i bättre äldreomsorg.

Den typ av vinstbegränsningar som vänsteroppositionen ropar efter kommer att leda till att färre äldre, inte fler, får möjligheten att välja. Det ger inte högre kvalitet i äldreomsorgen utan precis tvärtom.

Diskussionen om statligt fastställda bemanningstal visar också på hur skild syn vi har på människorna. För mig och för Centerpartiet är äldre,

även om de är dementa, helt unika individer med olika behov. En dement kan vara en person som stillsamt ligger eller sitter i sin säng, en annan kan kräva i princip en eller kanske till och med mer personal. Och enligt socialtjänstlagen är kommunerna skyldiga att utgå från individens behov när man fastställer bemanning.

Gustav Fridolin sade att det här behövs för att inte skära ned i skymundan. Och skurit ned i skymundan är precis det som Miljöpartiet och Socialdemokraterna har gjort i Sandvikens kommun, där dementa konsekvent har lämnats ensamma och inlåsta utan tillsyn eller möjligheter att kalla på hjälp. Där går nu Socialstyrelsen in och påtalar med skärpa att det som den socialdemokratiska och miljöpartistiska kommunledningen har gjort är inget mindre än ett lagbrott. Man har inte utgått från individens behov.

Det vore bättre, fru talman, om Gustav Fridolin och Lena Hallengren i stället för att kräva att den kloka staten ska fatta beslut om bemanningstal tog kontakt med sina partikamrater, bland annat i Sandvikens kommun, och förklarade att dementa också är helt unika individer som har rätt att få vård utifrån sina behov och inte utifrån några nyckeltal, om de så är fastställda av riksdagen, Socialstyrelsen eller kommunen. Äldreomsorgen är betydligt viktigare än så, fru talman.
(Applåder)

Anf. 16 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna kan inte acceptera att de äldre ska sluta sina liv i social isolering. Äldreomsorgen ska erbjuda trygghet, värdighet och en meningsfull tillvaro. Inom äldreomsorgen måste det medicinska omhändertagandet och det sociala innehållet utvecklas betydligt.

Det kommer att behövas ett batteri av åtgärder för att återupprätta förtroendet för svensk äldreomsorg. I Sverigedemokraternas budgetmotion presenteras en rad åtgärder för att förbättra äldreomsorgen, så att Sverige kan bli världens tryggaste land att åldras i och som vi alla kan vara stolta över.

Fru talman! Jag tänker läsa en dikt som jag fick av Linnéa, alltså den dam som jag berättade om förut. Den berörde mig djupt när jag hörde den första gången. Dikten är egentligen skriven av en gammal kvinna på ett sjukhem i Skottland och hittades efter hennes död. Det berättas att kvinnan brukade sitta vid ett fönster och titta ut, men hon talade sällan med någon.

Den går så här, och jag vill att ni lyssnar:

Vad tänker ni inom er när ni tittar på mej,
en knarrig gammal gumma, inte särskilt kvick,
osäker om vanor, med frånvarande blick,
som spiller ut maten och inte ger svar
när ni muttrar om henne som aldrig blir klar,
som inte ser ut att märka vad ni gör
och ständigt tappar käppen och inte ser sig för,
som viljelöst låter er göra hur ni vill
med matning och tvättning och allt som hör till?

Är det så ni tänker, när ni ser mej, säg?
Öppna ögonen, systrar, titta närmare på mej!
Jag ska tala om vem jag är, som sitter här så still,
som gör vad ni ber mig och äter när ni vill.

Jag är ett tio års barn med en far och en mor
som älskar mig och min syster och min bror.
En sexton års flicka, smäcker och grann,
med drömmar att snart få möta en man.

En brud nästan tjugo – mitt hjärta slår volt
vid minnet av löften jag givit och hållt.
Vid tjugofem – nu har jag mina egna små
som behöver mig i hemmets lugna, trygga vrå.

En kvinna på trettio, mina barn växer fort
och hjälper varandra i smått och stort.
Vid fyrtio är de vuxna och alla flyger ut
men maken är kvar, och glädjen är ej slut.

Vi femtio kommer barnbarn och fyller upp
vår dag,
åter har vi småttingar min älskade och jag.
Mörka dagar faller över mej, min make är död.
Jag går mot en framtid i ensamhet och nöd.

De mina har nog med att ordna med sitt,
men minnet av åren och kärleken är mitt.
Naturen är grym, när man är gammal och krokig
får den en att verka en aning tokig.

Nu är jag bara en gammal kvinna
som sett krafterna tyna och charmen försvinna.
Men inuti denna gamla kropp bor ännu en ung
flicka.

Då och då uppfylls mitt medfarna hjärta.
Jag minns min glädje, jag minns min smärta
och jag älskar och lever om livet på nytt.
Jag tänker på åren, de alltför få som har flytt.
Och accepterar kalla fakta, att inget kan bestå.

Om ni öppnar era ögon, systrar, så ser ni ej bara
en knarrig gammal gumba. Kom närmare, se mej!

Jag tycker att denna dikt säger en hel del och ger oss en tankeställare
om hur vi ser på den äldre generationen och hur vi behandlar den.

Anf. 17 EVA OLOFSSON (V):

Fru talman! Jag konstaterar att det inte blev något svar från Sverige-
demokraterna och Per Ramhorn på varför de tycker att riskkapitalbolag
ska driva äldreomsorg i Sverige.

För de borgerliga går det bra att ta skattepengar som ska gå till äldre-
omsorg till vinst så länge man skattar i Sverige.

Centerpartiet gör verkligen skäl för att kallas högerparti och borde byta namn. Anders W Jonsson ser äldreomsorgen som en företagarens verksamhet. Äldreomsorgen är dock något helt annat; den är till för våra äldre och inte för företagen.

När man gick ut från SKL och talade om för kommunerna hur de skulle göra med lagen om valfrihet, sade man: Ställ inte för tuffa krav, för då får ni bara stora Attendo och Carema och inte småföretagen.

Det har blivit lite som det har blivit. Man fick gå in och skärpa till rätt mycket när Kommunal kom med sin rapport i Stockholm och visade att det inte fanns kollektivavtal och att man inte betalade försäkringar. Det var allt möjligt som inte funkade.

Säger man att *ett* företag ska ta hand om hela äldreomsorgen, vilka företag får man då? I Karlstad har man gjort så. Vilka företag tror ni driver äldreomsorgen i hemtjänsten i Karlstad? Jo, Carema och Attendo Care.

I måndags träffade jag några av alla de kvinnor som bär upp vår äldreomsorg. De jobbar i Stockholm. En kvinna berättade: Förut hade jag en halvtimme när jag hjälpte människor på kvällen. Nu får det ta sju åtta minuter. Jag får slänga av mig jackan. Men det allvarligaste är att jag aldrig hinner sitta ned fem minuter och prata med de äldre. Det som försvinner i stressen är tiden för en smekning på kinden och tiden för att ge den äldre en kram.

Jag träffade en undersköterska som vikarierade i Kiruna som sade: Vi behöver verkligen fler anställda i äldreomsorgen, men jag kommer nog inte att orka.

Då hade hon och hennes arbetskamrat gått till 14 personer på 6 timmar.

Maria Larsson talade om värdegrund som den stora förändringen. Jag skulle vilja säga att den stora förändringen vore att sluta krympa äldreomsorgens resurser. När antalet äldre ökar kan vi inte minska resurserna på det sätt som har gjorts de senaste åren.

Den stora vändningen kommer när vi bryter detta och ser till att det finns tillräckligt med resurser och tid för dem som jobbar i äldreomsorgen att ge en bra omsorg. Vi måste se till att det finns tid så att de äldre kan få gå och lägga sig, få komma upp och få äta i lugn och ro. Det måste finnas tid att se varje enskild individ.

Jag uppfattar det som att Maria Larsson är positiv till det arbete med riktlinjer för bemanning i demensvården som pågår på Socialstyrelsen. Däremot upplever jag att Centerpartiet, Folkpartiet och Moderaterna är emot det.

Jag skulle gärna vilja ha svar från er. Vad är det för fel att tydliggöra att det måste finnas tid? Vad är det för bra med en demensvård som är anorektisk och där man inte har tid att lugna ångestfyllda äldre för att man har för lite personal och ingen personal på natten?

Sov du på hearingen i går, Anders W Jonsson? Socialstyrelsens generaldirektör var mycket tydlig med att det är utifrån individen och individens behov vi tar fram detta.

Jag träffar många yrkesstolta undersköterskor som gillar sitt jobb, men de behöver få förutsättningar att göra ett bra jobb.

Kommunerna har dålig ekonomi. Om de ska kunna driva en bra äldreomsorg måste de få mer pengar. Därför öronmärker Vänsterpartiet 3

miljarder med nivåhöjning för mer personal. 7 500 fler anställda i äldreomsorgen till 2014 skulle göra skillnad.

Anf. 18 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Nej, Gustav Fridolin, vi ställer inte personal mot värdegrund. Vi är kloka nog att förstå betydelsen av både och. Värdegrunden är en förutsättning för god kvalitet, och självklart är personalen en förutsättning för god kvalitet i äldreomsorgen. För mig är det en fullständig självklarhet.

Tack vare att regeringen har förändrat tillsynsmyndigheten vet vi nu att många demensboenden har för låg bemanning på natten. Det har man varit ute och tittat på i en samlad tillsyn på många boenden samtidigt. Den kunskapen hade vi inte före regeringens förändring. Det är så vi måste arbeta med dessa frågor.

Det är också regeringen som har gett Socialstyrelsen i uppdrag att titta på bemanningen. Även om riksdagen fattar beslut måste regeringen också fatta beslut för att Socialstyrelsen ska börja agera. Vi har bett om detta. Vi är intresserade av att se om kommunerna kan få fler vägledningsinstrument för att bedöma vilken bemanning som behövs.

Man måste alltid utgå från de enskilda äldres behov. Allt annat är en omöjlighet. Annars riskerar det att bli fyrkantigt i verksamheterna. De äldres behov ska styra.

Jag vill påstå att regeringen har arbetat otroligt mycket med att stödja kommunerna att utveckla kvaliteten, kontrollen och tillsynen. Vi har avsatt resurser i en omfattning som saknar motstycke i någon tidigare regering.

Vi har förändrat lex Sarah-lagstiftningen så att alla missförhållanden ska rapporteras, till och med risk för missförhållanden. Denna lagstiftning trädde i kraft i somras.

Vi har börjat mäta kvaliteten genom öppna jämförelser och brukarundersökningar. Tänk att ingen tidigare har brytt sig om att fråga de äldre vad de själva tycker.

Jag noterar med intresse att alla i denna debatt har använt siffror på den nya kunskap som vi har inhämtat. Vi får ny kunskap om äldreomsorgen tack vare de reformer vi har genomfört.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anders Andersson och Roland Utbult (båda KD).

Anf. 19 GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Barbro Westerholm lyfte upp den viktiga frågan om den övermedicinering som drabbar äldre och som kostar den svenska sjukvården och äldreomsorgen mycket pengar. Det visar att det ibland kan vara dyrt att inte göra nödvändiga satsningar. I en äldreomsorg som är underbemannad blir övermedicinering en konsekvens. Kan man inte sitta ned och tala med en äldre som är vaken på natten handlar utvärderingssamtalet morgonen efter kanske om att ge lite mer sömnmedel.

De problem som finns inom äldreomsorgen är i stor utsträckning kopplade till bemanningsfrågan. Det är därför jag återkommer till det. Det är inte den enda frågan; det finns inga Alexanderhugg. Men möjlig-

heten till en god värdegrund och en god kvalitet vilar i att det finns tillräckligt mycket personal som är värderad och kompetent och kan och vill göra jobbet. Det kräver en idé och en politik för en god bemanning i äldreomsorgen.

Det var därför, fru talman, som jag kom hit till debatten i morse med en fråga.

För ett år sedan röstade vi tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet igenom att regeringen måste kräva att Socialstyrelsen tar fram grundläggande krav för bemanning inom demensvården.

Det ledde till det arbete med kvalitetskrav som Socialstyrelsen nu arbetar fram. Vi röstade igenom det – tyvärr mot allianspartiernas vilja. De kvalitetskraven blir just kvalitetskrav. Det handlar till exempel om att ingen äldre ska behöva vara ensam på natten. Man har valt bort att reglera hur mycket personal som ska finnas per omsorgstagare; det kan vara gott. Vi vill nu komplettera det med kvalitetskrav för hela äldreomsorgen och med krav på att man i varje kommun översätter det till ett tydligt mätbart kvantitativt mål så att alla i kommunen vet hur mycket personal man kan förvänta att det finns i äldreomsorgen och så att man inte kan göra nedskärningar utan att möta befolkningen i en debatt om nedskärningarna.

Det är det kravet vi lyfter fram. Den fråga jag har ställt till Alliansens företrädare är om de kan ställa upp på det kravet. Jag har fått ett svar: Centern säger nej. Jag undrar vad övriga partier säger.

I detta anförande instämde Agneta Luttröpp (MP).

Anf. 20 LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Äldre är individer, precis som alla andra. De bär alla med sig sin specifika levnadshistoria, sina erfarenheter och upplevelser. Bakom ett skört och åldrat yttre finns en människa som kanske känner sig som ett stycke ung pensionär, till viss del som yrkesverksam och förhoppningsvis med barnsinnet i behåll.

När man tänker så är det omöjligt att betrakta äldregruppen som homogen. Det går inte att behandla de äldre som pinnar i statistiken eller som gamla utan behov och rättigheter. Därför måste det vara nolltolerans mot all form av vanvård och missförhållanden. Det måste synas i handling. Det räcker inte med regeringens pressmeddelandepolitik för att vända bilden och stärka tilltron till den svenska äldreomsorgen.

Vi socialdemokrater menar att det gäller att ha ett långsiktigt perspektiv, och inte bara planera för det kommande året eller innevarande mandatperiod. Det krävs åtminstone ett tioårsperspektiv för att på riktigt ge personalen tillräckliga förutsättningar att bedriva och utveckla en god omsorg.

Jag har inte skyllet alla brister och missförhållanden på den sittande regeringen. Margareta B Kjellin och Anders W Jonsson verkar inte förstå att sittande regering nu måste ta ansvar. Det är så typiskt att försöka lägga skulden på andra, helst på socialdemokratiska politiker, socialdemokratiska kommuner, på de rödgröna och på offentlig verksamhet. Jag tycker att det är barnsligt. Jag tycker att det är okonstruktivt. Vad vill Moderaterna göra för att förändra bilden av den svenska äldreomsorgen?

Fru talman! Vi socialdemokrater menar allvar när vi säger att äldreomsorgen måste prioriteras nu och framöver. Det gäller även när tv-kamerorna vänds åt ett annat håll och när strålkastarljuset släcks för den här gången.

I detta anförande instämde Monica Green (S).

Anf. 21 MARGARETA B KJELLIN (M):

Fru talman! Jag tror att Lena Hallengren sov när jag höll mitt första anförande. Jag var mycket tydlig med att missförhållanden finns i alla typer av kommuner. I Gävle till exempel bedrivs 50 procent av äldreomsorgen i privat regi. Gävle har aldrig varit borgerligt styrt. Det finns till och med Caremaboenden där som är riktigt bra.

Det handlar om något annat. Det handlar om medarbetarna. De som arbetar inom äldreomsorgen måste ha bra arbetsförhållanden. De måste ha möjlighet till kompetensutveckling. Därför är jag så glad åt Omvårdnadslyftet som ger den möjligheten.

Det finns dock ett stort bekymmer. Många lasas in och blir fast anställda inom äldreomsorgen utan att ha relevant utbildning. Hur ser oppositionen på inlasad utbildad personal? Kompetensen är viktig. Bemanningen är också viktig. Men det måste anpassas efter individuella behov. Det är bra att Socialstyrelsen lägger fast vissa kriterier. Men det är inte rimligt att detaljstyra.

I gårdagens hearing om äldreomsorgen sade man att det är viktigt med ett tydligt ledarskap och kvalitet och att vi måste vara rädda om medarbetarna. Jag ser att det är på gång. Vi har verkligen fått upp äldreomsorgen som det viktigaste att satsa på inom välfärden.

Vi har tillfört mycket pengar. Sedan 2006 har vi satt upp kvalitetskriterier. Jag känner mig ganska trygg i att vi äntligen är på väg att få en äldreomsorg som gör livet värt att leva.

(Applåder)

Anf. 22 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Fru talman! Jag var tillfredsställd i går när Lars-Erik Holm från Socialstyrelsen tydligt visade hur deras vårdprogramarbete fortskrider, nämligen att äldre är individer, att man måste ta hänsyn till att behoven är olika och att man måste ha flexibla lösningar för att det ska bli bra för den äldre. Man ska till exempel ha tillgång till nattvak när den äldre personen går mot döden och det inte finns anhöriga som kan hjälpa till.

Vi måste komma åt kompetensbristen. Det finns utbildningsmöjligheter, men få ungdomar söker till vård- och omsorgsprogrammen. Jag undrar om det hände något i och med att Ädelreformen infördes och kommunerna tog över ansvaret för utbildningen. Tappade undersköterskeyrket i status då? Jag vet att utbildningsministern nu kommer att ta tag i de här frågorna. De här utbildningarna ska inte leda till tjänster som ses som genomgångstjänster. Det ska vara ett karriäryrke att vara undersköterska.

Vi måste komma till rätta med bristen på geriatrisk och gerontologisk kompetens. Nu har det startat en översyn av läkarutbildningen som tar fasta på att utbildningarna ska innehålla det som patienterna har behov av. Det har varit för mycket av stuprör tidigare.

År 2001 gav Sveriges pensionärsförbund ut en bok med titeln *Vågar jag bli gammal*. Frågan är tyvärr i dag, tio år senare, ännu inte besvarad. Men Folkpartiet i alliansregeringen och bröderna och systrarna i Alliansen jobbar hårt med att frågan ska kunna besvaras med ett entydigt ja.

Prot. 2011/12:50
16 december

*Aktuell debatt:
Äldrevården*

Anf. 23 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Det har varit en bra debatt. Den bild vi har av hur situationen ser ut i Sverige är ju ganska samstämmig. Det som skiljer oss åt är vilka åtgärder som krävs. Oppositionen har fastnat i att det är två viktiga åtgärder. Man vill förbjuda privata företags möjligheter till vinst, och man diskuterar frågan om bemanningstal. Det kan vara svårt att se skillnaden i debatten när det gäller bemanningstal. Vi ser de äldre som individer. De dementa är fullkomligt unika individer. Bemanningen måste alltid utgå från individens behov. Det är så man kan få fram hur många anställda man ska ha och hur många som ska arbeta på de enskilda passen.

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att på alla sätt hjälpa kommunerna att göra de kvalificerade bedömningarna utifrån individens behov.

Vänsteroppositionen har fört fram något annat. De vill att man i stället ska fastställa miniminivåer. Det har tidigare varit en diskussion om huruvida det ska ske på statlig nivå. Nu gäller diskussionen om att kommunen ska fastställa siffrorna. Äldreomsorg, demensvård eller vård av de mest sjuka äldre är betydligt mer kvalificerad än att man kan förvandla dessa människor till pinnar som med ett enkelt matematiskt grepp förvandlas till bemanningstal. Det kommer vi aldrig att ställa upp på. Däremot ska Socialstyrelsen naturligtvis på alla tänkbara sätt hjälpa kommunerna att bättre kunna göra de här bedömningarna.

I Sandviken har Socialstyrelsen gått in och skarpt påtalat att det är ett lagbrott att dra ned på bemanningen och låta dementa vara ensamma på natten bakom låsta dörrar. Det visar att systemet fungerar. Så ser vi i Alliansen på bemanningstalen.

Anf. 24 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! Jag ska inte förlänga denna debatt så mycket. Jag vill tacka för en bra och givande debatt. Jag är säker på att vi kan så mycket bättre när det gäller svensk äldreomsorg.

Jag tror faktiskt att samtliga här inne vill ha en värdig äldreomsorg som vi kan vara stolta över. Men vägen dit kan naturligtvis se lite olika ut.

Till sist vill jag säga följande till Eva Olofsson: Enligt Socialstyrelsen finns det ingen kvalitetsskillnad mellan privat och kommunalt driven äldreomsorg. Det bekräftar också den erfarenhet som jag själv har av äldreomsorgen.

Vi tycker att de äldre själva ska få välja vilken omsorg de vill ha på ålderns höst. Det ska inte politiker som Eva Olofsson göra.

Till sist önskar jag alla en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 25 EVA OLOFSSON (V):

Fru talman! Jag konstaterar bara att Sverigedemokraterna fortsätter i högerfällan där vi vet att de hör hemma. De tycker att riskkapitalbolag,

vilkas enda intresse är att göra största möjliga vinst, ska driva äldreomsorg i Sverige och kunna ta skattepengar till vinst i stället för att använda dem till äldreomsorg.

Jag vill ställa en fråga till Anders W Jonsson. Ska vi inte kunna komma överens i socialutskottet utan få lov att ta en riksdagsomröstning i dessa frågor igen? Vi har aldrig sagt att vi inte ska anpassa detta till individen, vi har aldrig sagt att det inte ska anpassas till lokala förhållanden, och vi har aldrig talat om minimibemanning. Om du menar att du har hört mig säga det någon gång ljuger du.

Jag vill använda den sista minuten för att tala om vad Vänsterpartiet vill. Det var så tydligt i går från Kommunal, från forskare och från Socialstyrelsen att resurserna till äldreomsorgen har minskat under en lång rad år och att det drabbar kvaliteten. Vi har inte tillräckligt bra äldreomsorg på grund av att det finns för lite pengar. Vi har också arbetsvillkor som inte är rimliga och som inte fungerar för personalen. Då räcker det inte med värdegrunder och annat. Vi måste tillföra resurser. Därför har Vänsterpartiet som enda parti öronmärkt pengar till mer personal i ett första steg i demensvården. Vi kommer att gå vidare.

Våra 3 miljarder skulle innebära att man skulle kunna ge sex timmar mer i veckan till varje demenssjuk. Det skulle göra skillnad. Men vi satsar ordentligt på kompetens. Detta har vi drivit i många år – en tioårig satsning på 4 miljarder. Dessutom vill vi se till att kommunerna har råd att skicka sin personal på utbildning genom utbildningsvikariat.

Vi vill satsa på ett matlyft. Vi tycker att maten ska ha en självständig roll och inte kunna bli censurerad som den blev i Vällingby.

Vi tycker att lex Sarah-ärenden ska gå till en oberoende myndighet.

Vi har alltså en rad förslag på en bättre äldreomsorg. Men det viktigaste av allt är att vi inte kan fortsätta att dra ned på resurserna och lägga över detta på döttrarna och de andra anhöriga. Vi måste satsa mer pengar på äldreomsorgen.

I detta anförande instämde Agneta Luttröpp (MP).

Anf. 26 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Det har redan utträttats stora saker i äldreomsorgen i dag. Många äldre har fått hjälp att komma upp ur sängen, fått en morgondusch och fått lite frukost i magen. Många äldre har också fått en klapp på kinden och en vänlig godmorgonhälsning.

Det finns fantastisk personal på kommunala äldreboenden och på privata boenden. Det finns risk för vanvård i kommunala boenden och i privata boenden. Det kan hända överallt. Det är därför som regelverket måste vara tydligt, och en ny tillsynsorganisation med större befogenheter gör nytta.

Kan man vaccinera mot misskötsel och vanvård? Nej, det kan man inte helt och hållet. Det riskerar alltid att finnas människor som gör misstag. Det gör vi alla. Men jag vill starkt betona att vi kan göra någonting åt de systematiska bristerna. De kan förebyggas. Med ett bra uppföljnings- och utvärderingssystem kan man vaccinera mot systematiska brister. Med ett bra värdegrundsarbete kan man vaccinera mot systematiska brister. Med kompletterande förslag om bemanning och kompetens kan

man understödja också detta. Vi har påbörjat en resa i denna riktning för att helt förebygga systematiska brister.

Jag hoppas på konstruktivitet också från oppositionen eftersom denna fråga är för viktig för att drunkna i en oresonlig och oförsonlig debatt. Regeringen kommer oförtrutet att arbeta vidare.

Jag tackar för dagens debatt och önskar talmännen, riksdagens ledamöter och åhörare en riktigt god jul.
(Applåder)

I detta anförande instämde Anders Andersson och Roland Utbult (båda KD).

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Helena Leander* (MP) avsagt sig uppdraget som suppleant i riksbanksfullmäktige.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Anmälan om kompletteringsval till riksbanksfullmäktige

Förste vice talmannen meddelade att Miljöpartiet de grönas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Agneta Börjesson som suppleant i riksbanksfullmäktige.

Förste vice talmannen förklarade vald till

suppleant i riksbanksfullmäktige
Agneta Börjesson (MP)

4 § Anmälan om inkommet protokollsutdrag från utskott

Förste vice talmannen anmälde att ett utdrag ur prot. 2011/12:11 för torsdagen den 15 december i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag inkommit från skatteutskottet.

5 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2011/12:FPM53 Program för hälsa och tillväxt, 2014–2020
KOM(2011)709 till socialutskottet

Prot. 2011/12:50
16 december

Aktuell debatt:
Åldrevården

6 § Anmälan om inkommen granskningsrapport från Riksrevisionen

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport inkommit från Riksrevisionen:
RiR 2011:27 Att hantera brottmål effektivt – En utmaning för regeringen och rättsväsendet

7 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2011/12:162

Till riksdagen

Interpellation 2011/12:162 Fritidspedagogers ansvar och befogenheter

av Jabar Amin (MP)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 24 januari 2012. Tid var utsatt för debatt den 16 december men detta är inte möjligt eftersom jag då måste vårda sjukt barn.

Stockholm den 15 december 2011

Utbildningsdepartementet

Jan Björklund

Interpellation 2011/12:164

Till riksdagen

Interpellation 2011/12:164 Mänskliga rättigheter på sjön

av Annika Lillemets (MP)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 21 december 2011.

Skälet till dröjsmålet är att beredning pågår.

Stockholm den 15 december 2011

Näringsdepartementet

Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Enligt uppdrag

Lennart Renbjer

Rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2011/12:166 It i skolan
av Monica Green (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 24 januari 2012.
Tid var utsatt för debatt den 16 december men detta är inte möjligt eftersom jag då måste vårda sjukt barn.

Stockholm den 15 december 2011

Utbildningsdepartementet

Jan Björklund

8 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

EU-dokument

KOM(2011)819 till finansutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 9 februari 2012.*

KOM(2011)824 och KOM(2011)828 till trafikutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 8 februari 2012.*

KOM(2011)856 till trafikutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 9 februari 2012.*

KOM(2011)877 till finansutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 7 februari 2012.*

9 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter

Utbildningsutskottets betänkande 2011/12:UbU1

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden 2011/12:MJU1 och MJU2

Näringsutskottets betänkanden 2011/12:NU1 och NU2

Näringsutskottets utlåtande 2011/12:NU15

10 § Svar på interpellation 2011/12:127 om kraftfulla sanktioner mot den syriska regimen

*Svar på
interpellationer*

Anf. 27 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Fru talman! Amineh Kakabaveh har frågat mig huruvida jag ämnar arbeta för att Sverige aktivt verkar för att FN utvidgar sanktionerna mot Syrien och om jag, inom EU, kommer att verka för att EU:s sanktioner utvidgas. Frågorna är ställda mot bakgrund av det ökade våldet och repressionen i Syrien och att Arabförbundet beslutat om att införa sanktioner mot landet.

Jag delar frågeställarens oro över situationen och utvecklingen i Syrien. Sverige har sedan övergreppen mot civilbefolkningen började agerat inom både EU och FN för att öka trycket mot regimen i Damaskus. EU:s politik är tydlig och har kommit till uttryck i en rad rådsslutsatser och uttalanden. Assad måste stiga åt sidan för att ge plats åt en fredlig övergång till demokrati. Vi fördömer regimen omfattande våld och kräver att det upphör omedelbart.

EU har infört sanktioner mot regimen. De första sanktionerna infördes i maj och har sedan dess successivt utvidgats till att omfatta dryga åttiotalet personer och trettiotalet enheter och företag som är ansvariga för repressionen i Syrien.

Vi har även tagit beslut om riktade sanktioner på flera sakområden, däribland förbud mot vapenleveranser, it- och telekomutrustning som huvudsakligen avses användas av regimen för övervakning, förbud mot försäljning och import av oljeprodukter och teknologi som kan användas inom olje- och gasområdet, deltagandet i byggandet av nya elektricitetskraftverk, öppnande av nya bank- och representationskontor och andra samverkansformer mellan banker i EU och syriska banker, handel med syriska statspapper samt försäkringar till den syriska regeringen, dess myndigheter och företrädare. Även begränsningar i möjligheterna att genom stöd och garantier främja handel med Syrien och att ge nya utfästelser om bidrag eller mjuka krediter till Syriens regering utom för humanitära ändamål eller utvecklingsändamål har införts. EU kommer kontinuerligt att se över möjligheterna att föreslå ytterligare sanktioner om repressionen inte upphör.

I arbetet med att utarbeta och besluta om sanktioner fäster Sverige, i denna fråga liksom i andra, stor vikt vid att sanktionerna ska vara effektiva och riktade. Dessa smarta sanktioner riktar sig mot regimen och försöker undvika att i onödan slå mot vanliga människor eller mot oppositionens möjligheter att verka. Därför anser Sverige att det är viktigt att konsekvenserna noga analyseras innan man inför sanktioner som kan få den effekten.

Sverige och EU har varit tydliga med besvikelsen över att FN:s säkerhetsråd inte har kunnat anta en resolution om Syrien. Vi arbetar för att frågan ska tas upp igen. Detta sker i nära samarbete med bland annat Arabförbundet och Turkiet. Det senaste dygnet har inneburit att möjligheterna för en utveckling i den riktningen sannolikt har förbättrats.

Parallellt med säkerhetsrådsarbetet har Sverige verkat för att inom generalförsamlingens tredje utskott få till stånd en resolution om situationen för de mänskliga rättigheterna i Syrien. En sådan resolution antogs med överväldigande majoritet av tredje utskottet den 22 november. Sverige har också ställt krav på en specialsession om Syrien i FN:s råd för de mänskliga rättigheterna. Vid specialsessionen den 2 december beslöt rådet bland annat att inrätta ett FN-mandat för en specialrapportör för de mänskliga rättigheterna i Syrien. Vidare uppmanades Syrien i skarpa ordalag att respektera de mänskliga rättigheterna samt att samarbeta med och ge tillträde till FN:s representanter.

Anf. 28 AMINEH KAKABAVEH (V):

Fru talman! Tack, Carl Bildt, för svaret och redogörelsen. Det är positivt att EU och Arabförbundet har vidtagit vissa åtgärder gällande sanktioner mot Syrien. Frågan är bara om dessa har varit verkningsfulla?

Fru talman! Dagligen konfronteras vi med fasansfulla bilder av hur det syriska folkets frihetslängtan möts av förtryck och terror av regimen al-Assad. Detta ser vi trots att mediernas rapportering är begränsad på grund av trycket mot journalister och det fria ordet. Al-Assads förtryck av oppositionella tycks inte känna några gränser.

Sedan den arabiska våren nådde Syrien har korta sekvenser från demonstranternas kameror visat den skräck som råder i landet. Navi Pillay, som är FN:s officiella företrädare gällande MR-frågor, menar att de ansvarliga måste ställas inför internationella brottmålsdomstolen i Haag och att al-Assad måste ställas inför rätta. Detta menar även Amnesty International.

På nio månader har mer än 5 000 människor dödats. Bland dessa är 300 barn. Enligt Amnesty dödas dagligen mellan 20 och 40 personer, och i vissa områden av landet är siffran ännu högre. Arresteringarna har omfattat mer än 15 000 personer och flera tusen har flytt landet.

Enligt information vid ett möte här i riksdagen i går med företrädare för Amnesty och människorättsaktivister från Syrien har 80–90 procent av de gripna torterats eller är mördade och försvunna.

Det enda brottet har varit att folk har genomfört fredliga demonstrationer mot regimen. Vittnesmål ger en bild av en ohållbar situation där sjuka och sårade till och med berövas rätten till vård utan att behöva riskera repressalier samtidigt som sjukvårdspersonalen ställs inför svåra dilemman. I en färsk rapport, *Health Crisis: Syrian Government Targets the Wounded and Health Workers*, beskriver Amnesty International en situation där inte ens sjuka och skadade skonas. Den syriska regimen använder till och med sjukhusen för att finna, gripa och tortera människor som har visat sitt missnöje med regeringen.

Fru talman! Det räcker inte med att vänta på Arabförbundets och Turkiets initiativ. Det vet vi redan. Många av de regimer som i dag tar initiativ till sanktioner mot regimen är själva totalitära. Tidsfristen har bara gynnat regimen Bashar al-Assad. Därför är det viktigt att inte förlänga den mer. Det måste finnas verkningsfulla sanktioner. Därför är vi många här i riksdagen som kräver – vi har också bildat ett nätverk – att Carl Bildt och den svenska regeringen här och nu ska ta initiativ till att utvidga sanktionerna.

Jag undrar: Vad gör Carl Bildt och regeringen för att utvidga sanktionerna och stoppa framför allt Ericssons försäljning av teleteknik som bidrar till att regimkritiker övervakas, grips och förföljs?

Anf. 29 JENS HOLM (V):

Fru talman! Tack till Amineh Kakabaveh för en väldigt viktig interpellation! Vi är nog alla bestörta över situationen i Syrien. Jag tror att vi alla vill göra det vi kan för att stoppa förtrycket och förföljelserna av människorna där. Frågan är dock om vi verkligen gör allt vi kan. Gör utrikesministern och regeringen verkligen allt de kan?

Låt oss se några år tillbaka i tiden. Jag tycker inte att den här regeringen har en särskilt smickrande historia när det gäller Syrien. Mellan

2006 och 2010 uppgick de statliga exportkrediterna till Syrien till 139 miljoner kronor. Handelsminister Ewa Björling ledde en näringslivsdelegation till Damaskus i Syrien 2009, bland annat med representanter från Ericsson. Detta återgäldade den syriska regimen med ett besök av vice premiärminister Abdullah al-Dardari, som var på besök här i våras och åt mat – enligt uppgift älg – tillsammans med handelsministern i Arvfurstens palats.

Jag är smått bestört över de intima relationerna med regimen i Syrien. Vi kan också se att den svenska exporten till Syrien sedan den borgerliga regeringen tog över har tredubblats. Det rör sig nästan bara om Ericssons export.

Vi i Vänsterpartiet och många andra har föreslagit att man ska utvidga sanktionerna mot den syriska regimen, precis som Amineh Kakabaveh sade, så att telekomutrustning inte kan användas för att övervaka, spåra och förfölja och därmed förtrycka oppositionen i Syrien. Vi vet att Ericsson har ett system som heter Ranos och som gör det möjligt för regimen att just spåra upp och övervaka sin egen befolkning. Vi måste se till att detta inte får fortsätta.

Den här frågan var uppe på utrikesministrarnas möte för bara ett par veckor sedan. Enligt uppgift var det Sverige som stoppade att man skulle utvidga sanktionerna. Det får inte vara något snack om att när ekonomiska intressen, Ericssons profit och våra investeringar i exportkrediter står i motsats till de mänskliga rättigheterna är det självklart de mänskliga rättigheterna som alltid måste stå i förgrunden.

Därför vill jag fråga Carl Bildt: Är du nu beredd att göra som de andra länderna i Europa vill och utvidga sanktionerna, precis som Amineh Kakabaveh sade tidigare, så att telekomutrustning inte ska kunna användas för att spåra och förfölja oppositionen i Syrien? Jag undrar också om regeringen nu kan lova att vi aldrig mer kommer att betala ut exportkrediter som gynnar regimen i Syrien. Jag undrar också om det nu äntligen blir ett slut på näringslivsresorna till regimen i Syrien.

Anf. 30 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Fru talman! Vänsterpartiet har en annorlunda syn på de här frågorna. Det är bara att inse det.

Jag tillhör dem som anser att vi ska utöka kontakterna med samhället även i länder som har förhatliga och diktatoriskt inriktade regimer. Ekonomiska kontakter är också viktiga i det sammanhanget. Det kan gälla Kina. Det gällde en gång i världen Sovjetunionen. Det kan gälla Vietnam och till och med Kuba. Vi ska bedriva handel med dem, för det bidrar till den långsiktiga utvecklingen och liberaliseringen av dessa länder. Det bidrar till att bygga upp en medelklass som kan vara basen för demokrati.

Jag har inte ätit älg med vice premiärministern från Syrien i Stockholm. Men jag har varit i Damaskus och träffat presidenten för att diskutera både den inrikespolitiska utvecklingen i landet, för ett antal år sedan, och landets utrikespolitiska position. Det gällde situationen i Libanon, relationerna till Iran och fredsprocessen med Israel. Diplomati är ett instrument som är till för att användas, inte för att förbjudas. Det gäller också samtal, alldeles oavsett vad som råkar serveras vid måltiderna som kommer i fråga.

Amineh Kakabaveh började med att tala om hur vi såg vad som inträffade i Syrien genom scenerna från demonstranternas mobilkameror. Det är riktigt. I början av 1980-talet dödades tiotusentals människor i Syrien. Vi visste ingenting, ingenting, ingenting och ingenting av vad som inträffade, för det var mörkt och stängt.

I dag vet vi inom timmar, minuter och ibland inom sekunder vad som inträffar på gatorna i Homs, Hama, Latakia eller kanske Aleppo och Damaskus. Det vet vi genom den teknologi som med Twitter, Facebook och annat har gjort revolutionen i arabvärlden möjlig. Vi har bidragit till detta, och det ska vi vara stolta över.

Sedan har vi infört sanktioner mot allting som kan användas till övervakning och spårning av olika slag utöver det som ligger i systemet självt. Det överväger vi nu att genomföra också med andra länder.

Vad kan vi då göra för att påverka situationen i landet? Samverkan med Arabförbundet och Turkiet är väldigt viktigt. Vi ligger snart på gränsen av de sanktionsinstrument som vi har till vårt förfogande från Europeiska unionens sida. Det vi framför allt har haft är oljehandeln. Det kommer att slå mycket hårt. Det var cirka en tredjedel av den syriska utrikeshandeln det handlade om i det här fallet. Det slår successivt hårt, och valutareserven eroderas. Vi börjar se de effekterna på den syriska ekonomin.

Det är klart att Turkiet och Arabförbundet har en annan kraft. Sedan ska vi vara medvetna även där om att det finns svårigheter som vi inte ska underskatta. Libanon är ett skört samhälle. Det har ställt sig utanför sanktionerna. Vi kan inte fördöma det alltför starkt. Irak är ett skört samhälle. Jordanien har en skör ekonomi. Alla dessa har effekter av sanktionspolitiken som vi inte kan bortse från om vi är intresserade av stabiliteten i den vidare regionen.

Instrumenten vi har är dock inte bara sanktioner, tack och lov. Det är också de politiska kontakterna vi har med olika företrädare för de olika syriska oppositionsgrupperingarna. Det gäller självfallet framför allt de som är utanför Syrien, där vi uppmuntrar dem att ha kontakter inne i landet, men också inne i Syrien.

En väldigt viktig del av vår samlade verksamhet är att uppmuntra den syriska oppositionen att samarbeta med varandra, att vara icke-våldsintriktade, att vara icke-sekteristiska och ha en generös inställning till de minoriteter i detta mångfasetterade land som annars riskerar att se ett fortsatt stöd till regimen som sättet att verka för sin egen framtid.

De politiska kontakterna är måhända till och med ett effektivare instrument än sanktionerna när det gäller att åstadkomma den förändring som måste komma.

Anf. 31 AMINEH KAKABAVEH (V):

Herr talman! Tack, Carl Bildt! Jag instämmer i att tekniken har hjälpt människor att utvecklas och gjort att andra människor i världen får veta om de skräckscener som utspelas på gatorna i Syrien och i andra delar av världen.

Jag måste också säga, utrikesminister Carl Bildt, att vi i går hade ett möte med Amnesty och representanter från Syrien. De har haft ett möte med Ericssons chefer och företrädare. Ericsson har inte uteslutit att tele-

komteknik från Sverige kan ha bidragit till att regimen förföljer regimkritiker.

I det sammanhanget vill jag ställa en fråga till utrikesministern. EU:s ministerråd hade beslutat att EU-kommissionen skulle undersöka om denna teknik verkligen har använts för att förfölja människor. Jag undrar hur långt man har kommit i den frågan.

Det är inte bara Sverige, utrikesministern, som bidrar med detta, utan både kinesiska och koreanska telekomsystem. Det är Syriens telesystem som är grunden för all kontroll. Det är inte så att om Ericsson befinner sig i landet kommer hela telestrukturen att rasa, tvärtom.

Enligt de som själva är från landet och känner systemet har regimen total kontroll över läget. Därför är det viktigt att se till att det inte kommer att skrivas in i historien att Sverige har bidragit till att tusentals har dödats eller förföljts. Konsekvenserna får vi efteråt. Det är viktigt, Carl Bildt.

Sverige har varit en tongivande röst, och många har förväntningar. Vi är många som med bestörtning har reagerat på att du har lagt in ditt veto när EU:s utrikesministrar har mötts för att besluta om de utvidgade sanktionerna, som min vän Jens Holm också har påpekat.

Förväntningarna är många. Människoliv skördas dagligen. Det är oskyldiga människor. Jag undrar om utrikesministern, Sverige och EU vill försöka att kräva att Bashar al-Assad ställs inför rätta. Det har gått 40 år av förtryck från en hel familj med blodiga händer. Man har förbiset Libyen, bin Ladin och Mubarak. Nu är det Bashar al-Assad.

I stället för att ställa de ansvariga inför rätta räknar man med att de för eller senare kommer att försvinna. Västvärlden har haft mycket inverkan i diktaturregimerna genom att till exempel bidra till ekonomin. Jag håller med om att det är viktigt att använda instrumentet politisk diplomati. Men det måste ske i kombination med utvidgade sanktioner som har inverkan för att rädda människor. De mänskliga rättigheterna har alltid kommit i kläm.

Anf. 32 JENS HOLM (V):

Herr talman! Utrikesminister Carl Bildt får det att låta som att det inte förekommer någon övervakning med hjälp av mobilsystem i Syrien. Ericsson har levererat systemet Ranos till den syriska regimen. Andra företag undviker att investera i Syrien just därför att de inte vill beblanda sig med den syriska regimen.

Det är detta vi vill åt. Den syriska regimen använder vår teknikutrustning. Ericsson kan kamma hem stora profiter, och oppositionen förföljs och förtrycks. Det är just därför det hade varit så bra om du och Sverige hade backat upp de andra europeiska länderna när ni utrikesministrar träffades så att man hade kunnat utvidga sanktionerna till att även gälla telekomutrustning som kan användas mot oppositionen.

Jag hade också två konkreta frågor som jag inte fick svar på. Det är många frågor i luften, men jag ställer dem igen. Kan utrikesministern lova att det inte blir några fler exportkrediter till Syrien? De 139 miljoner kronor som vi hittills har plöjt ned i Syrien kanske inte var så bra. Kan vi lova att det inte blir någonting mer av det så länge förtrycket finns kvar? Den andra frågan är: Kan utrikesministern lova att det inte blir några fler näringslivsresor till Damaskus så länge som förtrycket består?

Anf. 33 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Herr talman! Svaret på Jens Holm frågor framgår av svaret på interpellationen, om han hade lyssnat. Jag ska inte ägna mig åt att rätta de sakfel han har vad gäller telekommunikationsutrustning. Men lite efterforskande av fakta skulle nog underlätta utvecklingen av politikarbetet också inom Vänsterpartiet; jag säger detta i all vänskaplig mening som ett litet råd om hur man ska driva saklig och effektiv oppositionspolitik.

Låt mig bara säga något kort, för att inte göra det hela för långt: Vi tror inte att det ligger i vårt intresse att släcka ned internet eller mobiltelefoner i vare sig Syrien, Iran, Kina eller något annat samhälle – tvärtom. Detta är frihetstekniker. Det finns risker med det, och det är därför vi stoppar alla former av övervakningstekniker. Det kan vara som Amineh Kakabaveh säger – att sådant levereras av kineser och andra. Det kan vi dess värre inte göra så mycket åt. Men vi ska inte leverera det, och vi gör det inte heller.

Vad är då vår strategi i detta mycket allvarliga läge för Syrien? Den första punkten är att vi nu arbetar med förnyad kraft för en resolution i FN:s säkerhetsråd. Där har detta inträffat att Ryssland har lagt ett förslag på bordet. Det är inte tillfredsställande som det nu är utformat. Men det är en förändring till det bättre att Ryssland nu är berett att diskutera en resolution i säkerhetsrådet. Det har man lagt in sitt veto mot intill alldeles nyligen. EU-länderna kommer nu att arbeta för att försöka förbättra detta och för att få en resolution i säkerhetsrådet. Den innehåller inte sanktioner, men den är ett första viktigt steg.

Den andra punkt jag skulle vilja nämna är utvidgade kontakter med oppositionen, inte minst för att säkerställa att oppositionen har den breda representativitet för hela det syriska samhällets mångfald som är en förutsättning för att de ska ha den tillräckliga politiska kraften. Där kan både vi och andra länder göra åtskilligt.

Den tredje punkten är de fortsatta sanktionerna, även om jag inte tror att sanktionspolitiken har så många vägar kvar. Det handlar framför allt om den successivt starkare effekten av de sanktioner som beslutades om för ett bra tag sedan.

Den fjärde punkten är självfallet fortsatt stark koordinering mellan Europeiska unionen, Arabförbundet och Turkiet. Vi hade Arabförbundets generalsekreterare al-Arabi på vårt möte här för någon vecka sedan, och vi kommer inom kort också att i EU-kretsen i dess helhet – det utgår jag ifrån – träffa Turkiets utrikesminister Ahmet Davutoglu som är en av dem som driver dessa frågor hårdast. Då ska vi diskutera de olika åtgärder som kan komma i fråga.

Den femte punkten är humanitärt stöd. Det är i första hand självfallet stöd till dem som har flytt från Syrien, huvudsakligen till Turkiet. Men vi diskuterar också olika sätt att försöka få in en utökad humanitär hjälp. Där spelar ett samarbete med Arabförbundet och ett samarbete mellan Arabförbundet och FN vad gäller observatörer en viktig roll för att underlätta det humanitära tillträdet.

Dessa fem punkter tror jag är den realistiska och verkningsfulla politik som vi har anledning att ägna oss åt. Det är det som är regeringens och Europeiska unionens inriktning.

Anf. 34 AMINEH KAKABAVEH (V):

Herr talman! Jag tackar Carl Bildt. Det är positivt att man tar initiativ till att möta representanter för Arabförbundet och så vidare. Men som jag, Amnesty International och många andra tidigare har påpekat förlängs bara initiativen. Tidsfristen har gjort att regimen agerar ännu hårdare och ännu värre mot sitt eget folk. Därför undrar jag, och ställer fortfarande frågan: Vad kan utrikesministern göra inom Sverige för att vi inte ska behöva vänta på Arabförbundet? De kommer inte att göra så mycket som det syriska folket behöver i dag.

Utrikesministern nämnde humanitär hjälp. Det är väldigt viktigt. Det finns ett stort behov, och det råder en förödande brist på medicin på till exempel de fyra stora sjukhusen. Vi hörde i går att det saknas medicin och vård där. Jag undrar vad utrikesministern kan göra för att Sverige ska bidra med humanitär hjälp och inte med annat just nu.

När det gäller statliga bolag vet jag att vi inte kan göra mycket åt Kina och Korea. Men vi har också ett moraliskt och etiskt ansvar eftersom det gäller ett statligt bolag. Vi förstår detta väl inom Vänsterpartiet, men vi har självfallet olika syn på vad som är verkningfullt eller inte och vad som är moraliskt eller inte i våra statliga bolag.

Jag har en sista fråga till Carl Bildt. Vi vet att många människor har flytt landet. De som återvänder får detta använt som förtal mot sig därför att de har lämnat landet. De torteras och förföljs efter det att de har återvänt till hemlandet. Sverige skickar i dag tillbaka flyktingar. Hur gör vi för att stoppa utvisningarna till Syrien?

God jul och tack så mycket för mig!

Anf. 35 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Herr talman! Jag har inte så mycket att tillägga – bara en sak. En av de viktigaste Facebooksidorna för den syriska oppositionen finns i Sverige. Den spelar en stor roll. Jag är mycket angelägen om att det ska gå att läsa denna sida icke bara i Sverige utan också i Syrien. Jag tror att även Vänsterpartiet i grunden har det intresset.

Med detta ber jag att få önska debattdeltagarna Amineh och Jens en god jul och så småningom ett gott nytt år och nya interpellationsdebatter.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2011/12:136 om moratorium för olje- och gasutvinning i Arktis

Anf. 36 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Herr talman! Jens Holm har frågat mig om regeringen avser att verka för ett moratorium för olje- och gasutvinning i Arktis och vilka åtgärder jag avser att vidta för att verka för ett införande av marina skyddsområden i Arktis.

Den arktiska regionen genomgår för närvarande omfattande förändringar. Klimatförändringarna skapar nya utmaningar men också möjligheter som Sverige måste förhålla sig till och vara med och påverka.

Den 12 maj i år övertog vi ordförandeskapet i Arktiska rådet. Det är den främsta arenan för de arktiska staterna där de gemensamt kan verka för en ansvarsfull och hållbar utveckling av regionen. Samma dag antog regeringen även Sveriges första strategi för den arktiska regionen i syfte att ur ett internationellt perspektiv presentera Sveriges förhållande till regionen. Strategin fastställer tydligt att Sverige kommer att verka för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling i den arktiska regionen.

Kuststaterna, såväl i Arktis marina områden som i övriga marina områden, utövar suveräna rättigheter i fråga om att utforska och utvinna naturtillgångar på kontinentalsockeln. Kuststaterna har även jurisdiktion i detta område i fråga om miljöskydd i enlighet med FN:s havsrättskonvention. Frågan om olje- och gasutvinning eller mineralutvinning i de arktiska havsområdena beslutas om av de arktiska kuststaterna – Norge, Ryssland, Kanada, USA och andra.

Sverige är och kommer att fortsätta att vara aktivt i det internationella samarbetet för att skydda den unika miljön i Arktis och minimera de negativa effekterna av och riskerna med en oförväntad ökad utvinning. Sverige anser att starka hänsynskrav och hårda begränsningar vad gäller oljehantering är nödvändiga i de arktiska havsområdena. Sverige verkar för att särskilt känsliga områden ska skyddas från exploatering, och de rapporter som tas fram av Arktiska rådet bör fokusera på att höja skyddsnivån. Det svenska ordförandeskapet i Arktiska rådet prioriterar arbetet med att utveckla rekommendationer om förebyggandet av eventuella oljeutsläpp samt med att utveckla ett instrument för att säkra de arktiska staternas samordning och kapacitet vid dylika händelser.

På Jens Holms fråga om hur regeringen kommer att verka för ett införande av marina skyddade områden i Arktis kan jag konstatera att då Sverige inte har egna havsområden i Arktis måste detta arbete ske genom internationella processer. Sverige deltar aktivt i Arktiska rådets arbetsgrupp Protection of the Arctic Marine Environment, som bland annat verkar för detta syfte. Från svensk sida arbetar vi inom ramen för EU också med den pågående diskussionen i FN om huruvida man inom ramen för FN:s havsrättskonvention kan reglera också skyddet av marina områden utanför nationell jurisdiktion. FN:s generalförsamling väntas inom kort anta den årliga havsrättsresolutionen, genom vilken man bland annat ger mandat till en särskild arbetsgrupp att ta fram ett förslag på hur detta kan göras. Om ett förslag om skydd av marina områden och biologisk mångfald blir verklighet och inkluderas i FN:s havsrättskonventions regelverk kommer detta att leda till att skydd upprättas och respekteras också på internationellt vatten. Givetvis inkluderar detta i så fall också Arktis internationella havsområden. Från svensk sida kommer vi att arbeta för att detta ska bli verklighet.

Anf. 37 JENS HOLM (V):

Herr talman! Jag har just kommit tillbaka från klimattoppmötet i Durban i Sydafrika. Man kan konstatera att det toppmötet inte levererade det som klimatet kräver. FN:s expertpanel på klimatområdet har sagt att om utsläppen av växthusgaser inte börjar gå ned från 2015 kommer det att vara väldigt svårt att upprätthålla tvågradersmålet. Nu ser vi att utsläppen ökar i en allt högre takt.

Klimatförändringarna handlar om att främst vi i den rika världen måste ställa om vår livsstil. Vi måste bygga om våra samhällen. Det är ganska stora förändringar som vi kan vänta oss, och vi måste alla vara delaktiga i den processen.

Det är därför vi i Vänsterpartiet, och egentligen alla rödgröna partier, tycker att man även ska titta på utvinning av olja och gas i Arktis och att man ska införa ett moratorium. Varför är det då så viktigt att peka ut Arktis? Jo, därför att en stor del av världens olja och i synnerhet gas sägs finnas i det här området. Det kanske rör sig om så mycket som 25 procent. Vi vet att i händelse av en katastrof kan konsekvenserna bli helt förödande.

Jag tror att utrikesministern, som är ett par år äldre än jag, bättre än jag kommer ihåg kommer ihåg katastrofen med Exxon Valdez i Alaska – jag tror att det var 1989 – då mer än 40 000 kubikmeter råolja läckte ut. Det ledde till helt irreparabla konsekvenser för djur och natur. I det fallet var det bara ungefär 5 procent av oljan som kunde tas om hand. Resten läckte ut och förstörde naturen.

Det är med andra ord extra känsligt att borra efter gas och olja i Arktis. Därför tycker jag att det är viktigt att, nu när Sverige och utrikesministern har ordförandeskapet i Arktiska rådet, driva den här frågan.

I Antarktis, det vill säga på andra sidan jorden vid Sydpolen, finns det ett Antarktiskfördrag som förbjuder mineralutvinning. Där ingår också olje- och gasutvinning. Sverige skulle kunna driva på. Om det inte går att införa detta inom ramen för Arktiska rådet – det kan vara svårt – kan man i alla fall använda Arktiska rådet som en plattform för att driva på i de här frågorna.

Utrikesministern har ju goda kontakter med oljeindustrin. Du satt själv i Lundin Oils styrelse fram till hösten 2006, Carl Bildt. Jag vet att ert helägda dotterbolag, Lundin Norway AS, lämnade in en ansökan om oljeutvinning i Barents hav i Arktis, vilket man också fick beviljat.

Jag tycker att det är dags att du använder det stora kontaktnät som du har både på det politiska området och på fossilområdet för att verka för att det inte ska bli någon oljeutvinning och gasutvinning i Arktis.

Anf. 38 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som Jens Holm säger att jag besitter viss kompetens på detta område, vilket måste betraktas som varande en fördel i det här sammanhanget. Det skadar aldrig att man vet vad man talar om också i riksdagens debatter.

Det är också alldeles korrekt att säga att när det gäller utvinning av naturresurser, det kan vara olja, gas eller mineralförekomster i övrigt men kanske speciellt vad gäller olja och gas, handlar det om områden i Arktis som är mycket känsligare än många andra områden. Därför måste det ställas större krav och försiktigheten måste vara betydligt mycket större när det gäller hanteringen av de här frågorna.

Jag har i olika sammanhang haft anledning att följa diskussionen om detta i Norge, som Jens Holm också refererar till, och den avvägning man måste göra. Där finns det krav från lokalbefolkningen att deras ekonomiska möjligheter till utkomst i framtiden ska respekteras samtidigt som också miljökraven är mycket hårt ställda. Jag har fullt förtroende för

det sätt på vilket Norges regering och Norges storting hanterar denna känsliga avvägningsproblematik i den del av Arktis som är Norges.

Vi har inte riktigt samma problematik i Sverige som i Norge även om vi vet att råvaruutvinningen i vår del av Arktis, uppe i Norrbotten där det gäller malmfyndigheterna, också leder till känsliga avvägningar mellan miljöhänsyn och resurshänsyn.

Sedan har vi anledning att, kanske med lite mer kritiska ögon, följa utvecklingen framför allt i de stora ryska områdena. Vi vet att gasreserverna, som Jens Holm refererade till, i de nordliga delarna av västra Sibirien är oerhört betydelsefulla för den ryska, och för all del också för den västeuropeiska, ekonomin. Där förekommer det mycket betydande projekt när det gäller Jamalhalvön, där talar man om oljeprospektering i Karahavet och där är Stockmanprojektet, som gäller gasutvinning, ett av alla största industriella projekten på detta område i denna del av världen. Där är det nödvändigt att det ställs mycket höga krav på skydd av miljön och övriga åtgärder, inte minst om det skulle inträffa någon olycka så att det finns resurser att snabbt och effektivt ta hand om detta.

Här gäller det att föra en dialog. Det här är frågor som ligger inom respektive kuststaters nationella jurisdiktion och suveränitet. Arktiska rådet är en informell mellanstatlig samarbetsorganisation där vi inte har någon jurisdiktion över detta. Men dialogen är viktig, erfarenhetsutbytet är viktigt och möjligheterna att uppmärksamma de utmaningar som detta innebär är också mycket viktiga.

Låt mig säga något ytterligare om det västliga broderlandet. Jag tror att det sätt på vilket man hanterar dessa frågeställningar i det västliga broderlandet mycket väl skulle kunna tjäna som en förebild för hur man också bör hantera detta i ett mer östligt beläget, något större land i den arktiska regionen.

Anf. 39 JENS HOLM (V):

Herr talman! Min fråga var om utrikesministern är beredd att driva frågan om ett olje- och gasmoratorium. Jag är väl medveten om att varje land i Arktis självt bestämmer över de här frågorna. Men precis som Carl Bildt säger är Arktiska rådet ett forum där man träffar de andra politikererna på hög nivå. Jag skulle vilja veta om det här är någonting som Carl Bildt lyfter upp i det forumet.

Det finns andra länder i världen som också är mycket beroende av fossila energikällor. När jag var i Durban träffade jag Ecuadors miljöminister. Ecuador är ett land som också har stora tillgångar på olja. Även där, precis som i Arktis, leder det till stora miljöproblem när man borrar, inte minst när det spiller ut olja. De har lagt fram ett konkret förslag som innebär att om andra länder bidrar med pengar kommer de att hålla kvar oljan under marken. Detta är ett projekt som är sanktionerat av FN:s miljöprogram. Länder som Sverige och andra, även privatpersoner, kan betala pengar för att oljan ska hållas kvar under marken.

Man kan skratta lite åt det. De vill självfallet ha en massa pengar. Det här handlar om ett utvecklingsland som behöver pengar. Om inte vi bidrar finansiellt har de kanske inte några andra möjligheter än att pumpa upp oljan.

I min interpellation ställde jag också en fråga till Carl Bildt om Sverige är berett att driva på så att det införs särskilda marina skyddsområ-

den i Arktis. Jag tolkar svaret så att det inte är någonting som utrikesministern på något vis är motståndare till, och det är väldigt bra. Utrikesministern är faktiskt ordförande i Arktiska rådet, och är det någon som ska driva på för att det införs marina skyddsområden kanske det är just du, Carl Bildt.

Jag tycker att det svar som jag får är lite väl reaktivt när det står att ”om ett förslag om skydd av marina områden och biologisk mångfald blir verklighet” och så vidare, det vill säga om det förslaget bara kommer upp. Jag vill höra dig säga att Sverige driver på och att Sverige kommer att lägga fram förslag om marina skyddsområden. Är du beredd att svara på om Sverige verkligen är berett att göra det?

Det är min uppfattning att tekniken för att utvinna olja och gas i Arktis på ett säkert sätt absolut inte finns. Vi har isberg som bokstavligen är stora som berg. Om ett sådant driver in i en olje- eller gasplattform går det inte att stoppa med mindre än att det på något vis sprängs bort. Det fungerar inte. Därför är det viktigt att Carl Bildt, som suttit i styrelsen för Lundin Petroleum, verkligen driver på företaget eftersom det är mycket aktivt där uppe.

Carl Bildt har all den erfarenheten, kompetensen, kontaktnätet för att kunna säga åt dem: Nej, avstå från det. Det är ingen bra idé att ni driver på och söker efter olja där uppe. Om Lundin Petroleum gör det finns det nämligen andra företag som hakar på. Det är precis det vi nu ser. Det är ett race mot Arktis, och det oroar mig verkligen.

Jag vill ha en mer aktiv politik från utrikesministern och regeringen.

Anf. 40 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Herr talman! Det är väl så att det ledande företaget, om man tittar på de norska områdena, är det norska statsägda bolaget Statoil. Det är drivande och ledande i mig veterligt vart och ett av de projekt som finns där uppe. Det tror jag i och för sig är bra, för det innebär att Norges regering och Stortinget har ett betydande inflytande över det.

När Jens Holm frågar mig om jag ska driva på är jag lite återhållsam. Det beror på att jag har en betydande respekt för det sätt på vilket Norge hanterar dessa frågor. De diskuteras intensivt i det norska Stortinget, de diskuteras i den norska regeringen, och man lägger fram förslag. Jag ser det inte som min uppgift som Sveriges utrikesminister att försöka kria-rätta ett grannland som har betydligt större erfarenhet av att hantera de här frågorna än vi och som enligt min mening – grundat, som Jens Holm påpekar, även på personlig erfarenhet och kunskap – hanterar dem relativt väl.

Om man ber mig utsträcka detta resonemang till Ryssland eller andra har jag mindre konkret kunskap men kan känna större oro, ingen tvekan om det, för det sätt på vilket miljöhänsyn hanteras, eller den tyngd som miljöhänsyn har haft i de ryska övervägandena vad gäller energiutvinningen uppe i norr. Där hoppas jag att den internationella opinionsbildningen, inklusive det arbete som vi utför i Arktiska rådet, medverkar till en ökad medvetenhet hos ryska beslutsfattare om hur viktiga dessa frågeställningar är och hur katastrofält det skulle vara om de åsidosatte dem.

Detta resonemang kan sedan utvidgas till Kanada och USA, där det varit mycket omfattande debatter beträffande utvidgningen i norra Alaska, och för all del även till Grönland och den diskussion som pågår där.

Vi hade diskussioner med den grönländske premiärministern om detta i samband med Arktiska rådets ministermöte på Grönland. Han är Jens Holm politiskt mycket mer närstående än mig, och han försäkrade mig att de nu gör allt vad de kan för att miljöhänsynen fullt ut ska respekteras i den begränsade exploateringsverksamhet som pågår i delar av Grönland. Jag tycker inte att det är min uppgift att sätta mig till doms över honom heller i den här frågan.

Anf. 41 JENS HOLM (V):

Herr talman! Beträffande vilka oljebolag som är aktiva i Arktis är norska Statoil ett av de absolut ledande bolagen, men även Lundin Petroleum är en av aktörerna. Därför tycker jag att det är viktigt att utrikesministern med sin erfarenhet och sitt kontaktnät inom den branschen använder det till någonting positivt genom att säga: Nej, gör inte det. Gå inte in i Arktis. Vi vet inte vad det kommer att leda till.

Carl Bildt säger att han inte vill sätta sig till doms över vad andra regeringar gör. Självklart ska principen om den nationella suveräniteten respekteras. Det jag saknar i den svenska Arktisstrategin, som jag tycker innerhåller mycket positivt, det vill jag säga, är lite mer aktivitet, en lite högre ambitionsnivå. Även om vissa saker inte rent formellt sorterar under Arktiska rådet är det det kanske bästa forumet för att driva dessa frågor eftersom de är gränsöverskridande. Det är inte frågor som endast rör Grönland, Norge eller USA specifikt.

Avslutningsvis vill jag göra ett medskick till utrikesministern. Det gäller oljebolagens ansvar i händelse av katastrofer. Från EU:s sida konstateras att det egentligen inte finns något direktiv eller någon förordning som pekar på oljebolagens ansvar i händelse av en katastrof. Jag skulle vilja ha ett system där man för varje enhet olja eller gas som pumpas upp helt enkelt måste betala in pengar till en fond som ska förvaltas av staterna. I händelse av en katastrof ska det åtminstone finnas pengar för att reparera miljön, naturen. Nu kan bolagen gå i konkurs och så står staten där med hela ansvaret. Det är oacceptabelt.

Anf. 42 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Herr talman! Jag glömde kommentera Jens Holms ecuadorianska förslag som väl hade lite av hugskottets karaktär. Det skulle innebära att vi fick betala enorma subsidier varje år till Ryssland, Saudiarabien och Iran. Jag ser inte riktigt fram emot den riksdagsdebatt då jag skulle försöka få igenom det i kammaren, om jag uttrycker saken på det sättet.

Det är viktigt att vi följer dessa frågor och också tittar på dem konkret. Jag har själv tillsammans med bland annat Maud Olofsson, Statoilchefen och den norske utrikesministern varit och tittat på Snøhvitfältet uppe vid Hammerfest, som i det här konkreta fallet är det största enskilda fältet för gasutvinning. I dessa arktiska områden har man från norsk utgångspunkt utvecklat ny teknologi, och det ingav, måste jag säga, ett visst förtroende. Jag ser det som positivt att man också från rysk sida intresserat sig för den teknologin när man nu diskuterar Stockmanfältet. Vi får se hur det går med det projektet.

Det är viktigt att vi i största allmänhet diskuterar de här frågorna, tar upp klimataspekten, Durbanaspekten, pekar på miljöriskerna och också har kontakt med dem som sköter det hela.

Återigen: Jag har ett betydande förtroende för det sätt på vilket Norges regering, Stortinget och deras ledande företag hanterar dessa problem.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2011/12:149 om kvaliteten i äldreomsorgen

Anf. 43 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Monica Green har frågat mig vad jag avser att göra för att utarbeta kvalitetskontroller i äldrevården. Monica Green har även frågat mig vad jag avser att göra för att personalen ska få möjlighet att utvecklas i sitt viktiga yrke och att anmäla eller meddela missförhållanden oavsett driftsform. Monica Green frågar till sist vad jag avser att göra för att höja kvaliteten i äldrevården.

Jag vill börja med att besvara frågan vad jag avser att göra för att höja kvaliteten i äldrevården. Att det finns personal med lämplig utbildning och erfarenhet och att kvaliteten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras är en av de viktigaste faktorerna för en god kvalitet. Dessa lagstadgade kvalitetskrav gäller både för kommunal verksamhet och för privata/enskilda utförare.

Regeringen har tagit initiativ till Omvårdnadslyftet, en utbildnings-satsning för äldreomsorgens medarbetare som pågår mellan 2011 och 2014. Omvårdnadslyftet syftar till att stärka både den grundläggande kompetensen för undersköterskor och vårdbiträden och den kompetens som behövs för specialiserade uppgifter. Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att förbereda, administrera och löpande följa upp Omvårdnadslyftet. I dagsläget har 210 kommuner sökt bidraget, och 90 procent av dessa kommer att använda det för hela äldreomsorgen.

Regeringen har från den 1 januari i år infört en bestämmelse i socialtjänstlagen om en nationell värdegrund för äldreomsorgen. För att stödja värdegrundsarbetet i kommunerna har Socialstyrelsen upphandlat högskoleutbildning för bland annat arbetsledare och biståndsbedömare. Den startar i slutet av januari 2012. I dag har ca 600 anmälningar till utbildningen inkommit, och det är glädjande att utbildningen väcker sådant intresse i kommunerna.

Vården och omsorgen om de äldre med omfattande vård- och omsorgsbehov är en mycket prioriterad fråga. Regeringen avser därför att satsa sammanlagt 3,75 miljarder kronor på insatser för den gruppen under denna mandatperiod. En särskild äldresamordnare, Eva Nilsson Bågenholm, har utsetts för att leda arbetet. Målet är att få omsorgen och vården att samverka bättre kring de äldre samt att mer effektivt använda resurserna så att vården och omsorgen i högre grad utgår från de äldres behov.

De äldre och deras anhöriga måste kunna lita på att vården är trygg och värdig. Det har varit en angelägen fråga för regeringen sedan den tillträdde 2006 att skapa transparens och stimulera till förbättringsarbete och underlätta fria val i vården och omsorgen. Ett led i det arbetet är att utveckla öppna jämförelser av kommunernas äldreomsorg. I dag innehåll-

ler öppna jämförelser 30 indikatorer som speglar kvaliteten utifrån sju områden. Socialstyrelsen har på sin webbplats jämförelseverktyget Äldreguiden där äldre och anhöriga kan hitta underlag för sitt val av äldreomsorg bland 30 indikatorer fördelade på tolv kvalitetsområden. Dessutom frågar regeringen äldre vad de tycker om vården och omsorgen i regelbundna brukarundersökningar.

Beträffande frågan om att anmäla eller meddela missförhållanden oavsett driftsform omfattar lex Sarah från den 1 juli 2011 hela socialtjänsten, oberoende av om det handlar om verksamheter i privat eller offentlig regi. Det nya är bland annat att det dessutom gäller risker för missförhållanden. Regeringen avser därutöver att tillsätta en utredning för att se om det går att finna lösningar som stärker skyddet för anställda som vill kunna lämna uppgifter om missförhållanden i verksamheten. Det är viktigt att anställda bland annat inom äldreomsorgen och inom stödet till personer med funktionsnedsättning tryggt kan rapportera om förhållanden som det finns anledning att särskilt uppmärksamma.

När det gäller frågan vad jag avser att göra för att utarbeta kvalitetskontroller i äldre vården vill jag först nämna att Socialstyrelsen från och med 2010 har tillsynsansvar för både hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Socialstyrelsen har utarbetat föreskrifter och allmänna råd om kvalitetsledningssystem för kommunerna att arbeta efter. Föreskrifterna avser att vårdgivaren ska göra riskanalys, egenkontroll och utredning av avvikelser.

Socialstyrelsen kommer att få ett nytt uppdrag, att granska om det förekommer systematiska kvalitetskillnader mellan offentlig och enskilt driven äldreomsorg. Jag vill i detta sammanhang betona att den statliga tillsynen hittills inte har kunnat finna några kvalitetskillnader mellan privat och kommunalt driven äldreomsorg. Rätt hanterat leder valfriheten till konkurrens om kvalitet. En mångfald av utförare kan också öppna nytänkande och innovation.

Jag vill också framhålla att kommunerna har ansvar för att följa upp sin egen verksamhet och den verksamhet som bedrivs på uppdrag av kommunen. Uppföljningsansvaret omfattar även individnivå.

Delaktighet, välbefinnande och valfrihet är regeringens ledord för utvecklingen inom omsorgen om äldre människor. Alla äldre ska ha rätt att åldras med värdighet. De ska kunna känna trygghet, gemenskap och en delaktighet i samhället i övrigt.

Anf. 44 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret.

Det är helt nödvändigt att vi får en bättre tingens ordning när det gäller äldre vården i Sverige. Det är allvarligt med alla de brister som vi har hört om den här hösten. Det är alarmerande att det finns så många privata vårdintressen som nu tjänar stora pengar och skickar dem utomlands. Vi har fått höra att vissa av bolagen vänder sig inför galgen och säger att de åtminstone ska betala skatt i Sverige. Det var väl vackert så, men detta är faktiskt skattebetalarnas pengar.

Alla måste kunna känna trygghet i äldre vården. De äldre måste känna trygghet i att det är hög kvalitet, i att de blir omhändertagna och får sina behov och rättigheter tillgodosedda. De anhöriga ska känna trygghet, så att de kan gå till arbetet utan att behöva känna oro för att deras föräldrar

eller andra anhöriga kanske svälter ihjäl eller får ligga med blöjor utan att de blir bytta. Och naturligtvis måste personalen känna trygghet och glädje i sitt arbete.

Arbetet inom äldreården måste uppvärderas. Det behövs många nyanställningar. En del uträkningar säger att det krävs 100 000 nya anställningar inom de kommande tio åren. Därför måste arbetet uppvärderas. Det måste bli attraktivt. Det måste göras satsningar på fortbildning, utbildning och kvalitetsförbättringar.

Maria Larsson säger att man har infört en möjlighet att utbilda anställd personal. Det är fint att man tar upp den kompetenstrappa som vi hade infört men som regeringen avskaffade när den tillträdde. Vi hade infört den för att äldreomsorgspersonal bland annat skulle kunna utbilda sig och fortbilda sig. Den avskaffades av den borgerliga regeringen, men nu när den fått ligga i träda några år döper man om den och inför en liknande modell.

Valfrihet, säger Maria Larsson. Ja, det är fint med valfrihet. Men jag hör också talas om äldre som får 17 olika färggranna broschyrer hem i sin brevlåda och ska välja mellan olika vårdbolag. Tänk om man väljer fel äldreboende! Som vi har hört talas om finns till och med de som svälter. Ska man då behöva välja om och flytta? Sedan ska man flytta om det blir fel igen och därefter flytta om det blir fel ännu en gång. Den typen av valfrihet betackar jag mig för. Jag ser inget fel i valfrihet, men det måste vara på rimliga villkor. Det måste vara bra för de äldre. De exempel vi har sett i höst visar det rakt motsatta, nämligen att de pengar som tjänas stoppas i fickorna på dem som äger boendena i stället för att gå tillbaka till boendena och ge bättre kvalitet.

Det finns mycket som behöver kommenteras. Vi behöver satsa på kommunerna. Vi behöver satsa mer på kommunerna än vad den borgerliga regeringen gör, och vi måste satsa på kvaliteten och personalen. Vi måste också se till att de äldre och deras anhöriga får en bättre trygghet. Jag känner ingen trygghet i det jag har hört talas om under denna höst.

Anf. 45 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Äldreomsorgen är en framtidsbransch på det sättet att det kommer att finnas arbete. Därför kan jag känna mig lite orolig för att de mediebilder som har varit förhärskande denna höst skrämmer många av våra framtida medarbetare i äldreomsorgen, inte minst ungdomar. Jag tycker att det är viktigt att säga att det kommer att finnas jobb här. Vi vill skapa förutsättningar för att man ska kunna utvecklas inom arbetet. Det är därför vi nu satsar på ett kompetenslyft när det handlar om grundutbildning, specialisering, påbyggnadsutbildning och fördjupning inom rehabilitering eller demensvård. Det handlar också om möjligheter till en bra ledarskapsutbildning och till att kunna driva egen verksamhet, som Karin och Carina, som hade jobbat 20 år i omsorgen själva och nu ville starta en egen hemtjänstverksamhet.

Som vanligt när det handlar om valfriheten talar Socialdemokraterna med kluven tunga. De vill ha valfrihet, men inte på det här sättet. Det är viktigt att den har rimliga villkor, säger de. Jag skulle vilja fråga Monica Green: Hur ser dessa rimliga villkor ut? Vad är det ni vill ha, och vad är det ni inte vill ha? Ingen av oss vill ha vinster som förs utomlands till skatteparadis. Det har vi tydligt markerat, och det kommer vi att utreda

en lagstiftning för under de kommande månaderna. Men det är mer oklart vad Socialdemokraterna vill. Ni talar alltid om valfriheten som någonting ont och beskriver den i negativa termer.

Men jag får också ganska många berättelser, Monica Green, om äldre som äntligen kan välja en hemtjänstleverantör som inte kommer med 23 olika personer inom loppet av en månad som kommunen tidigare gjort. Så kan det se ut. Jag får sådana brev. Att då inte ha någonting annat att välja i stället gör dessa människor väldigt olyckliga. I stället ska de kunna välja en utförare som säger: Vi är fem olika personer som kommer hem till dig – du kommer att lära känna oss alla vid namn. Eller så kan de få möjlighet att välja någon som talar finska, om de själva har finska som modersmål men beroende på en demenssjukdom har glömt bort den svenska de lärt sig. Tänk vilken kvalitetsförbättring, Monica Green!

Ändå är ni alltid så negativa i era formuleringar och uttryck när ni talar om möjligheten till valfrihet. Det är den kluvna tungan och det halva hjärtat. Vad vill ni? Ska vi förbjuda att man får göra vinst? Ska det finnas olika leverantörer? Ska mångfalden finnas där? Vill ni förbjuda den? Hur ska förutsättningarna se ut? Det ska bli väldigt spännande att få detta lite bättre beskrivet.

Anf. 46 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Maria Larsson säger att vi inte ska tala illa om äldreården, eftersom de som ska jobba där då blir rädda och inte kommer att börja jobba där. Då kanske det är olyckligt att Maria Larsson står här och säger att man i den kommunala hemtjänsten har 23 olika personer som kommer hem till de äldre.

Maria Larsson kanske inte ska stå här och tala illa om just den kommunala vårdformen, för de allra flesta är oerhört nöjda med den kommunala vårdformen. Jag är också nöjd med den även om det finns brister också där. Vi ska ju ha kvalitetskrav både på den kommunala, offentligt inrättade äldreården och hemvården och på de privata intressena och se till att vinsten går tillbaka till de äldre på ett bra sätt. Det måste väl vara det som är meningen.

Skattebetalarna vill gärna betala skatt om det går till att höja kvaliteten för de äldre, och för den skull också kvaliteten i skolan, omsorgen och sjukvården. Där är skattebetalarna beredda att betala – det vet vi sedan tidigare.

Ni talar om att ni gör en äldresatsning på 3,75 miljarder. Ja, det är inget nytt, för det beslutet togs redan hösten 2010. Om man sätter det i relation till vad det kostar på fyra år kostar det 370 miljarder, och ni satsar 3,75 miljarder. På det sättet är det en ganska liten summa.

Ni pratar om att ni ska göra ett kompetenslyft inom äldreomsorgen. Ni har kommit på att vår kompetensstege var väldigt bra – den ni avskaffade – och då gör ni ett omvårdnadslyft i stället. Det är ju vackert så, att ni har kommit på att den socialdemokratiska politiken inte är så tokig i alla fall. Det är ju därför ni återinför platser på komvux och så vidare.

Om det nu är så att det behövs 100 000 nyanställningar inom den kommande tioårsperioden gäller det att se till att personalen känner glädje, känner att de hinner med, känner att de hinner stödja de äldre. I stället för att bara snabbt spola av, i stället för att bara väga en blöja och i stället för att snabbt ta på är det bättre att man hjälper de äldre så att de

kan klara sig själva till stor del, att man stöttar, att man hinner sitta ned hos de äldre och bemöta dem utifrån deras egna behov.

Så är det inte i dag. I dag finns det många exempel, i både privata och kommunala inrättningar, på att kvaliteten inte är tillräckligt bra. Därför måste vi satsa mer. Vi måste satsa mer på kommunerna, inte mindre. Vi måste se till att de får långsiktiga spelregler. Vi måste visa att vi inom en tioårsperiod ska höja kvaliteten steg för steg, när nu alla dessa brister har upptäckts främst i de privata inrättningarna, men även inom de offentliga.

Ja, vi behöver långsiktighet, kvalitet och kontroll. Vi måste också forska och utveckla så att vi möter framtiden på ett bra sätt. Det är som Maria Larsson säger, att vi behöver mer personal där, och då måste det vara ett attraktivt yrke där man känner att man har möjlighet att utbilda sig och få ett kompetenslyft under tiden som man arbetar.

Anf. 47 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! När det gäller kompetensstegen, Socialdemokraternas iscensatta utbildningssatsning, var det så, Monica Green, att vi fullföljde den precis enligt de planer som fanns när ni lade den på plats. Vi avbröt ingenting. Vi fullföljde den planen. Vi får ändå hålla oss till sanningen här.

Vi ser ett fortsatt behov, eftersom sju av tio som jobbar i äldreomsorgen i dag har en utbildning på området men tre av tio saknar det. Då är det viktigt att vi stöder kommunerna, även om de fortsatt har huvudansvaret, genom att ge en utbildningsmöjlighet med rabatt från staten. Vi vill se en utveckling. Men vi vill också ge möjlighet till en fördjupning, till nationellt satta specialiseringar, för att man ska känna att man kan utvecklas och finnas i vårddyrket hela arbetslivet.

Jag blev däremot inte klok på vad Monica Green vill med företagen, som hon kallar dem. Är det bara non profit-företag som ska tillåtas i Socialdemokraternas Sverige? Det vore jättebra om vi fick ett svar här. Vi har fått så många olika svar, från er partiledare och från andra företrädare. Ska man över huvud taget kunna göra vinst som sedan används för till exempel återinvesteringar? Det kan också vara så att en aktör har tagit stora banklån som måste betalas tillbaka. Var går gränsen? Får det bara finnas non profit-företag? Jag skulle vilja se att de blir många fler i Sverige.

Men det behövs också sådana som Karin och Carina, som har startat en egen verksamhet och tagit banklån. De har jobbat 20 år i omsorgen, men nu driver de en egen verksamhet, som har varit deras dröm. Ska de få finnas eller inte? Den vinst som de har behöver de för att investera, betala av på sina banklån och till annan verksamhet. De vill naturligtvis också ha betalt för sitt merarbete som de har lagt ned.

Vi ska ändå slå fast att det är kommunerna som har huvudansvaret. Ingen regering har gjort så stora satsningar med öronmärkta medel till äldreomsorgen för att stödja kommunerna som den här regeringen har gjort. Socialdemokratiska regeringar har inte varit i närheten av det.

Jag är bekymrad över att Socialdemokraterna i sin budget talar så mycket om att stödja äldreomsorgen och personalen men inte avsätter några pengar till det. Däremot kan vi se att man säger nej till arbetsgivaravgiftssänkningen för unga, vilket skulle drabba kommunerna. 5 000–

6 000 ungdomar skulle få lämna sina jobb i kommunerna, en del av dem säkert anställda i äldreomsorgen.

Prot. 2011/12:50
16 december

Anf. 48 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Anslagen till kommunerna är betydligt högre i vår budget än i den moderatledda regeringens. Det är netto, även om man räknar bort de höjda kostnaderna för arbetsgivaravgiften. Såväl 2012 som 2013, 2014 och 2015 ger vi netto 4 miljarder mer per år än vad den moderatledda regeringen ger. Jag har siffrorna framför mig här, och det är utdrag från vår budget. Det är netto.

Därför är jag stolt över att vi satsar mer på kommunerna. Det behövs också. Vi har alltid satsat på kommunerna eftersom kvaliteten behöver höjas. Den borgerliga regeringen satsade lite extra när det var valår förra året, och sedan drog man ned den extra satsningen. Det blir väldigt hatigt för kommunerna när man inte vet hur det är i den borgerliga regeringen. Nu kommer skattehöjningar som ett brev på posten efter nyår, kommunala skattehöjningar för att kommunerna ska klara av sina åtaganden.

Maria Larsson pratar om dubbla tungor. Ja, det är bara två år sedan som Anders Borg sade att det visst skulle vara möjligt att flytta pengar från vårdbolag till skatteparadis. Då var han inte intresserad av att skärpa lagstiftningen. När det nu har visat sig vad det innebär att vårdbolag flyttar pengar till skatteparadis vill han ändra lagen. Men det är bara två år sedan han sade nej till vår förfrågan om det.

Det är väl bra att man kan ändra sig, men det är bara synd att det ska behöva drabba och att skattebetalarnas pengar redan har förts ut ur landet i stället för att återföras till vården. Det är bra, som Maria Larsson säger, att vi ska satsa på äldrevården. Och om vi kan se till att även de privata bolagen satsar på kvalitet och mer personal i äldrevården välkomnar jag det.

Anf. 49 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Jag konstaterar att lagen om offentlig upphandling har använts för välfärdstjänster i ungefär 20 år. Det betyder att under ganska många år som detta land har letts av en socialdemokratisk regering har möjligheten för vinstdrivande företag att föra vinster utomlands till skatteparadis funnits utan att Socialdemokraterna gjorde något åt det. Nu säger vi att vi ska göra någonting åt det. Vi tycker inte att det här är rimligt. Men ni hade många år på er, Monica Green, utan att göra någonting.

För mig är mångfalden positiv, för den ger äldre möjlighet att välja bort. Vi kan se att äldre gillar det. När LOV, som är en kvalitetskonkurrens, inte en priskonkurrens, finns på plats i kommunerna är det i snitt 40 procent av de äldre som redan efter två år gör ett aktivt val. Mest väljer de som är nytillträdde. De som har funnits i hemtjänsten länge kanske ofta är nöjda med det de har, men nya som kommer in vill titta på hela utbudet. Jag tycker att det är positivt.

Men jag vet också att en mångfald alltid måste omgärdas av ett regelverk. Därför har vi varit noga med att tillskapa regelverk i form av kontroll och tillsyn. Det behöver vi förbättra ytterligare. Men ni gjorde ingenting. Det är vi som har lagt en skarpare tillsynsmyndighet. Det är vi

Svar på
interpellationer

som har lagt på plats kvalitetsuppföljning i form av öppna jämförelser och brukarundersökningar.

Monica Green är mig nog svaret skyldig beträffande väldigt mycket av det hon kritiserar nuvarande regering för, där den socialdemokratiska regeringen inte lade två strån i kors för att göra någonting.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2011/12:145 om åtgärder för skadereducering inom beroendevården

Anf. 50 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! William Petzäll har frågat mig om jag avser att verka för att i större utsträckning utveckla skadereducerande åtgärder inom beroendevården och öka likvärdigheten i vården över landet. William Petzäll har även frågat mig hur jag ställer mig till att införa ett nationellt sprututbytesprogram och till att läkemedelsbehandling för opiatberoende omfattas av vårdgarantin. Petzäll frågar också hur jag ställer mig till krav på konsekvensutredningar vid ofrivilliga utskrivningar från sådana program.

När det gäller läkemedelsbehandling för opiatberoende i form av Metadon eller Buprenorfin vill jag börja med att klargöra att detta är en evidensbaserad behandling i enlighet med Socialstyrelsens riktlinjer för missbruks- och beroendevården och att utformningen av sådana program regleras i föreskrifter som beslutas av Socialstyrelsen.

Redan 2008 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att se över dessa föreskrifter och om nödvändigt revidera dem, för att inte personer med opiatberoende ska uteslutas från sådan behandling i strid med vetenskap och beprövad erfarenhet. Efter denna översyn reviderades föreskrifterna i mars 2010.

Landstingens ansvar att tillhandahålla likvärdig vård oavsett var i landet man bor gäller för denna patientgrupp på samma sätt som för andra patientgrupper. Socialstyrelsen konstaterade i en granskning som genomfördes för ett antal år sedan bland annat bristande tillgång till läkemedelsbehandling för opiatberoende i flera landsting och riktade följaktligen kritik mot dessa. Socialstyrelsen har tillsynsansvar över hälso- och sjukvården, vilket naturligtvis omfattar även denna verksamhet.

Även sprututbytesprogram är ett ansvar för landstingens hälso- och sjukvård. I Missbruksutredningens betänkande föreslås att landstingen själva ska kunna besluta om att införa sådana program. Missbruksutredningens samtliga förslag bereds nu inom Regeringskansliet.

Sammanfattningsvis: Missbrukar- och beroendevården ska på samma sätt som all övrig hälso- och sjukvård och socialtjänst kunna erbjuda en bred palett av såväl psykosociala som medicinska stöd- och behandlingsinsatser utifrån varje individs specifika behov.

Anf. 51 WILLIAM PETZÄLL (-):

Herr talman! Tack för svaret, statsrådet Maria Larsson!

Sveriges beslutfattare bortser i alltför många sammanhang från etablerad internationell forskning kring just skadereduceringsåtgärders positiva effekter inom beroendevården. Sverige ligger väldigt långt efter i fråga om detta.

I stället har beroendevården fått styras av ideologiska skyggglappar utifrån den moraliska utopin om ett narkotikafritt samhälle. Sällan har de som faktiskt berörs av besluten, det vill säga brukarna själva som använder narkotika, fått komma till tals och ge synpunkter på hur de ser på den vård som de får.

Tanken om ett narkotikafritt samhälle är i grunden en god idé som även jag delar. Däremot inser jag att narkotika har förekommit i alla tider och även kommer att göra det framöver.

Ett beroende medför många olika bekymmer för individen och inte bara för individen utan även för samhället och alla anhöriga och medberoende patienter, såväl fysiska som psykiska.

Att bryta ett beroende är extremt svårt, och långt ifrån alla klarar av det. Därför är det viktigt att de som inte klarar av det får just alternativ behandling, till exempel med Metadon eller Subutex. Men Sveriges narkotikapolitik utgår från en nolltoleransprincip, något som har fått förödande konsekvenser för brukaren, brukarens anhöriga och hela samhället.

Vi kan också se hur Missbruksutredningen konstaterar att individer som inte känner motivation eller som inte har viljan att påbörja ett liv i total avhållsamhet i flera fall behandlas inhumant och anses vara opålitliga människor.

Det är något som också bekräftas av Missbruksutredningen, som bland annat fastslår att personer med beroendeproblematik har en svagare ställning än andra patientgrupper i form av sämre vårdtillgänglighet, bemötande, längre väntetider samt mindre möjligheter att i samråd med vårdgivare påverka sin egen behandling.

Detta har för de berörda givetvis inneburit ett oerhört stort humanitärt lidande och har satt brukarna i livshotande situationer, som flera gånger till och med har resulterat i såväl självmord som dödliga överdoser. Jag menar att det kan jämföras med att man spelar rysk roulett med mänskolliv på ett fruktansvärt sätt.

Anf. 52 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Låt mig först säga att den nolltolerans mot narkotika som har funnits länge i Sverige i bred politisk enighet har tjänat oss väl. Vi har i vårt land – åtminstone tidigare, för vi har lite oroande tendenser just nu – färre ungdomar som prövar narkotika och färre som fastnar i ett narkotikamissbruk i internationell jämförelse.

Forskare som har tittat på detta säger att den konsensus som har funnits i samhället kring de här frågorna har hjälpt till att stödja den nolltoleransen. Jag vill bestämt påstå att den narkotikapolitik som sedan länge har legat fast i Sverige har tjänat Sverige och dess befolkning väl.

Sedan vill jag hålla med William Petzäll om att missbrukarvården i dag inte är fullständig och inte fungerar bra i alla avseenden. Det var därför som jag tillsatte Missbruksutredningen – jag såg att det fanns brister. Det är också därför som utredaren på vårt uppdrag har tittat även på de frågor som William Petzäll berör, nämligen bemötande, att man

kan uppleva att man inte blir lyssnad på och inte respekterad som individ i mötet med vården.

Just därför skrev vi in betydelsen och vikten av att den som behöver vård och hjälp också ska ha ett inflytande över typ av vård, när behandlingen ska sättas in och så vidare – att titta på brukarinflytandet i kontakten med vården.

Om man har motivationen på plats är det klart att förutsättningarna att få en lyckad vård och behandling är mycket större. Jag tycker att man har bortsett från det faktumet under lång tid och ofta behandlat en person med en missbruksproblematik kanske på ett nedlåtande sätt och ett icke respektfullt sätt. Genom att skriva direktiven på det sättet ville jag tydligt markera att vi måste ändra synsätt.

Läkemedelsassisterad behandling är en vedertagen behandlingsform. Det finns en evidens om den. Det finns inga som helst restriktioner, men beslutet att använda den ligger inte på regeringsnivå utan på landstingsnivå.

Det vi nu gör i vår nya ANDT-strategi är att vi ser på de olikheterna och säger att det måste bli en större likhet över landet. Behandlingen förekommer inte i förhållande till den problematik som finns inom respektive län.

Men problematiken ser också olika ut på olika håll i landet, och det är anledningen till att de som är ansvariga för vård och behandling, nämligen landstingen, måste fatta egna beslut utifrån den egna problematiksituationen i det egna länet.

Anf. 53 WILLIAM PETZÄLL (-):

Herr talman! Jag är fullt medveten om att många av frågorna som rör missbruk egentligen inte ligger på riksnivå utan på landstingsnivå. Där emot finns det flera exempel på att riksdagen har gått in och lagstiftat på landstingsnivå.

I interpellationssvaret skriver du bland annat att människor inte alls blir uteslutna ur bland annat substitutionsprogram, men det blir de visst, just på grund av att de återfaller. Ett återfall för en person som har ett missbruk är oerhört vanligt. Det är en del av själva beroendesjukdomen. Då skrivs de ut, vilket innebär att de inte får tillgång till sin livsnödvändiga medicin.

Jag har svårt att tro att en diabetiker som inte sköter sitt insulin rätt blir fråntagen sitt insulin, som han behöver för att överleva. Det finns tusentals människor i det här landet som blir utskrivna, som lever i total skräck. För de vet inte vad de ska göra. De tvingas att bli kriminella och vända sig till svarta marknaden och inhandla Subutex eller Metadon illegalt. Det tycker jag är en fruktansvärd människosyn. Hur kan man utsätta människor för ett så stort lidande?

Sprututbytesprogram finns bara på några enstaka håll i landet, bland annat i Region Skåne. Där har man bedrivit detta med stor framgång. Under sex år har man inte kunnat upptäcka ett enda nytt hivfall i de beroendekliniker som finns. I andra landsting har man inget som helst sprututbytesprogram. Detta innebär givetvis att det är en stor orättvisa för narkomanerna. Man får helt enkelt olika vård. För mig är det helt oacceptabelt. Vi måste ha en likvärdig vård i Sverige där alla människor bemöts med samma respekt och har samma möjlighet att leva hälsosamt och vara

friska. Men så ser det inte ut i dag. Det är därför jag efterfrågar ett nationellt sprututbytesprogram som införs i vartenda landsting i hela Sverige. Alla narkomaner ska nämligen ha rätt till samma kvalitativa vård.

Detta gäller även substitutionsbehandlingar. Där kan väntetiderna variera oerhört mycket. För en heroinist kan varenda injicering av heroinet innebära en dödlig dos, men det kan ta ett till två år innan man får en substitutionsbehandling. För mig är det helt oacceptabelt. Det här är människor som behöver få de här substitutionsbehandlingarna direkt för att kunna få hjälp.

Det är en fruktansvärd syn som vi har på människor i dagens läge. Någoting måste göras. Och kan inte landstingen garantera de här patienternas säkerhet menar jag att vi från riksdagens sida måste gå in och lagstifta och tvinga landstingen att införa nationella sprututbytesprogram och tvinga dem att skärpa vårdgarantin, som man bland annat föreslår i Missbruksutredningen. Sedan har jag svårt att tro att regeringen kommer att genomföra alla de 70 – eller vad det är – förslag som Missbruksutredningen har. Man kommer att välja ut det som passar en själv.

Sedan finns det hos representanter för Kristdemokraterna och andra konservativa grupper i den här riksdagen ett stort motstånd just mot sprututbytesprogram, substitutionsbehandlingar och så vidare.

Jag hoppas verkligen att den här interpellationsdebatten ger någon form av tankeställare. Jag har träffat många människor som till och med har dött på grund av att de inte har kommit in i tid till de olika substitutionsbehandlingarna. Jag hoppas att vi tar det här med oss och att vi kan samarbeta eller att vi i det här fallet kan skapa en dialog.

Anf. 54 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Jag hoppas att William Petzäll håller med mig om vikten och betydelsen av det förebyggande arbetet, så att människor inte hamnar i en beroendesituation som sedan blir en väldigt svår situation för många. Det hoppas jag att vi är fullständigt överens om. För mig är det viktigt, när vi talar om vård och behandling, att vi också talar om vikten av det förebyggande arbetet.

William Petzäll säger här att han tycker att regeringen ska lagstifta om en behandlingsmetod. Men det är en väg som regeringen inte har valt tidigare. Det är en ordning som vi inte har i det här landet. På den nationella nivån lagstiftar vi inte om vilken behandlingsmetod som landstingen ska använda sig av. Skulle vi sätta det som prejudikat skulle vi få ett stort arbete med att lagstifta om olika behandlingsmetoder vid olika diagnoser. Dessutom skulle vi ofta få göra förändringar, eftersom det hela tiden sker en kunskapsutveckling. Det är just därför som valet av behandlingsmetoder ska vila på landstingen utifrån den aktuella situationen.

Sprututbytesprogrammen är en smittskyddsåtgärd. Den ska beslutas av landstingen och i dagsläget tillsammans med kommunerna. Missbruksutredningen föreslår att landstingen ska kunna besluta själva.

Det är helt nödvändigt, menar jag, att den typen av beslut tas av dem som är ansvariga och som har tillgång till den nödvändiga kunskapen. Men när det gäller sprututbytesprogram råder det en fullständig evidens om nyttan och nödvändigheten av de här programmen – jag tycker att William Petzäll ska akta sig lite för att uttala sig alltför kategoriskt om människor i andra partier.

Detta gör också att landstingen, såvida de har behov av den här typen av behandling, måste se till att den kommer på plats. Det finns nämligen evidens för att det här är verkningsfullt.

Sedan gäller det föreskrifterna för läkemedelsassisterad behandling och uteslutning, som William Petzäll är inne på. Vi gav Socialstyrelsen i uppdrag att titta över föreskrifterna, just med anledning av att vi fick signaler om att uteslutning tolkades olika på olika ställen i landet. Vi gav också Socialstyrelsen uppdraget att revidera dem om de såg det som nödvändigt, så att man inte utesluter personer i strid med den vetenskap och beprövad erfarenhet som finns kring programmen.

Det var därför som vi fick reviderade föreskrifter som trädde i kraft i mars 2010. Där ändrades också en bestämmelse. Om man hade uteslutit en person skulle den kunna återgå till behandling inom loppet av tre månader i stället för sex månader. Den skulle kunna upptas om det fanns särskilda skäl.

Det skedde en förändring. Problematiken är känd sedan tidigare. Uppdraget till Socialstyrelsen var att man skulle titta på: Hur ser evidensen ut nu? Finns det tolkningssvårigheter när det gäller uteslutning? Då kom de tillbaka med det här.

Socialstyrelsen är vår kunskapsmyndighet. Det är Socialstyrelsen vi använder för att ta fram den här typen av underlag. På Regeringskansliet sitter vi inte med hela den kompetensen, utan vi använder våra kunskapsmyndigheter till detta. Och den ordning som vi har med att landstingen själva måste besluta är den enda rimliga.

Sedan beklagar jag de långa väntetiderna. Jag tittar med intresse på förslaget från Missbruksutredningen kring att också låta missbrukar- och beroendevård ingå i vårdgarantin.

Anf. 55 WILLIAM PETZÄLL (-):

Herr talman! Jag ska inte vara långrandig, men jag vill ta upp något som jag glömde att ta upp tidigare. Det handlar om att man ska göra en konsekvensutredning när en person väl blir utskriven, för det sker inte i dagsläget. Den här konsekvensanalysen eller konsekvensutredningen innebär att man, när en patient riskerar att uteslutas ur ett substitutionsprogram, ska titta på vad det får för konsekvenser för den enskilda individen. Ofta måste man till exempel hålla sig ren för att få ha kvar sin bostad och för att få ha kvar försörjningsstöd. Vad finns det för risk att personen återfaller i ett tungt destruktivt missbruk?

Ingen som helst konsekvensanalys görs i dagsläget. Det kan givetvis få förödande konsekvenser för den enskilda individen. Jag menar att man, när man gör en sådan här konsekvensanalys, måste väga in vad som är bäst för patienten. Vad kommer det att få för konsekvenser när patienten blir utskriven?

Utifrån den bedömning som man gör måste man titta på vad som är negativt och vad som är positivt. Om det är mer negativt än positivt menar jag att det är fruktansvärt inhumant att utesluta en person som har fått återfall och blivit utskriven. Vi måste ju se till vad som är bäst för patienten.

Det här är människor som riskerar att dö varje dag när de är ute på gatan och brukar narkotika. Det är en fruktansvärd press som de här människorna utsätts för. Jag träffar oerhört många som lever i total

skräck och i total panik när de blivit uteslutna. Jag förstår inte hur man som medmänniska kan acceptera det. Vi måste kolla vad det får för konsekvenser. Det är därför jag efterfrågar en konsekvensanalys.

Prot. 2011/12:50
16 december

*Svar på
interpellationer*

Anf. 56 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Herr talman! Man måste alltid belysa saker ur både ett individperspektiv och ett samhällsperspektiv. Socialstyrelsen är, som sagt, vår kunskapsmyndighet, och vi måste förlita oss på de tolkningar de gör utifrån tillgången till den evidens som finns kring den här problematiken.

Sedan kan jag glädja William Petzäll med att läkemedelsförskrivningen mot opiatmissbruk har ökat ganska mycket. År 2006 var det 2 760 individer som fick detta i Sverige. År 2010 var det 3 774. Det är alltså en ökning med ungefär 1 000 personer under den korta perioden. Det vittnar om att det är allt fler landsting som använder behandlingsmetoden i enlighet med beprövad erfarenhet och evidens.

Det händer ändå saker ute i landstingen, och det är naturligtvis viktigt att alla landsting är uppdaterade när det gäller den senast tillgängliga kunskapen när de värderar vilken typ av vård och behandlingsinsatser de ska erbjuda.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2011/12:128 om flytt av vinster till lågskatteländer

Anf. 57 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! Lennart Axelsson har frågat mig varför jag inte har agerat tidigare avseende riskkapitalbolagens skatteplanering med ränteavdrag. Han undrar också varför lagstiftning dröjer.

Regeringen har redan 2009 lagstiftat för att stoppa viss skatteplanering med ränteavdrag. Den skatteplaneringen avsåg lån och förvärv inom en och samma koncern. Skatteverket fick i samband med detta ett uppdrag att kartlägga användningen av ränteavdrag. Regeringen har också tillsatt en företagsskattekommitté som ska se över reglerna om ränteavdrag.

Det skatteupplägg som nu diskuteras handlar om interna lån men med externa förvärv. Min utgångspunkt är att skatter ska betalas på lika villkor av alla, oavsett vilken bransch vi talar om. Regeringen har därför lämnat ett nytt uppdrag till Skatteverket att se över skatteplanering med ränteavdrag i välfärdssektorn.

Därutöver arbetar vi inom Finansdepartementet skyndsamt med frågan om ränteavdrag. Normala beredningsprocesser måste dock iakttas.

Den här sortens aggressiva skatteplanering ska inte vara möjlig i framtiden. Ett förslag på skärpta regler kommer under nästa år. Min ambition är att det ska komma redan under våren.

Anf. 58 LENNART AXELSSON (S):

Herr talman! Jag tänkte börja med att gratulera Anders Borg till den nya insikten om att en välfärd för alla också kräver att man har intäkter

för att kunna betala den. Jag tänker på det citat som Anders Borg hade valt att låna av Mona Sahlin, när han sade att det är häftigt att betala skatt.

Jag kan kanske tycka att det är lite anmärkningsvärt med tanke på vad som har hänt tidigare under den borgerliga regeringsperioden. Man har ju sänkt skatterna med i alla fall mer än kostnaden för all äldreomsorg i landet under ett helt år.

Även den här interpellationen handlar i grunden om det som har hänt inom äldreomsorgen den senaste tiden, precis som de debatter vi har haft här tidigare i dag och även hade i går, bland annat med en stor utfrågning i socialutskottets regi.

Min fråga handlar i grunden om hur vi ser till att få de resurser som behövs för att vi ska kunna ta hand om våra barn och gamla på ett klokt sätt. Jag menar att det har funnits en brist på agerande från finansministerns sida när det gäller att täppa till de hål som finns i skattelagstiftningen, de hål som har gjort att företag som varit aktiva inom hälso- och sjukvården och i det här fallet äldreomsorgen, faktiskt har kunnat undvika att betala skatt i Sverige. Dels får de alltså betalt via skatten för sin verksamhet, dels undviker de att betala skatt för de vinster de gör.

Det här är naturligtvis fullständigt otillständigt, och jag uppskattar att finansministern också klart och tydligt har sagt att det här vill man göra någonting åt. Problemet är att det här är kunskap som fanns redan i slutet av 2007 efter att ett antal regeringsrättsdomar hade konstaterat att det var lagligt med de nuvarande reglerna att göra på det här sättet. Regeringen har i princip inte gjort någonting annat än vissa begränsade delar som finansministern tar upp i svaret, men de har egentligen inte haft så stor effekt på utfallet.

Jag frågade riksdagens utredningstjänst om det vore möjligt att räkna ut hur mycket vi har mist av intäkter till det allmänna på grund av att man inte har gjort de här ändringarna tidigare. Det visade sig vara ganska svårt att göra dessa beräkningar, men Skatteverket gjorde 2008 en grov uppskattning av hur mycket pengar det skulle kunna handla om ifall man hade satt stopp för det redan då. Skatteverket kom fram till att det handlade om ca 7 miljarder. Räknar vi om det från den 1 januari 2008 fram till nu är det åtminstone 20 miljarder som vi har gått miste om som hade kunnat användas till att exempelvis förbättra äldreomsorgen.

Jag tycker inte att det är något tecken på ansvarsfullhet från finansministerns sida att ha stått vid sidan av och låtit bli att agera, trots att man borde ha haft kunskap om detta åtminstone redan 2007.

Anf. 59 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! Det är naturligtvis så att vi i det här landet ska ha en bra välfärd och därför också måste betala skatter. Det är vi alla överens om. Sverige har relativt höga offentliga utgifter. Det har vi haft under de senaste 30 åren i förhållande till de flesta andra länder. Så kommer det förmodligen också att vara i framtiden.

Det Socialdemokraterna tyvärr ofta glömmer bort är att höga skatter har stora kostnader förknippade med sig i termer av tillväxt, investeringar, jobb, sysselsättning och arbetslöshet. Det är därför det är viktigt att också anpassa skattesystemet så att fler människor kommer i arbete. Det

är det arbetet vi har bedrivit för att hantera det enorma utanförskapet som Socialdemokraterna lämnade efter sig.

Det finns självklart offentliga utgifter som är bra för tillväxten: utbildning, forskning och infrastruktur. Det som utmärker Sverige, särskilt under senare år, är att vi i förhållande till många andra länder har kunnat prioritera just de tillväxtfrämjande offentliga utgifterna. Vi har satsat på utbildning, vi har gjort en dramatisk uppskalning av forskningsresurserna och vi tillhör i dag de länder i Europa som gör de allra största offentliga investeringarna. Det är bra, och det är viktigt.

Låt mig bara ge en bakgrund till den här frågan, för det förefaller som att Lennart Axelsson kanske inte fullt ut har följt det här ärendet på det sätt som han borde ha gjort.

Skälet till att vi har de här problemen är att den socialdemokratiska regeringen 2003 införde skattebefrielse på ägarandelar inom dotterbolag. Det var själva upprinnelsen till detta. Sedan kom ett antal år när de interna räntesnurrorna växte, och så fick vi en dom på den sidan i Regeringsrätten. Då agerade regeringen mycket skyndsamt, och det är mycket riktigt så att det belopp vi då ansåg oss stänga var i storleksordningen 7 miljarder.

Vid det tillfället gjorde också Skatteverket en uppskattning av räntesnurrors användning vid externa förvärv, och de var vid den tidpunkten inte alls lika vanligt förekommande som de interna räntesnurrorna. Det är alltså en helt annan diskussion än den som vi förde fram till 2009.

Låt mig påpeka för Lennart Axelsson att den proposition vi lade fram trädde i kraft den 1 januari 2009. De nya reglerna har alltså varit i kraft i två beskattningsår. Omedelbart när vi sjösatte de nya reglerna sade vi till Skatteverket att följa detta. De har återrapporterat det uppdraget, och då har vi sett att det nu har vuxit fram ett nyttjande av ränteavdrag vid externa förvärv.

Jag tror att det är rätt viktigt att vi inte blandar ihop interna och externa räntesnurror här. Vi har alltså stängt de interna räntesnurrorna, någonting som Socialdemokraterna helt uppenbart och helt orimligt underlät att göra när man ändrade reglerna 2003. Vi har därmed korrigerat ett fel som den socialdemokratiska regeringen lämnade efter sig.

Det är möjligt att Lennart Axelssons beräkningar stämmer, men då bör de göras från 2003 till 2006 så att vi kan se hur mycket välfärd Socialdemokraterna i sådana fall förlorade.

Det som dock är speciellt är att Socialdemokraterna i hela den här debatten har stått tomhänta. Vi har diskuterat två punkter. Den ena är vinst i välfärdsbolag. Där kan Socialdemokraterna inte leverera något svar. Det andra är att ni har sagt att ni har velat åtgärda detta, men vi har inte sett en enda rad, inte en mening, där ni förklarar hur det ska gå till.

Vi har jobbat aktivt med frågan i två år. Vi är på väg att få fram ett förslag som kommer att fungera, men det har inte funnits en enda socialdemokratisk motion där man löser ut hur den här begränsningen av ränteavdraget ska gå till. Det vi däremot har hört är att socialdemokrater säger att man kan göra det och att man bör göra det.

Men, ursäkta mig, vi står i Sveriges riksdag. Vi är företrädare för politiker. Politiker ska inte tycka, de ska föreslå fungerande förslag. Har man inte fungerande förslag kan man ju tycka fritt, men det är journalister som gör det. Socialdemokraterna har alltså gett sig in i en debatt

om att man ska stoppa vinst i välfärden och stoppa ränteavdrag, men det finns inte någon som helst beskrivning av hur det ska gå till. Det går inte att ta på allvar.

Anf. 60 LENNART AXELSSON (S):

Herr talman! Att politiker inte ska få tycka verkar lite anmärkningsvärt, tycker jag.

Finansministern började i en ända där jag nog anser att han är lite sårbar med tanke på den utveckling som har varit. Han hävdar att skattesänkningar innebär att man får ned arbetslösheten. Fakta i det fallet är att det är fler som är anställda. Det är riktigt. Det är fler som har kommit in på arbetsmarknaden. Men arbetslösheten är högre nu än den var när ni tillträdde. Trots att ni har sänkt skatterna med över hundra miljarder har man inte alls fått ut någonting av det som finansministern i dag står här och säger att man har fått.

Utanförskapet är likaså det väldigt högt fortfarande. Inte ens där har det haft någon effekt. Om vi börjar i den delen tycker jag nog att finansministern har en hel del att förklara. Hur kan det komma sig att det inte har fått den effekt som man trodde? Vad är det som gör att man även säger att när vi får mer resurser i landet ska vi fortsätta att sänka skatterna, trots att det inte har fått någon effekt?

Att förklara att reglerna ser ut som de gör är inte något bra svar på varför man inte från er sida har gjort någonting snabbare. Från skatteutskottets sida – jag sitter själv i socialutskottet – har man presenterat en idé om att man här i Sveriges riksdag skulle sätta ned foten och säga att vi sätter stopp för möjligheten att göra avdrag på räntorna redan nu.

Det står i svaret att man måste ha en process för att komma fram till på vilket sätt man förändrar lagstiftning. Det är helt klart. Men i de lägen där ni tidigare har gjort förändringar väldigt snabbt, till exempel försäkringarna i a-kassan och sjukförsäkringen, fanns det inte några stora krav på att man skulle ha någon beredning. Det genomfördes väldigt snabbt.

Jag ställde en fråga till finansministern 2008 om det som interpellationen handlar om. Då fick jag svaret att ”om det skulle visa sig att lagstiftningen behöver ändras inom ett visst område kommer frågan att beredas i sedvanlig ordning”. Det man kände till i slutet av 2007 visste inte finansministern då om det skulle behöva göras några förändringar för att sätta stopp för. Det tycker jag är anmärkningsvärt. Inte ens ett halvår efter att man hade upptäckt det här visste finansministern om det behövde göras någon förändring över huvud taget.

En annan sak som jag tycker att man borde fundera kring är att den borgerliga regeringen 2009 valde att sälja ut Apoteket, en viktig del av svensk hälso- och sjukvård, trots att man även där visste att det skulle kunna innebära att de företag som kommer in i Sverige, som ni lockade hit med 500 extra miljoner av skattepengarna, skulle bete sig på samma sätt som de andra riskkapitalisterna. Det var inte så förvånansvärt. Trots det valde ni att genomföra det. Det har naturligtvis också bidragit till att svenska skattebetalare har blivit av med inte bara den halva miljard som ni gav de här företagen från början utan även skatteintäkter så att en brist har uppstått.

Anf. 61 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! Vi ska inte göra det här till en debatt om jobb, låt mig bara konstatera att förra mandatperioden ökade sysselsättningen med hundra tusen personer. Sverige har en långtidsarbetslöshet som är bland de lägsta i Europa. Sverige har den i särklass högsta sysselsättningsgraden i Europa. De länder som tillämpat det socialdemokratiska receptet, Spanien och Portugal med stora underskott och stora stimulansplaner, kör nu runt en mycket hög arbetslöshet.

Låt oss konstatera att under de socialdemokratiska åren låg bolagsskatteintäkterna på någonstans mellan 40, 50 och 60 miljarder. I år ligger de på 130. När jag blev finansminister låg de på 100 och nu har de ökat till 130 miljarder. Det har alltså varit en kraftig ökning av bolagsskatteintäkterna därför att vi har vårdat bolagsskattebasen i Sverige.

Låt oss igen försöka reda ut det här så att vi kan få lite ordning i den här debatten. Vi fick ett problem på grund av de socialdemokratiska regeländringarna 2003. Det växte fram 2004, 2005 och 2006 utan att den socialdemokratiska regeringen gjorde någonting. Vi fick Regeringsrättens dom 2007. Under 2008 presenterade vi i mycket rask takt och under hård kritik från Svenskt Näringsliv förändringar av ränteavdragsregeln för den här typen av interna ränteavdrag. Det trädde i kraft den 1 januari 2009. Det är helt riktigt att Lennart Axelsson kan diskutera den lagstiftningsprocess vi hade 2008, men det åtgärdade vi ju. Det är det som har bidragit till att bolagsskattebaserna därefter har ökat.

När det gäller de här förslagen måste jag säga att om Lennart Axelsson hade varit klar över den här bilden 2008 är den här debatten ännu mer underlig. Socialdemokraterna har ju haft tre år på sig att ta fram det förslag som ska stoppa ränteavdragen vid externa förvärv – tre år, om ni nu såg det här problemet som inte Skatteverket eller vi vid det tillfället såg, för då var det de interna räntesnurrorna vi åtgärdade.

Låt oss inte blanda ihop det här. Regeringen agerade mycket skyndsamt mot de interna räntesnurrorna under stark kritik från näringslivet. Vi gav Skatteverket omedelbart i uppdrag att fortsätta följa upp detta för de externa. Det gjorde man under 2009, vilket var det första taxeringsåret med den nya lagstiftningen, och det gjorde man under 2010. Därefter har vi skyndsamt återkommit.

Det är klart att politiker har fri rätt att tycka som vi vill, men vad är det för krav väljarna ska ha på politiker? Jo, det är att man upptäcker samhällsproblem, att man analyserar dem och att man föreslår åtgärder. Det är det som är kärnverksamheten hos en regering och riksdag – åtgärder. Det är det som skiljer oss från ledarskribenter, journalister och andra debattörer. Vi ska föreslå åtgärder som åtgärdar de problem vi pekar på. Därför är det frapperande att vi här debatterar skattereglerna för externa ränteavdrag och vinster i välfärden och inte på något av dessa områden, trots att vi i dag har hört socialdemokrater upprepa sin kritik, har man haft ens en tillstymmelse till förslag.

Man kan inte säga att man ska ha en stopplag utan att ha ett färdigt förslag. Först har man ett färdigt förslag. Sedan stiftar man en stopplag så att man från det datumet ändrar taxeringsreglerna. Det är så ordningen är. Man kan inte skilja stopplagen från att ha ett färdigt förslag. Det vet alla som håller på med skattelagstiftning.

Socialdemokraterna har gett sig in i den här debatten obehäpnade. Man har inga egna förslag som åtgärdar de problem man pekar på. Det är därför kritiken inte biter.

Anf. 62 LENNART AXELSSON (S):

Herr talman! Jag börjar också i änden med jobben då. Det här blir naturligtvis väldigt besvärligt att begripa för den som tittar på det här utifrån. Jag säger någonting som stämmer och finansministern säger någonting som stämmer, men fakta är faktiskt att arbetslösheten är väldigt hög i dag. Sysselsättningsnivån har faktiskt ökat, men det beror ju på att det kommer in flera människor i arbetsmarknaden.

Finansministern skakar på huvudet, men det finns klara siffror på att det är så. Den marginella ökningen av sysselsättningen som ändå har varit kan knappast beskrivas som en framgång utifrån den politik som ni nu har fört under fem år.

Sedan måste jag säga att det lät som en nyhet att finansministern 2008 inte kände till det problem som *Kalla fakta* faktiskt visade på och som var grunden till den fråga som jag ställde till finansministern då. Det var precis det som finansministern uttryckte: Vi kände inte till det här. Ni kände till det, säger finansministern, varför gjorde ni inget?

Finansministern har själv sagt att det här är någonting som han kommer att titta på, och ser han att det finns något problem här kommer han att åtgärda det.

Det är först nu när medierna uppmärksammar Caremaskandalen som finansministern upprört ställer sig på barrikaderna och säger att man ska göra något åt detta. Man har länge vetat om att problemet finns. Men då är det bra. Då kan man säga någonting och tro att alla ska svälja att finansministern har upptäckt något som han inte kan acceptera.

Anf. 63 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! Låt oss konstatera att Sverige är ett land som präglas av mycket omfattande och väl fungerande välfärd. Den är bättre än praktiskt taget alla andra länder när det gäller att upprätthålla en bra fördelning och trygghet för alla människor. Att vi dessutom har ett näringslivsklimat som gör att Sverige växer snabbare och klarar sig bättre i ekonomiska kriser än de flesta andra länder är naturligtvis glädjande.

Fakta är att sysselsättningen i Sverige under de senaste åren har vuxit snabbare än i några andra länder i Europa. I andra länder, de som har tillämpat det socialdemokratiska receptet, är arbetslösheten 15, 17 och 18 procent. Det är i Sverige arbetslösheten har klarat sig igenom krisen utan att gå upp på 12, 14 eller 15 procent som människor befarade. Det är Sverige som har den högsta sysselsättningsnivån i Europa och den lägsta långtidsarbetslösheten. Varför kan inte Lennart Axelsson vara stolt över att Sverige är ett land som fungerar? Vi har en modell för sammanhållning och stabilitet som fungerar också i kristider.

Låt oss ta diskussionen eftersom den måste redas ut. Det vi gjorde 2008 med stor skyndsamhet och i hård konflikt med Svenskt Näringsliv var att stänga de interna räntesnurrorna, de som regeringsrättsdomen handlade om och som uppkommit på grund av de socialdemokratiska regeländringarna. Det är klart att det även då fanns problem med externa räntesnurror, men det var inte det de 7 miljarderna handlade om. Det var

de interna räntesnurrorna. Eftersom vi misstänkte att det skulle bli ett problem, som Lennart Axelsson påpekar, bad vi Skatteverket att följa de externa räntesnurrorna och skrev i propositionen att vi skulle återkomma till frågan skyndsamt om det visade sig att problemet växte.

Därefter har vi återkommit. Det har alltså gått två beskattningsår till dess vi har återkommit med lagstiftning på området.

Nu säger Lennart Axelsson att vi skulle ha upptäckt och åtgärdat detta först nu därför att medierna har startat en debatt. Det är helt orimligt. Vi har jobbat intensivt med frågorna de senaste två åren. Det är den korrekta beskrivningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 2011/12:129 om jobbskatteavdragets bristfälliga jobbeffekt

Anf. 64 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! Hans Olsson har frågat mig hur jag avser att förändra den ekonomiska politiken så att fler unga får arbete och så att det inte uppstår arbetande fattiga.

Ungdomsarbetslösheten är fortfarande hög i Sverige. Detta är ett allvarligt problem och en prioriterad fråga för regeringen.

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att förbättra ungas arbetsmarknadssituation, både generella åtgärder såsom jobbskatteavdrag och även mer riktade åtgärder. Omfattande reformer inom utbildningssystemet har genomförts, bland annat för att minska avhoppet från gymnasieskolan. Unga utan fullständig gymnasieutbildning är de som drabbas allra hårdast av arbetslöshet.

En bidragande orsak till ungdomsarbetslösheten är de förhållandevis höga ingångslönerna i Sverige. Ungdomar får problem på arbetsmarknaden om arbetsgivare bedömer att deras produktivitet är lägre än vad som motsvaras av rådande lön. Under ungas etableringsfas kan det också vara så att arbetsgivarna har svårigheter att bedöma individens kompetens – detta eftersom han eller hon har begränsad arbetslivserfarenhet och få referenser från tidigare arbetsgivare.

Sänkningen av arbetsgivaravgifterna för unga och nystartsjobben bidrar till att sänka arbetsgivarnas lönekostnader när de anställer unga personer. RUT- och ROT-avdragen och den sänkta restaurangmomsen bidrar till ökad efterfrågan i branscher där många unga arbetar. För att minska osäkerheten kring ett anställningsbeslut har regeringen bland annat aviserat att två nya anställningsformer ska införas – lärlingsanställning och lärlingsprovanställning.

Alla dessa åtgärder leder till att fler unga får en fast förankring på arbetsmarknaden. Att ha ett arbete är det viktigaste för att undslippa fattigdom. Dessutom ger jobbskatteavdraget mer pengar kvar i plånboken för dem som har ett arbete. Störst relativ betydelse har detta för arbetande med lägre inkomster.

Anf. 65 HANS OLSSON (S):

Herr talman! Tack för svaret!

Låt mig börja med att återge lite ur Riksrevisionens genomgång av jobbskatteavdraget, nämligen vad den borgerliga majoriteten skrev: Jobbskatteavdraget är en central del i regeringens ekonomiska politik för att varaktigt öka sysselsättningen. Jobbskatteavdraget gör det mer lönsamt att arbeta, vilket leder till att fler människor ingår i arbetskraften.

Man skrev vidare att utskottet anser att det är positivt med åtgärder som syftar till att informera om jobbskatteavdraget och dess effekter. Man menade också att det inte bara var Skatteverket som skulle informera om jobbskatteavdragets fördel utan att även Arbetsförmedlingen skulle informera de arbetslösa om jobbskatteavdraget, alltså att det numera är mer lönsamt att arbeta än att vara arbetslös.

Tänket med jobbskatteavdraget bygger på den teoretiska modellen att runt om i Sverige sitter 70 000–80 000 människor och bara väntar på att det ska bli lönsamt att arbeta. När man plötsligt får information om att det *nu* är lönsamt att arbeta ska man sticka ut på arbetsmarknaden och ta jobb – jobb finns hur många som helst, det är inga problem. Det är den teoretiska modellen.

Eftersom det här är den grundläggande basen i den ekonomiska politiken för regeringen är det intressant att ta reda på om den fungerar. Låt mig då återge vad som har stått i en del tidningsnotiser den senaste tiden.

I DN den 26 november finns följande notis: Utanförskapet skulle minska – så här blev det. Mer än vad tredje registrerad arbetslös på Arbetsförmedlingen är utrikes född. Andelen har ökat dramatiskt från 22 procent för sex år sedan till dagens 35. Det visar siffror DN har tagit fram med hjälp av Arbetsförmedlingen.

Den 10 november finns denna notis: Nästan dubbelt så många unga mellan 20 och 24 år lever i dag på aktivitetsersättning, tidigare förtidspension, som för åtta år sedan. Orsaken är att de har inga jobb. Enligt en rapport till Socialförsäkringsutredningen ligger arbetslöshet och dålig utbildning bakom ökningen, inte ökad ohälsa. Siffrorna visar på ett nederlag för regeringens arbetslinje, säger utredningens huvudsekreterare Irene Wennemo till Dagens Nyheter.

Jag har också tagit fram siffror. Så att inte Anders Borg ska bli orolig att det är sossesiffror har jag använt Svenskt Näringsliv. Svenskt Näringsliv kan man ha synpunkter på, men man kan inte beskylla dem för att gå i socialdemokratins ledband. Siffrorna visar klart och tydligt att arbetslösheten är högre i dag än den var 2006. Arbetsförmedlingen visar mycket högre siffror än Svenskt Näringsliv. Nivån är stigande. Då återstår de frågor jag ställde till Anders Borg i min interpellation: Hur avser finansministern att förändra den ekonomiska politiken så att fler unga får arbete – grundbulten i jobbskatteavdraget? Hur avser finansministern att förändra den ekonomiska politiken så att det inte uppstår arbetande fattiga?

Anf. 66 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! Låt oss konstatera att Riksrevisionen, Finanspolitiska rådet, LO, Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, OECD och Finansdepartementet – i Finansdepartementets fall två gånger – har publicerat ordentliga grundliga genomgångar av sysselsättning och jobbskatte-

avdrag. Då har vi konstaterat att till och med LO:s siffror ligger högt. Genomgående visar alla utvärderingarna att det handlar om mycket stora effekter på sysselsättningen, särskilt om vi jämför med alla andra tänkbara åtgärder. Det här är förmodligen alltså det effektivaste sättet att göra det mer lönsamt att arbeta. Låt oss konstatera att nästan alla andra sätt att göra det mer lönsamt att arbeta handlar om att strama åt transfereeringssystem. Det är nämligen det andra alternativet.

Det är heller ingen slump att det är på detta sätt, utan det är väl beprövad forskning och erfarenhet. Det är därför Socialdemokraterna också har accepterat alla jobbskatteavdrag. Jobbskatteavdrag ett – Socialdemokraterna har accepterat det. Jobbskatteavdrag två – Socialdemokraterna har accepterat det. Jobbskatteavdrag tre – Socialdemokraterna har accepterat det. Jobbskatteavdrag fyra – Socialdemokraterna har accepterat det. Ett, två, tre, fyra – fyra rungande ja från Socialdemokraterna.

Jag ser fram emot om ni ändrar er. Vi kan gärna ha en valrörelse om att ni ska riva upp detta så att vanliga löntagare får någon tusenlapp i höjd skatt i månaden. Det tror jag är en valrörelse som åtminstone jag skulle se fram emot. Men jag tror inte att det blir så, jag tror nog att Socialdemokraterna står fast vid ett, två, tre och fyra ja till jobbskatteavdrag. Så: Vad är det egentligen vi diskuterar? Är det någon skillnad här? Var är gränslinjen? Det är i så fall att Socialdemokraterna ska ompröva sin egen politik, och det är en intressant debatt. Då är dock jag kanske inte rätt debattmotståndare.

Låt oss konstatera vad som har hänt i Sverige under senare år. Relativt vad vi trodde ligger sysselsättningsnivån 3–4 procent högre än vad vi räknade med under krisåren. Relativt historien har vi fått en sysselsättningsökning av sällan skådat format efter en sådan allvarlig ekonomisk kris. Låt oss också konstatera att i den senaste kvartalsstatistiken växer sysselsättningen i Sverige snabbast i Europa. Vi har alltså i Sverige haft en utveckling som kraftigt avviker från de historiska mönstren i andra länder.

Jag vet inte om Hans Olsson känner till det, men det är alltså en mycket allvarlig ekonomisk kris ute i Europa. Arbetslösheten i Spanien har just passerat 20 procent och ungdomsarbetslösheten 45 procent. Vi talar om breda nedskärningar i välfärdssystemen i dessa länder de kommande åren, för att återställa offentliga finanser. I Sverige diskuterar vi hur stora satsningar vi ska kunna göra på äldreomsorg eller om vi ska kunna sänka någon ytterligare skatt. Jag är övertygad om att den svenska modellen kommer att komma ut ur denna process som en av de stora vinnarna.

Det är länder som ser ut som Sverige, som har god ordning i offentliga finanser, en väl fungerande arbetsmarknad och ansvarsfulla parter och som har gjort strukturreformer – som Tyskland, Finland, Österrike och Holland – som klarar sig igenom krisen, inte de anglosaxiska. Nu är det faktiskt så att alla dessa anglosaxiska länder ligger högre än Sverige i arbetslöshet och har haft en sämre utveckling.

Låt oss ta utanförskapet. Vi vet vilket mått Socialdemokraterna föredrar, nämligen helårsekvivalenserna. Det var det man själv lade fast när man lade målet om 800 000 i helårsekvivalenser. Detta mål uppfyller vi. När Socialdemokraterna lämnade ifrån sig efter att ha haft detta mål i fyra eller fem år hade man inte varit i närheten av det. Utanförskapet har

alltså trots den värsta krisen sedan 30-talet minskat. Det är naturligtvis en stor fördel, och det beror ju på att vi äntligen har fått en politik som sätter full sysselsättning främst. Det är därför denna regering kan värna välfärden.

Anf. 67 HANS OLSSON (S):

Herr talman! Tack så mycket, finansministern, för att finansministern hade vänligheten att upplysa mig lite grann om hur det är utanför Sveriges gränser och speciellt då i Spanien.

Problemet är ju att verkligheten är Anders Borgs värsta fiende. Det är faktiskt så att de siffror jag sade visar att jobbskatteavdraget inte har fungerat. Under vårt senaste regeringsinnehav, mellan 1994 och 2006, ökade sysselsättningen från 3,9 miljoner till 4,4 – alltså med 500 000 – utan jobbskatteavdrag. Sedan hörde jag finansministerns chef, Reinfeldt, säga i partiledardebatten att det när han tog över var 4,5 miljoner sysselsatta i Sverige. Om jag för en gångs skull väljer att tro på honom ökade alltså sysselsättningen med 600 000 under vårt senaste regeringsinnehav – utan jobbskatteavdrag.

Anders Borg gör ett stort nummer av att vi har sagt nej en gång, två gånger, tre gånger och fyra gånger och sedan sagt ja. Det är klart att vi måste förhålla oss till verkligheten. Det är väl inte så, finansministern, att ni moderater inte ändrar er om allt ni har sagt nej till under alla år här i kammaren. Jag tog fram en hel lista på vad ni har sagt nej till. Vi talar då om nej till fyra veckors semester, nej till ATP, nej till barnbidrag och så vidare. Inte kommer ni väl nu att gå till val på att förändra detta och ta bort dessa saker?

Ni måste naturligtvis förhålla er till verkligheten, och det måste vi också. Vi kan inte trolla bort dessa pengar. Hade vi kunnat trycka på en delet knapp och vara tillbaka på 2006 hade det varit något annat, men nu har vi denna verklighet och måste förhålla oss till den. Svårare än så är det inte.

Låt oss dock inte komma bort från jobbskatteavdraget. Det är nämligen vad det handlar om egentligen. Vi har talat nationellt, och nu kan vi gå till Borås där jag bor – det är min hemkommun – och titta på hur det har fungerat med ungdomsarbetslösheten där. Jag var där och pratade med dem för ett tag sedan och bad dem ta fram siffror.

När vi lämnade över 2006 var det ungefär 8–25 långtidsarbetslösa ungdomar varje månad. Det var några in och några ut. Nu är det ungefär 400 varje månad. Det är alltså en enorm ökning, tack vare den fundamentala ekonomiska politiken med jobbskatteavdraget. Det ökar. Verkligheten är finansministerns största fiende. Tittar vi på hur det såg ut när det gäller socialbidragen ser vi att de också är ökande, hela tiden.

Jag har en sista fråga när det gäller jobbskatteavdraget. Ungdomar, i Borås och överallt, som har gymnasieutbildning har 2 856 kronor i månaden. Har man inte det har man 1 000 kronor i månaden. Jag har med min inkomst fått skattesänkningar på nästan 40 000 per år. Jag vet inte hur mycket finansministern har fått. Min fråga är: Hur mycket mer i skattesänkning ska jag behöva ha innan dessa ungdomar i Borås, som har 2 000 eller 1 000 kronor i månaden, tycker att det är lönt att gå och jobba?

Anf. 68 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! Varför nämnde jag Spanien? Man kan ställa den frågan till Hans Olsson, för han borde veta svaret. Det var ju Spanien som var Socialdemokraternas paradexempel i budgetmotionerna. Det var det exemplet vi skulle följa. Det var det som stod i de socialdemokratiska budgetmotionerna: Titta på Spanien, de gör ju rätt!

Jag hörde alla tal från Zapatero, där det skulle satsas och satsas. Där förstod man vad spegelbilden till för lite och för sent var. Detta var spegelbilden; det var det som var rätt. Man byggde upp rejäla underskott genom stora satsningar, och arbetslösheten steg till 13, till 14, till 16, till 17 och till 20 procent. Där sitter man fast med bilen i diket, och en ny regering kommer att få ägna ett decennium åt att sanera landet.

I Sverige är arbetslösheten 7 procent. Det är högt. Det är inte full sysselsättning, och det ska vi göra någonting åt. Det ska vi tillsammans kämpa för att få ned. Men det socialdemokratiska paradexemplet Spanien, dem vi skulle lära av och följa efter, ligger på 20 procent. Ungdomsarbetslösheten är 45 procent. Jag ska inte räkna ut vad det innebär för Hans Olssons exempel, men jag skulle tro att det blir en viss ökning även för dessa siffror om vi tar upp dem till 45 procent.

Det är verkligheten vi ska titta på. Sysselsättningen i Sverige stiger alltså snabbare än i något annat europeiskt land, med undantag för Malta. Långtidsarbetslösheten är den lägsta, tillsammans med en handfull andra länder. Utanförskapet har minskat trots den värsta ekonomiska krisen sedan 30-talet. Detta är verkligheten i den värsta ekonomiska krisen sedan 30-talet.

Det är alldeles uppenbart att Socialdemokraterna får vrida sig i en vänsterskruv med saltomortal när de ska bevisa att Sverige är det sämst fungerande landet och att den svenska modellen har nedrustats, kapsejsat och ligger slagen i bitar. I vilket land fungerar den socialdemokratiska politiken om nu Sverige är ett nyliberalt paradiset med en raserad välfärd? Då måste ju raseringspolitiken ha fungerat.

Sanningen är att det inte är så det är. Vi har gjort en del justeringar. Vi har fortfarande höga skatter i Sverige och vi har fortfarande god välfärd, och det ska vi ha. Det är så vi vill att Sverige ska se ut. Det är en del av den svenska modellen. Men det är väldigt bra att vi samtidigt har kunnat göra det lite mer lönsamt för människor att arbeta, och där har jobbskatteavdraget spelat en roll.

Låt oss titta på de socialdemokratiska alternativen. Ja, det är så att Socialdemokraternas budget har höjd a-kassa och höjd sjukförsäkring, och det ska man sedan finansiera med kraftiga skattehöjningar på ungdomar. Av de socialdemokratiska skattehöjningarna ligger uppemot 24 miljarder i höjd ungdomsarbetsgivaravgift, avskaffat RUT-avdrag och försämrad tjänstemoms. Det skulle naturligtvis föra upp arbetslösheten till en hög nivå.

Det som är problemet är att Socialdemokraterna själva har en politik som skulle leda till större utslagning, lägre sysselsättning och fler människor som fastnar i långtidsarbetslöshet.

Anf. 69 HANS OLSSON (S):

Fru talman! Det var intressant. Nu gjorde finansministern en, som vi brukar kalla det, Björklundare. Allting är Socialdemokraternas fel, och är

det inte det blir det värre med Socialdemokraterna. Men nu pratar vi om jobbskatteavdraget, om Anders Borgs ansvar och om att jobbskatteavdraget har funnits och är grundbulten i den ekonomiska politiken. Jag pekar på att det inte fungerar, att det har blivit värre och sämre än det var 2006. Sysselsättningen ökade kraftigt under den socialdemokratiska tiden utan jobbskatteavdrag. Och den svenska välfärdsmodellen är det väl ingen som kan slå sig så mycket för bröstet för, om man nu ska göra det, som socialdemokratin, för det är vi som har byggt upp den, många gånger i motstånd mot Anders Borgs parti.

Nu har jag fortfarande inte fått några som helst svar på frågan som jag ställde om finansministern inte tänker förändra den ekonomiska politiken, fast jag har lett i bevis att den inte har fungerat. Då kör finansministern med att det i stället blir värre med sossarna. Nu vill jag bara säga: Håll nu hårt i talarstolen, för jag tänker faktiskt säga att högre skatter kan leda till högre sysselsättning. Om man jämför med de länder som har lägre skatt i förhållande till bnp med de länder som har högre skatt i förhållande till bnp, alltså Sverige och andra nordiska länder, har vi högre sysselsättningsgrad. Man kan inte generalisera såsom finansministern gör.

Nu är min talartid snart slut. Även om jag kanske låter lite arg vill jag tacka för debatten och önska finansministern en god jul. Nu kommer jag att lämna salen, och det beror inte på ointresse. Men jag har att välja på att åka hem till min fru och att lyssna på Anders Borg en halvtimme till. Frun vann.

Anf. 70 Finansminister ANDERS BORG (M):

Fru talman! Jag är övertygad om att Hans Olsson gör ett alldeles korrekt val i denna debatt.

Låt mig dock bara slutföra ett inlägg här. Det är alldeles uppenbart att jag inte har hävdats att allting är Socialdemokraternas fel. Det finns mycket socialdemokratisk politik i Sverige som har varit välskött, och så var det även under den förra socialdemokratiska regeringsperioden. Jag ska ge tre uppenbara exempel.

Socialdemokraterna har i regeringsställning inte fört den budgetpolitik som man för i opposition. Man lämnade efter sig offentliga finanser i god ordning. Det är jag väldigt glad för, och det tycker jag är väldigt bra för Sverige.

Man sänkte skatterna med 70 miljarder under förra mandatperioden och kallade det för kompensation för egenavgifter. Det var en bra åtgärd. Den gjorde det mer lönsamt att arbeta. Den gav visserligen ingen skattelättnad för pensionärerna, men för löntagarna var det en viktig skattelättnad, och den har bidragit till ökad sysselsättning.

Man har under senare år gjort betydande förändringar av välfärdsystemen och sett till att det är mer raka rör och en tydligare arbetslinje.

Detta är viktiga och bra saker som Socialdemokraterna har gjort. Jag har mycket mindre kritik mot vad Socialdemokraterna gjorde i regeringsställning att framföra än mot den svartmålnings- och osammanhängande oppositionspolitik som man i dag står för.

Man försöker göra gällande att Sverige har en sämre fungerande arbetsmarknad än andra länder. Om det nu inte är Europa som är förebilden, är det då USA med 9 procents arbetslöshet?

Sanningen är att Sverige har vidmakthållit en hög sysselsättning genom krisen, kommit snabbare ur den och fått bättre sysselsättningsutveckling därefter, därför att vi har behållit kärnan i den svenska modellen och kompletterat den med en arbetslinje. Det är det som är själva poängen.

Problemet är att Socialdemokraterna i opposition snickrar ihop en politik som ger en bild av att Sverige håller på att falla samman och att man därför inte har en sammanhängande politik som gör att man kan redovisa ett alternativ. Det är sanningen i den här debatten.

God jul!

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 2011/12:158 om förberedelser inför en eventuell kollaps av euron

Anf. 71 Finansminister ANDERS BORG (M):

Fru talman! Ulla Andersson har frågat mig om jag har verkat för att svenska UD fått i uppdrag att vidta förberedelser i händelse av att euron faller. Andersson frågar också om jag har agerat för att Finansinspektionen givit storbanker och försäkringsbolag i uppdrag att förbereda sig för en kollaps av euron.

Situationen i euroområdet är allvarlig och regeringen följer utvecklingen noga. Huvudansvaret för att hantera krisen och återställa förtroendet är euroländernas. Det är nödvändigt att budgetförstärkningar och reformer genomförs för att uppnå hållbara offentliga finanser och ökad tillväxt. De europeiska bankernas skyddsvallar måste också förstärkas genom högre kapitaltäckning. ECB har meddelat att de kommer att bistå med utvidgat kreditstöd till bankernas utlåning och likviditet i euroområdet. Bland annat kommer ECB att komplettera de korta lånen till banksystemet med att låna ut pengar på tre års löptid.

Så till Ulla Anderssons första fråga. Finansdepartementet följer och analyserar utvecklingen i omvärlden, vilket speglas i bland annat prognosarbetet. UD och utlandsmyndigheterna bevakar, bedömer och rapporterar om det ekonomiska läget i världsländet.

Avseende Ulla Anderssons andra fråga har regeringen genom stödagen, som antogs av riksdagen i oktober 2008, ett brett mandat att agera för att säkerställa den finansiella stabiliteten. I november 2011 aviserade regeringen, Riksbanken och Finansinspektionen ytterligare åtgärder för att stärka bankernas motståndskraft mot finansiell oro. Om situationen förvärras är regeringen beredd att snabbt vidta nödvändiga åtgärder för att upprätthålla basala funktioner i det finansiella systemet. Sverige har goda offentliga finanser och internationellt sett välkapitaliserade banker. Dessutom har vi bra förutsättningar både för att möta en allvarligare konjunkturavmattning och för att göra insatser för att säkerställa den nationella finansiella stabiliteten.

Då Ulla Andersson, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav förste vice talmanen att Jonas Sjöstedt i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 72 JONAS SJÖSTEDT (V):

Fru talman! Jag vill tacka finansministern för svaret.

Den kris som vi nu ser i euroområdet blir snabbt allt allvarligare. Varningarna för recession gäller nu inte bara Grekland och Portugal. I Frankrike, Finland och Nederländerna varnar man nu för att ekonomin ska börja gå bakåt. Skuldskrisen ser ut att bli akut i såväl Spanien som Italien med risk för att länderna inte kan klara sin egen upplåning. Vi vet alla att nästa steg i denna kris är en bankkris och att en bankkris kan bli mycket farlig för hela ekonomins utveckling.

Till detta kommer en annan kris. Det är den sociala krisen där miljoner människor blir arbetslösa, där miljoner människor blir fattiga, där människor ser sin framtid smulas samman och tvingas emigrera för att kunna försörja sig och sina familjer.

Det finns en uppenbar risk att eurokrisen blir en eurokollaps. Det är ingenting som vi önskar, någon av oss, men det är någonting som vi måste inse faktiskt kan ske.

Det finns olika orsaker till krisen, och det ser olika ut i olika länder. Men det går inte att blunda för att euron i sig är en bidragande orsak. Fel ränta och fel växelkurs bidrog först till överhettning och överutlåning från bankerna och nu till att länder sitter fast i ett skruvstäd av dålig konkurrenskraft. Euron gör det också dyrare att låna upp pengar för länder som saknar en egen centralbank. Vad gör vi om det blir en eurokollaps?

Problemet är också att många av de ledande politikerna, inklusive finansminister Borg och merparten av hans regering, är anhängare av euron och i grunden vill att vi ska vara en del av valutaunionen. Det finns en risk för att den politiska prestige skymmer sikten när man inte medger hur allvarliga problemen är. I Folkpartiet framstår man ju som närmast religiösa i sin tro på euron, trots att verkligheten ser ut som den gör.

Tecknen på att man förbereder sig för att euron kanske måste överges av några länder eller av flera länder finns där. Storbritannien har gått ut till sina ambassader och instruerat dem att förbereda sig för att det kan bli en mycket allvarlig ekonomisk kris med både social oro och sammanbrott i betalningssystemen. Irland förbereder sig för att kunna börja trycka en egen valuta igen rent tekniskt. Den slovakiske talmannen sade för ett tag sedan att man måste förbereda en återgång till slovakisk krona.

Men vad händer om eurokollapsen faktiskt skulle komma? Även om vi inte önskar det måste vi se i vitögat att den kan komma och förbereda oss på att det faktiskt kan ske. Det är det som den här frågan handlar om. Hur kommer det att påverka våra banker och våra betalningssystem? Hur kommer det att påverka vårt samarbete med de europeiska länderna i framtiden?

Min första fråga är om regeringen anser att förberedelserna är tillräckliga. Är vi redo om det värsta skulle ske eller behöver det göras mer?

Det är uppenbart att man i Storbritannien har gjort en allvarligare bedömning av läget med tanke på de åtgärder och förberedelser man har vidtagit där.

I detta sammanhang skulle jag vilja ta upp en speciell fråga, nämligen insättningsgarantin för spararnas pengar. Den bottenar i ett EU-direktiv och gäller i hela Europeiska unionen. Den omfattar 100 000 euro. Den är alltså uttryckt i en valuta vars framtid är ganska osäker.

I Storbritannien har man valt att förvandla detta till pund i lagstiftningen så att man har en insättningsgaranti i den nationella valutan.

Är det inte rimligt att räkna om den svenska insättningsgarantin så att vi har den i kronor och inte i en valuta vars framtid är ganska osäker i dagsläget?

Anf. 73 Finansminister ANDERS BORG (M):

Fru talman! Det är klart att eurokrisen är mycket allvarlig. Det är alldeles uppenbart att det behövs krafttag för att vi ska komma ur krisen. Vi måste se att länder med stora underskott i sina offentliga finanser vidtar åtgärder. Det gäller inte bara Grekland utan också Spanien, Italien och andra länder där underskotten har blivit alltför stora och skulderna alltför betungande.

Det är klart att vi måste skapa oss en brandvägg. Euroländerna, ECB, IMF och de olika EFSF-fonderna, och allt vad dessa akronymer står för, måste gemensamt lägga plånboken på bordet och säga att de skapar den stabilitet som krävs för att komma ut ur krisen. Vi måste få en ny ekonomisk styrning som gör att vi inte upprepar de misstag som har lett fram till krisen. Där sker det nu vissa framsteg.

Det är alldeles uppenbart att det är precis på dessa områden problemen har uppkommit. Budgetpolitiken i Europa har inte hållit måttet. Vi har över decennier haft stora underskott som har lett till en kraftig ökning av skuldsättningen.

Under den senaste krisen är det framför allt de offentliga utgifterna som har ökat medan intäkterna har stått ungefär stilla. Man har alltså tagit på sig utgifter som man inte har medborgarnas mandat att genomföra, i den meningen att de inte har betalat skatt för dem.

Konkurrenskraften i Sydeuropa på grund av alltför mycket regelbörda, konkurrenshinder, bristande utbildningssystem, eftersatt infrastruktur, alltför liten utrikeshandel etcetera har gjort att man i dessa länder har ett kostnadsläge som är utomordentligt besvärligt.

Det är i många fall mer besvärligt än det Sverige upplevde i början av 90-talet. De implicita växelkurserna är kraftigt övervärderade eftersom man inte har haft en produktivitet som svarat mot löneökningarna.

I flera av dessa länder har man en mycket besvärlig arbetsmarknads-situation i termer av att man långsiktigt haft alldeles för få på arbetsmarknaden, i synnerhet alldeles för få kvinnor. Italien har en förvärvsfrekvens på snäppet över 60 procent generellt, och den är avsevärt mycket lägre för kvinnor. Det är grundproblemet.

Man måste få ordning på konkurrenskraften. Man måste ha offentliga utgifter som är inriktade på tillväxt och som är av den omfattningen att man kan få in skatteintäkter för att täcka dem. Man måste vidare få ut människor på arbetsmarknaden. Detta är grundproblemen.

Euron har inte underlättat problemen, för systemen har inte gett den styrning och stabilitet som varit nödvändig. Det är dock viktigt att konstatera att många andra länder, allt från Brasilien, Argentina, Sverige, Sydkorea och Thailand till nu på senare tid Lettland och Island, har genomgått likartade kriser alldeles utan vare sig fast växelkurs eller euro-medlemskap. Vansköter man en ekonomi och bygger upp för stor skuldsättning, eftersätter sin konkurrenskraft och har en dåligt fungerande

arbetsmarknad får man stora ekonomiska bekymmer. Då måste man göra något åt det långsiktigt.

Det är inte aktuellt med ett svenskt euromedlemskap i närtid. Har jag läst opinionsmätningarna korrekt stöder ungefär 10 procent av svenska folket ett euromedlemskap medan 80 procent säger nej till det. Vi har haft som hållning att det är en fråga som ska hanteras i folkomröstning och brett över blockgränserna. Det finns inga förutsättningar för ett svenskt euromedlemskap under överblickbar tid – även om man givetvis kan hävda att det långsiktigt finns en del fördelar för Sverige med att vara med i ett sådant system.

När det gäller stabiliteten i Sverige har vi ansträngt oss för att bygga fortifikationer – därmed inte sagt att vi inte kommer att påverkas av en allvarlig europeisk kris, oavsett om den blir allvarlig i ekonomisk mening eller i den politiska valutakursmening som Jonas Sjöstedt och Ulla Andersson är ute efter.

Vi har bättre offentliga finanser. Vi har starkare stabilitetsfonder. Vi har en centralbank som har en penningpolitik som kan nyttjas, och vi har hårdare kapitaltäckningskrav.

Vi har huset i god ordning, men det är klart att en global internationell kris också kommer att skaka Sverige.

Anf. 74 JONAS SJÖSTEDT (V):

Fru talman! Jag tycker att Anders Borgs inlägg utgör en god illustration av att man inte vill se att det finns en väldigt sammansatt bakgrund till krisen. Det är självklart att höga budgetunderskott och statsskulder gör länder utsatta.

Till helt nyligen hade dock Spanien och Irland statsskulden under god kontroll och låga budgetunderskott. Där är krisen framför allt en bankkris, en finanskris. Den har eldats på av de låga euronräntorna. I vissa perioder har de haft negativ realränta. En avreglerad och alltför våghalsig banksektor har bidragit kraftigt till krisen.

Vidare blundar man för att euron är med och skapar krisen. Det är uppenbart att länder betalar en mycket högre ränta eftersom man inte har en egen centralbank i dagsläget. Euron är en del av problemet, inte av själva lösningen.

Så länge man inte kan se att problemet har flera orsaker är det svårt att göra något åt det. EU:s politik går dock ensidigt ut på att rädda euron och bankerna till vilket pris som helst – och priset är väldigt högt för vanligt folk.

Visst kan länder hamna i ekonomisk kris utan euron; det förnekar ingen. Men exemplen är kanske inte helt väl valda. Island kom tillbaka från sin kris eftersom man har en rörlig växelkurs – förutom att man har en vänsterpartist som finansminister. Lettland hamnade i sin kris delvis för att man hade en fast växelkurs gentemot euron och i den meningen fungerade som ett euroland.

Anders Borg vill inte riktigt beröra frågan vad som händer om det värsta händer. Är vi förberedda för det eller behöver vi göra något mer? Är vi helt redo om det värsta skulle hända?

Jag ska också ta upp insättningsgarantin. Vore det inte klokt att uttrycka den i svenska kronor? Det är ändå en svensk lagstiftning vi talar om. Britterna har ju lyckats uttrycka den i pund.

Det som görs på EU-nivå är delvis fel saker och delvis otillräckligt. Det är mycket symbolpolitik i dag i Europeiska unionen. Lite panikartat försöker man skjuta krisen framför sig.

Det mest bekymmersamma i den senaste överenskommelsen är att man lovar att bankerna ska gå skadeslösa. Det som hände i det grekiska fallet, att även det privata får ta en del av kostnaderna för en skuldnedskrivning, ska inte hända igen.

Som finansministern nämnde i sitt svar öser samtidigt Europeiska centralbanken ut lån till bankerna till 1 procents ränta på 36 månaders löptid. Bankerna kan sedan låna ut pengarna till andra länder till 6 eller 7 procents ränta. Detta är ett sätt att rädda bankerna till varje pris. De ska inte behöva ta någon risk utan kan bara tjäna pengar. Hela risken hamnar hos skattebetalarna.

För man ett resonemang om moral hazard, om att bankerna också måste kunna gå med förlust ibland, är då detta en klok politik? Är det rimligt att skydda bankerna så att de går skadeslösa samtidigt som hela risken vältras över på skattebetalarna?

Jag tycker att man ska ha med det perspektivet när man talar om att låna ut svenska pengar, 100 miljarder svenska kronor, till den europeiska unionens krishantering. Vilka blir villkoren för bankerna? Kommer de att hållas skadeslösa igen eller kommer ägarna att vara med och bidra?

Jag återkommer till interpellationens huvudfråga. Menar finansministern att vi är så förberedda som vi rimligen kan vara om eurosyste-
met kollapsar och länder börja träda ut ur den gemensamma valutan?

Anf. 75 CARL B HAMILTON (FP):

Fru talman! Jag såg inledningen av debatten på min monitor och insåg att detta var ett lämpligt tillfälle att ställa en fråga till Jonas Sjöstedt.

Vid hearingen i finansutskottet i går ställde riksbankschefen i utsikt att 100 miljarder kronor kunde vara ett lämpligt belopp för Sverige att bidra med via IMF för stabilisering av den europeiska ekonomin.

Socialdemokraterna och Miljöpartiet har instämt i att denna inriktning är acceptabel, och de stöder den i princip i avvaktan på det exakta beloppet. Storleksordningen förefaller alla på allianssidan, Socialdemokraterna och Miljöpartiet tycka är rimlig.

Vad är Vänsterpartiets position i denna fråga? Kommer ni även denna gång att gå emot att via IMF solidariskt hjälpa de andra europeiska länderna och med ökade lånemöjligheter från resten av världen hjälpa människor i Europa som ser sin pension hotad, sina inkomster hotade, sina jobb hotade? Ska ni vara osolidariska? Ska ni fortsätta att hylla solidariteten på era möten och sjunga Internationalen på första maj, men när det kommer till faktiskt genomförd solidaritetspolitik stoppa plånboken så nära kroppen som möjligt och inte vilja bidra? Hur hjälper det människor i övriga Europa som befinner sig i dessa utsatta situationer att Vänsterpartiet säger nej till att deras regeringar hjälper dessa länder att få ökade resurser för att komma igenom situationen och komma i ett långsiktigt mer tillfredsställande utvecklingsförlopp?

Anf. 76 Finansminister ANDERS BORG (M):

Fru talman! Låt oss vara klara över att det är den sammansatta bakgrunden till eurokrisen som jag har försökt beskriva. Den påminner om

det vi har upplevt i många andra länder. Det är en skuldkris i den meningen att man har fått en för hög privat skuldsättning uppdriven av fastighetspriser, huspriser och andra tillgångspriser. Eftersom man har haft en för svag offentlig balansräkning har man, när man har hanterat den krisen, dragit på sig stora underskott och stor skuldsättning. Det varierar mellan länderna. Det har kombinerats med en konkurrenskraftssituation med kostnadsökningar som inte svarat mot produktivitet. Man har fått stora bytesbalansunderskott som har finansierats med alltmer kortsiktigt kapital. Det har skapat en ohållbar situation där man har haft en övervärderad växelkurs. Om det är en rörlig eller fast växelkurs spelar mindre roll eftersom man har haft ett mycket allvarligt kostnadsproblem att korrigera. Det har korrigerats genom stora växelkursfall, som på Island där det drev fram stora fall i konsumtionen. Eller också har man gjort som i Lettland där man har gjort en ordentlig kostnadsanpassning som har drivit fram en korrigerad konsumtion.

Det är det tragiska. Om man har försatt ett land i alltför stor skuldsättning hamnar man i en mycket allvarlig ekonomisk kris, med eller utan fast växelkurs. Grundproblemet i de sydeuropeiska länderna har ofta handlat om jämställdhet och att man har haft en arbetsmarknad där kvinnor inte fullt ut kunnat delta. Därför har man inte haft den stabilitet i ekonomin som är nödvändig. Det finansiella systemet har naturligtvis bidragit till att förstärka problemen. Så komplex är verkligheten. Det stämmer enligt min uppfattning och erfarenhet väl mellan länderna. Det är inte växelkursregimen som avgör, utan det handlar om en lång rad strukturproblem som läggs på varandra och bidrar till problemen.

Låt oss konstatera att av euroländerna har Finland, Nederländerna, Österrike och Tyskland tagit sig igenom krisen på ungefär samma sätt som Sverige. I Tyskland har arbetslösheten till och med gradvis sjunkit genom hela krisen. I Österrike, Nederländerna och Finland har den ökat, precis som i Sverige, men avsevärt mindre än i Sydeuropa och de anglosaxiska länderna. Det är inte växelkursregimen som avgör detta. Då skulle vi inte ha sett den kraftiga ökningen av ungdomsarbetslösheten som vi har sett i Storbritannien. Då skulle vi inte ha upplevt att den öppna arbetslösheten i USA ligger på 9 procent, medan den i Sverige och Tyskland ligger på 7 procent.

Sverige är i gott skick. Vi har inte förberett oss för varje eventualitet i ekonomiska kriser, men i grund och botten har vi fundamenta på plats. Vi har en stabilitetsfond, och vi har en väl utarbetad modell för att hantera bankkriser där bankägarna får ta huvudansvaret och skattebetalarnas pengar skyddas. Vi har en självständig centralbank med rörlig växelkurs som både med räntepolitik och med växelkurs kan parera störningar i ekonomin. Vi har offentliga finanser i gott skick. Oavsett hur krisen utvecklas är det samma grundpolitik som måste gälla. Vi ska ha ordning och reda i offentliga finanser. Vi ska stimulera efterfrågan på ett sådant sätt att vi kan se till att åtgärderna blir temporära – arbetsmarknadspolitik eller kommuner. Vi ska fortsätta att arbeta med att gradvis förstärka svensk ekonomis funktionssätt. I grund och botten har vi goda förutsättningar att klara även ett besvärligare läge.

Sverige har en proeuropéisk regering. Vi tycker att Sverige ska vara en del av det europeiska samarbetet. Vi kan inte sätta oss vid sidan om och skadeglatt se på när man har kris i euron. Euroländerna har valt att

införa euron. Den har fungerat väl för många. Det finns ett antal länder där systemet inte har varit tillräckligt strikt för att det ska fungera. Det är det som vi nu ska korrigera med gemensamma krafter.

Prot. 2011/12:50
16 december

*Svar på
interpellationer*

Anf. 77 JONAS SJÖSTEDT (V):

Fru talman! Tack, finansministern. Tack, Carl B Hamilton för ditt bidrag till debatten.

Jag vill påminna om frågan om insättningsgarantin. Är det inte dags skriva om den till svenska kronor i stället för att ange den i euro?

Självklart påverkar växelkursen konkurrenskraften; det är ganska grundläggande. En normal sydeuropeisk devalvering är en liten sak – en promenad i parken – jämfört med det som händer i euroområdet i dag. Det är en social härdsmalta som vi ser i euroområdet. Jag tror att Anders Borg inser att det var en väldig tur att han förlorade folkomröstningen om valutaunionen. Egentligen borde ni skicka ett tackbrev till oss på nejsidan och säga: Tack för att ni var så kloka och röstade nej så att vi slipper valutaunionen.

Det är inte sant att Finland går lika bra som Sverige. De finska kostnaderna för att låna pengar stiger sakta men säkert just nu. I Finland varnar man för recession nästa år; det gör man inte i Sverige.

Carl B Hamilton frågar om vi vill låna ut 100 miljarder kronor till de krisande euroländerna. Nej, på de här villkoren vill vi inte göra det. Villkoren är inte klarlagda. Vilka lånar ut pengarna? Vilka ska ha pengarna, och vad kommer man att kräva i gengäld? Kommer det att vara som vanligt att man ska massakrera välfärden i länderna, få fler arbetslösa, urholka pensionerna, tvinga fram privatiseringar och angripa fackliga rättigheter? Det är inte det som vi i Vänsterpartiet kallar solidaritet – det ord som Carl B Hamilton tog i sin mun. Jag har aldrig hört Carl B Hamilton höja rösten för att skydda vanligt folks levnadsvillkor när de ska skyddas från den katastrof som du och dina gelikar har varit med och orsakat genom den fullständigt barocka och ogenomtänkta valutaunionen. Det duger inte att komma dragande med ordet solidaritet i ett sammanhang då vi ska ösa in pengar till de storbanker som har varit med och orsakat krisen.

Euron borde avvecklas i god ordning i stället för att den ska sluta i eurokollaps, vilket eurokrisen riskerar att leda till.

Med de orden, fru talman, vill jag önska alla en god jul utan extra möten i EU-nämnden och extra Ekofinråd.

Anf. 78 CARL B HAMILTON (FP):

Fru talman! Det är inte tal om att Sverige ska låna till krisande euroländer. Det är ett lån till IMF som IMF i sin tur använder. Det skulle man kunna tänka sig vore mer aptitligt för Vänsterpartiet, men ack nej.

Jonas Sjöstedt beskriver situationen i de länder som man med rätta kallar krisländer, som en social härdsmalta som leder till fler arbetslösa och till att välfärden urholkas. Jag tycker att det är fel, men det är uppenbarligen uppfattningen i Vänsterpartiet. Med den verklighetsbeskrivningen säger Jonas Sjöstedt: Nej, vi ska inte låna ut några resurser så att de när dessa länder. Gör man det mildras arbetslösheten något, välfärden kommer att upprätthållas bättre och den sociala härdsmaltan skulle naturligtvis också mildras. Det är en sådan enorm klyfta mellan Jonas Sjö-

stedts beskrivning av vad som pågår i dessa länder och hans slutsats att vi ska vara osolidariska. Vi ska inte bistå dem, och vi ska inte låna ut till dem. Den världsbilden går möjligen att sälja i Vänsterpartiet, men jag tror inte att den hänger ihop för resten av mänskligheten.

Anf. 79 Finansminister ANDERS BORG (M):

Fru talman! Jonas Sjöstedt väljer beskrivningen att ett normalt växelkurskrig skulle vara en promenad i parken. Så var det faktiskt inte. Sverige gick igenom en mycket allvarlig kris i början av 90-talet. Den handlade bland annat om valutaspekulationer. Storbritannien, Finland och en lång rad andra länder, även Norge, drogs strax före oss in i väldigt allvarliga, socialt mycket påfrestande ekonomiska förlopp. Vi fick minska antalet sysselsatta i kommunsektorn och välfärden med 100 000–150 000 under de åren.

Den typen av valutakurskriser har vi upplevt. De har också varit väldigt besvärliga.

Det är tyvärr så, Jonas Sjöstedt, att ekonomiska kriser finns. Marknadsekonomin fungerar inte stabilt, utan det skapas stora slitningar, och det är den verklighet som vi har att förhålla oss till, med eller utan euron. Det är så att säga den moderna ekonomins förlopp.

Det är klart att europrojektet kan stå stabilt i framtiden. Det handlar om två saker som måste skapas: ett regelverk och en politik som ger alla länder en bra konkurrenssituation. Det handlar om utbildning, forskning, skatter, en väl fungerande tillväxtpolitik och att man avreglerar olika marknader när kostnaderna är för höga. Man måste också ha en budgetpolitik som går ihop så att man inte sprider osäkerhet i andra länder.

Detta betyder inte att man behöver skapa en finanspolitisk union med politisk överhöghet i hela eurosystelet. Socialförsäkringar, skatter och lönesättning – hur man uppnår alla dessa saker – bör naturligtvis beslutas nationellt därför att detta kan göras på olika sätt. Det är det som vi debatterar när vi har riksdagsval i Sverige. Ska vi satsa på det ena eller andra sättet för att hålla ordning och reda i offentliga finanser och skapa tillväxt?

När det gäller Sverige har vi goda förutsättningar att klara stabilitet. Vi har god ordning i vårt finansiella system och i vår offentliga ekonomi. Men det skulle naturligtvis bli en mycket besvärlig situation om det utvecklades en djup europeisk kris.

Låt mig avslutningsvis tillönska Jonas Sjöstedt, Carl B Hamilton och fru talman en riktigt god jul och ett gott nytt år.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på interpellation 2011/12:168 om funktionshindrades förutsättningar att resa

Anf. 80 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Isak From har frågat mig vilken lagstiftning jag avser att ta initiativ till för att öka tillgängligheten så att funktionshindrade faktiskt inte ska bli hindrade att resa fritt i Sverige.

Jag håller med Isak From om att det är viktigt att åtgärder vidtas för att göra transportsystemet användbart för personer med funktionsnedsättning. Det handlar om att skapa möjligheter för alla medborgare att på lika villkor arbeta, studera och delta i olika aktiviteter i samhället.

Isak From berör i sin interpellation rullstolsburnas möjlighet att resa med nattågen till övre Norrland. Den 30 november besvarade jag en fråga från Jonas Sjöstedt om just detta. Jag sade då att jag ser positivt på att Trafikverket och affärsverket Statens järnvägar nu vidtar åtgärder för att förbättra för rullstolsburna i nattågstrafiken från och med 2013.

En annan positiv utveckling är att kollektivtrafikens infrastruktur och fordon successivt blir alltmer tillgängliga tack vare åtgärder vidtagna av såväl staten som kommuner och landsting. Ett exempel är att antalet järnvägsstationer som är användbara för alla har ökat kraftigt på senare år.

När det gäller lagstiftningen är det positivt att EU på senare år har antagit förordningar för passagerarrättigheter för samtliga trafikslag. Dessa rättsakter ställer krav på bland annat transportörer och stationsförvaltare vad gäller rättigheter för personer med funktionshinder eller nedsatt rörlighet. Ett krav är att dessa personer ska erbjudas assistans eller ledsagning i samband med resan. De senast antagna EU-förordningarna – för buss- respektive fartygspassagerare – träder i kraft först om ett år. Dessutom har EU-rätten i allt större utsträckning kommit att reglera utformningen av fordon och anläggningar för att göra kollektivtrafiken tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.

Regeringen har låtit utreda hur resenärers rättigheter i kollektivtrafiken kan stärkas även i den svenska lagstiftningen. Utredaren föreslår bland annat att det lagstiftas om vissa särskilda rättigheter för personer med funktionshinder eller nedsatt rörlighet. Det handlar om rätten att resa samt om rätt till assistans, ledsagning och information. Förslaget bereds för närvarande av Justitiedepartementet.

Lagen om handikappanpassad kollektivtrafik syftar till att kollektivtrafiken ska anpassas med hänsyn till resenärer med funktionsnedsättning. För att modernisera lagstiftningen på detta område – inte minst mot bakgrund av framväxten av EU-rätt och namnet på lagen – har regeringen för avsikt att ge Transportstyrelsen i uppdrag att se över lagen och lämna förslag på en bättre utformning av denna reglering.

Anf. 81 ISAK FROM (S):

Fru talman! I princip alla är överens om att alla ska ha en självklar rätt till ett deltagande och aktivt liv i samhället på alla områden. Därför är det viktigt att handikapperspektivet genomsyrar alla områden inom politiken. De funktionsnedsattas och handikapporganisationernas samhällsinsatser spelar stor roll och har betydelse för att de handikappolitiska målen ska kunna förverkligas.

Förbättrad tillgänglighet är därför en viktig demokratifråga eftersom det leder till bättre förutsättningar för människor med funktionsnedsättningar att studera, arbeta och resa. Det är därför viktigt att skynda på arbetet att göra Sverige tillgängligt. Alla lätt åtgärdade hinder skulle egentligen redan ha varit åtgärdade. Så är det ännu inte. Det är inte acceptabelt att stora grupper av medborgare utesluts från att delta i samhället.

Jag tackar infrastrukturministern för svaret, och jag håller till stora delar med Catharina Elmsäter-Svärd om att det har gjorts och görs mycket, men det är likväl mycket som fortfarande krävs att bli åtgärdat för att en funktionshindrad ska kunna delta fullt ut i samhället, inte minst på området resor och kommunikationer.

Att ha en fysisk eller psykisk funktionsnedsättning är ofta förknippat med att bli diskriminerad. All diskriminering är oacceptabel, oavsett om den sker på grund av kön, etnicitet, funktionshinder, religion eller ålder. Vill infrastrukturministern ta initiativ till att vi ändrar diskrimineringslagen så att bristande tillgänglighet blir en diskrimineringsgrund?

Arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättning är också betydligt större än hos befolkningen i övrigt. Det kan till viss del härledas till att arbetslivet inte är fullt ut inkluderande för denna grupp. Men det är även bekymmer med att ta sig till och från arbetet. Det blir i vissa fall en större uppgift än att faktiskt göra jobbet i sig.

Arbetet med att göra Sverige tillgängligt på alla områden måste därför intensifieras. Tyvärr har det urholkade bilstödet medfört att det har blivit helt nödvändigt även för personer med ganska grava funktionshinder att faktiskt kunna åka kollektivt, och i många fall den enda möjligheten.

Jag ställde denna interpellation delvis efter att ha läst en löpsedel och en artikel där det framkom att SJ stoppar rullstolsbundna på tågen upp till norra Norrland. Där framgår det att inga av SJ:s tåg norr om Sundsvall för närvarande är handikappanpassade.

Bland andra Mattias Jonsson, 25 år, kommer inte hem till sin familj i Umeå nu i jul på grund av detta. SJ kan inte erbjuda honom någon plats på tåget till Umeå där hans familj bor. Det har visat sig att det inte går ett enda handikappanpassat tåg till Norrland.

Det är Trafikverket som upphandlar nattågstrafiken till övre Norrland. Därför har staten ett särskilt ansvar för detta. Då är det bra att regeringen har insett sitt ansvar och tillför medel till Trafikverket för att åtgärda bristerna. Nu hade jag trott att detta skulle åtgärdas redan 2012. Jag blir därför lite förvånad när jag läser svaret där det framkommer att det planeras att inte vara klart förrän 2013.

Därför vill jag ställa följande fråga till infrastrukturministern: Är det möjligt att Mattias och andra rullstolsbundna ska kunna ta tåget upp till övre Norrland nästa jul?

Anf. 82 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Jag ska börja i den ända där Isak From startade. Det är trots allt mycket som har hänt, men allt är inte klart. Då har vi samma verklighetsbild.

Egentligen fattades det beslut redan 2000 om att vi skulle ha en tillgänglighet, inte minst inom kollektivtrafiken, år 2010. Där är vi inte.

Min mycket bestämda uppfattning – den är det ibland svårt att hitta teknik, ekonomi och direkt anpassning för – är att det oftast är situationen som sådan som gör att man blir hindrad att fullfölja sin totala funktion. Då måste det finnas hjälpmedel.

Det vi vet är att där vi gör anpassningar till personer med någon form av funktionsnedsättning ökar de facto tillgängligheten för alla. Det kan handla om det arbete som nu pågår på våra bytesstationer för buss och

järnväg och att det finns hiss, rulltrappor, bra belysning eller tydliga skyltar.

Sådana saker, vet vi, blir egentligen bättre för oss alla.

Isak From frågar mig varför det blir först 2013. Det är för att det avtal som i dag råder ska omförhandlas, och de nya avtalen börjar gälla från 2013, därav året i mitt svar. Under tiden pågår ändå arbete. Vi har samma problem med rullstolsburna personer som vill åka tåg eller ibland vill ta flyget. Det finns vissa flygkärnor som inte klarar av den tekniken. Även om man har en lift på plats får man inte ta ombord en rullstolsburen person. Då ska man informera passagerarna.

På nattågen till Norrland – det är egentligen en sträcka som är företagsekonomiskt olönsam och där vi från statens sida genom Trafikverket och trafikavtalen går in och täcker underskotten – finns det sittvagnar med rullstolslift. I förstaklassvagnarna finns det plats för rullstol men inte om den är för stor. Det finns ju sådana som är närmast permobilliknande, och då är det svårt med plats. Alla de vagnarna har dock inte liftar, utan där jobbar man successivt med att få till plattformsliftrar. De finns i dagsläget bara på de större stationerna, vilket naturligtvis ställer till det för alla. Man vill ju själv välja vilken station man ska åka från och vilken station man ska kliva av på.

Det arbete som pågår nu handlar om att tillsammans med aktörer som Trafikverket, Jernhusen, som har många av stationerna, se hur man kan förbättra detta inför det nya avtalet.

I lagen, som lite urgammalt heter lagen om handikappanpassad kollektivtrafik, finns det med att den som utövar trafiken får göra en skälig bedömning av vilken takt som är rimlig med hänsyn till tekniska och ekonomiska förutsättningar. De vagnar som finns tillgängliga i dag och som bland annat körs till Norrland är inte från början byggda på det sätt som vi i dag skulle önska.

Därför tycker jag att det är bra att det nu finns en striktare ordning med EU-förordningar och regler om vad som gäller när man ska utforma nya fordon och när man bygger om fordon. Det gäller egentligen alla trafikslag.

Med detta sagt vill jag framhålla att det inte går tillräckligt fort, men det är ändå på väg.

Anf. 83 ISAK FROM (S):

Fru talman! Jag tackar infrastrukturministern för svaret också. Jag tror dock inte jag fick något svar på om ministern är villig att ta initiativ att ändra diskrimineringslagen så att bristande tillgänglighet också blir en diskrimineringsgrund.

Det är viktigt med en ökad nationell likvärdighet när det gäller att fördela kostnaderna för de hjälpmedel som människor med funktionsnedsättningar behöver för att klara vardag och arbetsliv liksom sina resor. Den borgerliga regeringens försämringar av våra trygghetsförsäkringar för att kunna sänka skatten för dem som tjänar mest har drabbat de funktionshindrade särskilt hårt.

Vi socialdemokrater kommer att driva på arbetet för ett samhälle där handikapperspektivet genomsyrar hela samhället. Det behövs bland annat kvalificerat, riktat och individanpassat stöd för att kunna vända på denna

Prot. 2011/12:50
16 december

Svar på
interpellationer

utveckling samt ett större ansvarstagande. Inte minst behöver offentliga arbetsgivare bli bättre.

Hjälpmedelsfrågan – och däri inkluderas också resemöjligheterna – bör ses över. Tillgången till hjälpmedel varierar stort över landet liksom regler och avgifter. Det inkluderar tillgången till hjälpmedel för resor.

Med en kollektivtrafik som i vissa delar är oanvändbar för personer med rörelsehinder är det många som undrar hur det kommer att gå med den nya kollektivtrafiklagen som i många delar är en marknadsliberalisering där det står klart att det är fri etableringsrätt som är huvudsyftet.

Så här skriver man om lagen: ”För resenärerna kommer den nya regleringen att kunna leda till ett större antal resealternativ och ökad valfrihet. För att underlätta för resenärerna att enkelt planera sina resor föreslås att även kommersiella kollektivtrafikföretag ska vara skyldiga att lämna information om sitt trafikutbud till ett gemensamt system för trafikantinformation.” Det låter ju bra så långt, men funderingarna är: Kommer vi att behöva en ny myndighet som ska följa upp och kontrollera att det här verkligen blir verklighet?

Redan i dag tar det ofta lång tid från upphandlingen till dess att den nya utföraren har upphandlat nya och anpassade bussar. I många fall tar det över ett halvår innan de nya bussarna är i trafik. Kommer detta att bli bättre med den nya kollektivtrafiklagen, och kommer en funktionsnedsatt att kunna planera sin resa bättre med den nya kollektivtrafiklagen? Det är mina funderingar.

Anf. 84 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Redan i den kollektivtrafiklag som vi har i dag finns det med att särskilda behov ska beaktas både när kollektivtrafiken planeras och när den genomförs. Det står också att färdmedlen ska vara lämpliga att använda.

Både Isak From och jag vet att när man väl har en bussflotta tar det ett antal år innan man börjar byta ut den och kommer in i de nya krav som gäller. Där försöker man att göra anpassningar i samband med ombyggnationer och annat. Vi ser redan vad som har hänt, kanske främst i de större städerna. Man har fler och fler bussar som kan anpassas i höjd och som alltså går att sänka ned så att det ska vara enklare för den som är rullstolsburen liksom för äldre människor, som får lättare att gå på, liksom för människor med barnvagnar. Det underlättar tillgängligheten för alla. Vi känner oss dock kanske båda frustrerade över takten som det sker i, där hänsyn ska tas till de förutsättningar som finns.

Jag skulle gärna vilja uppehålla mig ytterligare lite grann vid kollektivtrafiken och kollektivtrafiklagen. I dag pågår ett väldigt engagerat arbete för svensk kollektivtrafik av alla som är med i branschen. Det gäller såväl bussoperatörer som tågoperatörer liksom taxi och snart också sjöfarten. Där tittar man bland annat på hur man ska göra det mer smidigt utifrån ett resenärsperspektiv oavsett i vilken del av landet man bor. Det gäller inte bara detta med prissättning och gemensamma åldersgränser för när man ska räknas som barn, ungdom, gammal och så vidare, utan man tittar också utifrån ett tillgänglighetsperspektiv och en gemensam värdegrund. Det handlar om människors lika värde, vilket också jag tycker är viktigt.

Förutom de EU-förordningar som redan finns i dag och som reglerar fordonen och anläggningar som stationer och liknande har vi ju som jag nämnde i svaret också de passagerarrättigheter som har införts i alla transportslag. På Justitiedepartementets område ser vi just nu över hur vi kan stärka den svenska lagstiftningen när det gäller just kollektivtrafik så att syftet med den bättre kan uppnås än vad som faktiskt är fallet i dag. Bara detta att lagen handlar om ”handikappanpassad” kollektivtrafik är talande. Det märks att det är rätt många år sedan den skrevs. Därför har vi också tagit ett initiativ till att förnya den.

Anf. 85 ISAK FROM (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för kompletteringen! Det är ändå snart två år sedan Hans Ytterberg lämnade skrivelsen *Bortom fagert tal – om bristande tillgänglighet som diskriminering* till regeringen. Uppdraget var att redogöra för hur bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning ska inkluderas i den svenska diskrimineringslagen. Trots ett starkt uttalat stöd för en sådan lagstiftning från nästan alla politiska partier har regeringen ännu inte lagt fram något lagförslag.

Om de lagar vi har haft i Sverige sedan decennier rörande exempelvis kollektivtrafik och nybyggnation hade följts hade vi i dag haft ett mycket bättre utgångsläge för ett tillgängligare Sverige. Det är vi eniga om.

Om skolor, arbetsplatser och infrastruktur hade utformats så att alla medborgare hade kunnat nyttja dem hade vi minskat behovet av kostsamma särlösningar.

Först och främst bör man ändra lagstiftningen så att bristande tillgänglighet blir en diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen.

Detta har utretts flera gånger, och färdigt utredningsförslag finns vad jag förstår. Dessutom finns det fungerande exempel från andra länder.

Men här är regeringen tydligen splittrad, Folkpartiet med Erik Ullenhag i spetsen har krävt lagstiftning redan nästa år medan statsministern ger uttryck för en helt annan åsikt.

Jag ska gå tillbaka lite grann till Catharina Elmsäter-Svårds svar. Där framgår att regeringen låter utreda hur resenärers rättigheter i kollektivtrafiken ska stärkas och att det är Justitiedepartementet som arbetar med det.

Det framgår inte fullt ut när det ska vara klart och hur det ska följas upp. Jag önskar att statsrådet gör en komplettering i sitt sista inlägg.

Också Transportstyrelsen föreslås få ett utredningsuppdrag för att modernisera lagstiftningen för att kollektivtrafiken ska anpassas till funktionshindrades förutsättningar. När är det klart, och vad händer?

Fru talman! Jag avslutar med att önska talmännen, skrivarna, åhörarna och statsrådet en god jul och ett gott nytt år! Välkomna tillbaka allihop efter nyår.

Anf. 86 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÅRD (M):

Fru talman! Isak From har berört frågor som är väldigt angelägna för många personer. Det gäller i synnerhet dem som känner sin frihet begränsad av att inte kunna göra vad de önskar, vill och själva tror sig kunna göra.

När det gäller diskrimineringslagstiftningen är grundtanken att inte någon av någon orsak ska behöva bli diskriminerad i något skede av

livet. Nu har vi en diskrimineringslagstiftning som är uppdelad efter olika skäl och olika skeden i livet. Det har varit en ständig diskussion om hur denna diskrimineringslagstiftning egentligen borde se ut.

Nu är jag inte själv fullt inblandad i lagstiftningen. Men jag kan tänka mig att någonting ska komma fram, om inte annat när Justitiedepartementet har blivit färdigt. Det pågår beredning i den del som gäller kollektivtrafiklagstiftningen och hur man ska hitta en bättre anpassning. Jag skulle kunna tänka mig att det kanske hör ihop i vissa delar.

Jag skulle vilja belysa det som regeringen tog tag i, och inte minst min företrädare Åsa Torstensson, när det gäller att öka på takten och ligga på Trafikverket för att mer situationsanpassa våra stationer. Det tror jag också är väldigt betydelsefullt.

Med det sagt önskar jag Isak From en god jul och ett gott nytt år! Däremot tänkte jag vänta med kammaren i övrigt, eftersom jag kommer att vara här även nästa vecka.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
EU-dokument
KOM(2011)889 Grönbok Framtidens belysning Snabbare spridning av innovativ belysningsteknik

Motioner
med anledning av skr. 2011/12:30 Riksrevisionens rapport om effektiviteten i statens arbete med att motverka bidragsbrott
2011/12:Sf1 av David Lång (SD)

med anledning av skr. 2011/12:36 Riksrevisionens rapport om användningen av basanslaget för forskning och forskarutbildning
2011/12:Ub1 av Mikael Damberg m.fl. (S)
2011/12:Ub2 av Richard Jomshof (SD)

med anledning av skr. 2011/12:38 2011 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll
2011/12:Ju3 av Kent Ekeröth (SD)

Finansutskottets betänkanden
2011/12:FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning
2011/12:FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner
2011/12:FiU4 Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.
2011/12:FiU5 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

Finansutskottets utlåtande
2011/12:FiU29 Subsidiaritetsprövning av förslag till förordning om tillsynskrav för kreditinstitut och värdepappersföretag

19 § Anmälan om interpellation

Prot. 2011/12:50
16 december

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 16 december

2011/12:174 Statschefens immunitet

av *Lena Olsson* (V)

till justitieminister *Beatrice Ask* (M)

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen 17 januari 2012.

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 16 december

2011/12:260 Svenska företag och offentlig upphandling

av *Anders Karlsson* (S)

till näringsminister *Annie Lööf* (C)

2011/12:261 Smörbristen och självförsörjningen

av *Anders Karlsson* (S)

till landsbygdsminister *Eskil Erlandsson* (C)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 december.

21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 15 december

2011/12:215 Sahelområdet

av *Carina Hägg* (S)

till utrikesminister *Carl Bildt* (M)

2011/12:217 Al-Shabab

av *Carina Hägg* (S)

till utrikesminister *Carl Bildt* (M)

2011/12:226 Skydd för kristna minoriteter i Irak

av *Robert Halef* (KD)

till utrikesminister *Carl Bildt* (M)

2011/12:202 Miljöministrernas tidigare uppdrag

av *Jens Holm* (V)

till statsminister Fredrik Reinfeldt (M)

2011/12:228 Avsaknad av utvärdering av vissa reformer

av *Elin Lundgren* (S)

till statsminister Fredrik Reinfeldt (M)

Svar inkomna den 15 december redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 december.

Svar inkomna den 16 december redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen 17 januari 2012.

22 § Kammaren åtskildes kl. 13.53.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till och med 10 §
anf. 30 (delvis),
av talmannen därefter till och med 15 § anf. 68 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

CLAES MÅRTENSSON

/Eva-Lena Ekman

1 § Aktuell debatt: Äldrevården.....	1
Anf. 1 GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	1
Anf. 2 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	2
Anf. 3 GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	3
Anf. 4 LENA HALLENGREN (S).....	5
Anf. 5 MARGARETA B KJELLIN (M).....	7
Anf. 6 BARBRO WESTERHOLM (FP).....	8
Anf. 7 ANDERS W JONSSON (C)	10
Anf. 8 PER RAMHORN (SD)	11
Anf. 9 EVA OLOFSSON (V).....	13
Anf. 10 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	14
Anf. 11 GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	15
Anf. 12 LENA HALLENGREN (S).....	17
Anf. 13 MARGARETA B KJELLIN (M).....	18
Anf. 14 BARBRO WESTERHOLM (FP).....	19
Anf. 15 ANDERS W JONSSON (C)	20
Anf. 16 PER RAMHORN (SD)	21
Anf. 17 EVA OLOFSSON (V).....	22
Anf. 18 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	24
Anf. 19 GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	24
Anf. 20 LENA HALLENGREN (S).....	25
Anf. 21 MARGARETA B KJELLIN (M).....	26
Anf. 22 BARBRO WESTERHOLM (FP).....	26
Anf. 23 ANDERS W JONSSON (C)	27
Anf. 24 PER RAMHORN (SD)	27
Anf. 25 EVA OLOFSSON (V).....	27
Anf. 26 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	28
2 § Avsägelse.....	29
3 § Anmälan om kompletteringsval till riksbanksfullmäktige.....	29
4 § Anmälan om inkommet protokollsutdrag från utskott	29
5 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen.....	29
6 § Anmälan om inkommen granskningsrapport från Riksrevisionen	30
7 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	30
8 § Hänvisning av ärenden till utskott	31
9 § Förnyad bordläggning.....	31
10 § Svar på interpellation 2011/12:127 om kraftfulla sanktioner mot den syriska regimen	31
Anf. 27 Utrikesminister CARL BILDT (M).....	31
Anf. 28 AMINEH KAKABAVEH (V)	33
Anf. 29 JENS HOLM (V)	33
Anf. 30 Utrikesminister CARL BILDT (M).....	34
Anf. 31 AMINEH KAKABAVEH (V)	35
Anf. 32 JENS HOLM (V)	36

Anf. 33	Utrikesminister CARL BILDT (M)	37
Anf. 34	AMINEH KAKABAVEH (V)	38
Anf. 35	Utrikesminister CARL BILDT (M)	38
11 §	Svar på interpellation 2011/12:136 om moratorium för olje- och gasutvinning i Arktis	38
Anf. 36	Utrikesminister CARL BILDT (M)	38
Anf. 37	JENS HOLM (V)	39
Anf. 38	Utrikesminister CARL BILDT (M)	40
Anf. 39	JENS HOLM (V)	41
Anf. 40	Utrikesminister CARL BILDT (M)	42
Anf. 41	JENS HOLM (V)	43
Anf. 42	Utrikesminister CARL BILDT (M)	43
12 §	Svar på interpellation 2011/12:149 om kvaliteten i äldreomsorgen	44
Anf. 43	Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	44
Anf. 44	MONICA GREEN (S)	45
Anf. 45	Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	46
Anf. 46	MONICA GREEN (S)	47
Anf. 47	Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	48
Anf. 48	MONICA GREEN (S)	49
Anf. 49	Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	49
13 §	Svar på interpellation 2011/12:145 om åtgärder för skadereducering inom beroendevården	50
Anf. 50	Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	50
Anf. 51	WILLIAM PETZÄLL (-)	50
Anf. 52	Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	51
Anf. 53	WILLIAM PETZÄLL (-)	52
Anf. 54	Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	53
Anf. 55	WILLIAM PETZÄLL (-)	54
Anf. 56	Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	55
14 §	Svar på interpellation 2011/12:128 om flytt av vinster till lågskatteländer	55
Anf. 57	Finansminister ANDERS BORG (M)	55
Anf. 58	LENNART AXELSSON (S)	55
Anf. 59	Finansminister ANDERS BORG (M)	56
Anf. 60	LENNART AXELSSON (S)	58
Anf. 61	Finansminister ANDERS BORG (M)	59
Anf. 62	LENNART AXELSSON (S)	60
Anf. 63	Finansminister ANDERS BORG (M)	60
15 §	Svar på interpellation 2011/12:129 om jobbskatteavdragets bristfälliga jobbeffekt	61
Anf. 64	Finansminister ANDERS BORG (M)	61
Anf. 65	HANS OLSSON (S)	62
Anf. 66	Finansminister ANDERS BORG (M)	62
Anf. 67	HANS OLSSON (S)	64
Anf. 68	Finansminister ANDERS BORG (M)	65
Anf. 69	HANS OLSSON (S)	65
Anf. 70	Finansminister ANDERS BORG (M)	66

16 § Svar på interpellation 2011/12:158 om förberedelser	
inför en eventuell kollaps av euron.....	67
Anf. 71 Finansminister ANDERS BORG (M)	67
Anf. 72 JONAS SJÖSTEDT (V)	68
Anf. 73 Finansminister ANDERS BORG (M)	69
Anf. 74 JONAS SJÖSTEDT (V)	70
Anf. 75 CARL B HAMILTON (FP)	71
Anf. 76 Finansminister ANDERS BORG (M)	71
Anf. 77 JONAS SJÖSTEDT (V)	73
Anf. 78 CARL B HAMILTON (FP)	73
Anf. 79 Finansminister ANDERS BORG (M)	74
17 § Svar på interpellation 2011/12:168 om	
funktionshindrades förutsättningar att resa.....	74
Anf. 80 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	74
Anf. 81 ISAK FROM (S)	75
Anf. 82 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	76
Anf. 83 ISAK FROM (S)	77
Anf. 84 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	78
Anf. 85 ISAK FROM (S)	79
Anf. 86 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M)	79
18 § Bordläggning.....	80
19 § Anmälan om interpellation	81
20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	81
21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	81
22 § Kammaren åtskildes kl. 13.53.....	82

Prot. 2011/12:50
16 december

Tryck: Elanders, Vällingby 2012